

BETALINGSBEREIDHEID VAN SOCIALE HUURDERS VOOR ENERGIEBESPARENDE MAATREGELEN

Clayton, David
AMSTERDAM SCHOOL OF REAL ESTATE

Colofon

Titel:	Betalingsbereidheid van sociale huurders voor energiebesparende maatregelen
Auteur:	David Clayton
Opleiding:	Master of Science in Real Estate Amsterdam School of Real Estate
Begeleider:	drs. W. (Wim) van der Post
Intern begeleider:	B.J. (Bas) Pijl MSc MSRE RT
Datum:	augustus 2018
Versie:	Definitieve versie

Voorwoord

Na een start met de opleiding in februari 2011 dan nu eindelijk de afronding. Vooral wil ik mijn dank uitspreken naar de vrijwillige bijdrage van vrienden, collega's en anderen die het mogelijk maakten deze scriptie tot een goed einde te brengen.

Allereerst wil ik mijn werkgever bedanken voor het faciliteren, om deze opleiding te kunnen volgen. En dan mijn vriendin, Marjelle, wat heb je veel moeten opofferen. Gelukkig breekt er een tijd aan waarin de studie geen voorrang meer heeft! Mijn dochter Senna die voortdurend even de aandacht niet kreeg omdat haar vader naar de bibliotheek moest voor de studie. Maar volgens mij vond je het ook wel fijn, een beetje extra tijd voor jezelf.

Bas ouwe held, je hebt er alles aan gedaan om mij over de streep te trekken. Dank voor je inzet, inzicht, uitleg en vele uren die we samen optrokken. Al die koffietjes, lunches en vastgoedideeën, we zetten het voort met een volgend (opleiding)traject!

Mijn collega's Noortje van der Have en Joekie Leveling die tijdens het inpakken voor de zomervakantie rechts om keert moesten maken, om een expertinterview af te laten nemen. Hartelijk dank dames. En dan ook mijn collega van Woonbedrijf Ieder1 uit Deventer, Marijn hartelijk dank voor je tijd en de BBQ tijdens het interview, de geluidsopname wordt nog gedeeld!

Owen Clayton, de Excelexpert met zijn enorme kennis van het systeem, wat heb je mij veel werk uit handen genomen.

Mijn begeleider Wim van de Post voor alle steun en het doeltreffende commentaar, en al mijn collega's die interesse toonden over de voortgang!

Allen hartelijk dank!

Managementsamenvatting

Corporaties hebben als doelstelling om een deel van hun bezit op termijn te voorzien van een beter energielabel. Doel hierbij is om huurders te voorzien van meer comfort in de woning en lagere energielasten. In het verlengde hiervan geldt ook de vermindering van de CO² uitstoot als maatschappelijke doelstelling. Een gerichte aanpak is afhankelijk van de mogelijkheid de energielasten voor de huurder aantoonbaar te reduceren. Dit komt ten goede aan reductie van CO² uitstoot, het welzijn en de portemonnee van de huurder.

De verplichting die de corporaties zijn aangegaan in het Energieakkoord, en de uitwerking hiervan, wordt in dit onderzoek herleid naar de financiële positie van de huurder.

Dit empirisch onderzoek geeft antwoord op de vraag welke factoren van invloed zijn op de betalingsbereidheid van de sociale huurder maar geeft tevens een beeld van de financiële positie van de sociale huurder anno 2018.

De centrale vraag in dit onderzoek is:

Welke harde factoren (kosten) en zachte factoren (duurzaamheid) dragen ertoe bij dat een sociale huurder significant bereidwillig is te betalen voor energiebesparende maatregelen?

De uitkomsten van de onderzoeksvragen zijn verwerkt in een statische analyse om de mate van samenhang weer te geven. De samenhang is aangetoond door de individuele onderzoeksvragen tegen elkaar af te zetten, waarbij onderzoeksvraag 3 (V22) de onafhankelijke variabele is (beredenering). De onderzoeksvragen met de thema's 'bewustwording' en 'verantwoording' zijn de afhankelijke variabelen. Het antwoord op de hoofdvraag is als volgt samen te vatten:

De harde factor 'beredenering' van energiebesparende maatregelen en de zachte factor 'verantwoording' voor een groenere planeet tonen in dit onderzoek de significante bereidwilligheid aan om te betalen voor energiebesparende maatregelen. Betalingsbereidheid in dit onderzoek laat de samenhang zien tussen de kosten enerzijds en het de duurzaamheidsambitie anderzijds van de sociale huurder om over te gaan tot het betalen voor energiebesparende maatregelen.

Daarop zijn op grond van het onderzoek een aantal nuances te maken. Theorie en praktijk maken inzichtelijk dat de huurder bereid is te betalen, op voorwaarde dat de woonlasten niet stijgen. Het praktijkonderzoek laat zien dat er een kanteling gaande is om niet alleen te kiezen voor het financiële gewin maar dat vooral het milieu een steeds belangrijke rol gaat spelen bij de doelgroep. Dit kan bijdragen aan een grotere kans dat invoering zal gaan slagen en de baten gerealiseerd kunnen worden. De risico's voor de investeerder in de duurzaamheidsmaatregelen zijn namelijk mede gelegen in het feit dat door het beperkt aanpassen van gedrag, kostenreductie niet gehaald zullen worden door te beperkte gedragswijzigingen van de huurder. Dit zogenaamde reboundeffect kan kostenreducties en daarmee het aflossen van investeringskosten in gevaar brengen.

De kosten voor het investeren in energiebesparende maatregelen kunnen niet door de doelgroep gedragen worden blijkt uit de financiële positie van sociale huurders. De fundamentele keuze van de doelgroep om voor de keuze van energiebesparende maatregelen geen extra beroep te hoeven doen op eigen financiële middelen wordt dan ook zeer plausibel geacht. Juist in combinatie met het besef dat duurzaamheidsinvesteringen een bijdrage leveren aan een duurzamer klimaat biedt dit echter

wel een expliciet aanknopingspunt om tot een strategische interventie te komen. De vraag is in hoeverre modellen gemaakt kunnen worden waarbij kosten gelijk kunnen blijven voor huurders. De verwachte stijging van energiekosten op de middellange termijn zou hierbij een extra vliegwiel kunnen bieden.

Inhoud

1. Inleiding	06
1.1 Aanleiding	06
1.2 Probleemstelling	08
1.3 Doelstelling	08
1.4 Vraagstelling	08
1.5 Afbakening	09
1.6 Onderzoeksopzet	09
1.7 Maatschappelijke relevantie	10
1.8 Leeswijzer	10
2. Theoretisch kader	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Willingness to pay (WTP) - betalingsbereidheid	11
2.3 Woonlasten huurders	15
2.4 Energiebesparende maatregelen	21
2.5 Resumé	23
3. Onderzoeksmethode	25
3.1 Inleiding	25
3.2 Type onderzoek: methodologische verantwoording	26
3.3 Onderzoeksvragen	28
3.4 Verwerking gegevens	28
3.5 Resumé	28
4. Onderzoeksmethode	29
4.1 Inleiding	29
4.2 Beschrijvende statistiek	29
4.3 Verklarende statistiek	33
4.4 Resumé	34
5. Analyse	35
5.1 Inleiding	35
5.2 Analyse thema's	35
5.3 Centrale vraag	40
5.4 Samenvatting analyse	41
5.5 Uitkomsten expertmeeting	42
6. Conclusie en aanbevelingen	44
6.1 Conclusie	44
6.2 Beperkingen en aanbevelingen	45
Literatuurlijst	47
Bijlage 1 - Overzicht enquête-en onderzoeksvragen	50
Bijlage 2 - Overzicht respondenten inclusief enquête antwoorden	63
Bijlage 3 - Overzichtskaart woongebied respondenten	68
Bijlage 4 - Uitkomsten verwerking open vraag	69
Bijlage 5 - Stata uitkomsten Chi-kwadraat toets	84
Bijlage 6 - Expertinterview	86

Hoofdstuk 1) Inleiding

1.1 Aanleiding

Het belang van duurzaamheid voor de maatschappij wordt inmiddels mondiaal erkend. De ondertekening van het Akkoord van Parijs op 22 april 2016 door 174 landen is hiervan een resultante. Het stellen van een bovengrens aan de opwarming van de aarde vormt vanaf dit moment het uitgangspunt voor al het handelen (SER, 2016). Ook in Nederland is het kabinet de verplichting aangegaan om de uitstoot van CO² naar beneden bij te stellen, hiervoor is o.a. het energieakkoord getekend. De opwarming van de aarde kan slechts voorkomen worden door het gebruik van hernieuwbare energiebronnen zoals wind, zonlicht en waterkracht. Doel is om in 2020 14% van het huidige verbruik uit andere hernieuwbare bronnen te halen.

De actuele beleidsontwikkelingen rondom het thema duurzaamheid volgen elkaar snel op momenteel. De meest recentelijke ingreep van het Rijk, de Wet Voortgang Energietransitie (VET), is onlangs aangenomen door de 1^e kamer. Hiermee vervalt de plicht om nieuwbouw aan te sluiten op het aardgasnet. De Wet VET is een wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet. De wijziging moet Nederland verder op weg helpen om duurzame nieuwbouw te realiseren (RVO, 2018).

De gebouwde omgeving heeft tot op heden een aanzienlijke bijdrage geleverd aan de totale CO² uitstoot. In Amerika is dit percentage zelfs vastgesteld op ongeveer 41% (USGBC, 2017). Daarmee is helder dat vastgoedgerelateerde verduurzaming een significante bijdrage kan leveren aan het emissieprobleem (Stern, 2008). Naast de productie van het vastgoed, gaat het om het gebruik van fossiele brandstoffen waardoor het vastgoed gebruiksgemak verkrijgt. Reeds sinds jaar en dag richt de overheid zich bij het verduurzamen van het vastgoed op de gebruiker van woningen – zowel de huurder als de eigenaar. Subsidies op duurzame investeringen hebben jarenlang als aanjager gegolden om tot een meer duurzame vastgoedvoorraad te komen. Belangrijke onderligger van dit beleid is altijd geweest dat vastgoedgebruikers uiteindelijk profiteren middels lagere energielasten.

De relevantie van de corporatiesector in deze verduurzamingsmissie is groot. Uit het WoON 2015 onderzoek blijkt dat bijna 60 procent van de woningen in Nederland koopwoningen- en 40 procent huurwoningen zijn. Deze huur-koopverhouding is stabiel sinds 2009. Corporaties bezitten het grootste deel van de huurvoorraad: zo'n 2 miljoen woningen worden voor een prijs onder de liberalisatiegrens aangeboden in Nederland. Het effect van het aanpakken van het bezit van de corporaties is dan ook een elementaire stap om de gemaakte afspraken kracht bij te zetten.

Aedes heeft hiertoe in 2012 al het voortouw genomen. Het doel was om in 2020 de woningen in eigendom van betrokken corporaties te verduurzamen tot gemiddeld niveau van energielabel B. Dit heeft zich doorontwikkeld tot een energieneutrale woningvoorraad in 2050. Daarbij moet naast duurzaamheid ook de huurder centraal komen te staan in een verbetering van het wooncomfort. Of zoals Gruis & Hall (2013) breed definiëren is dat corporaties zich zullen richten op het behartigen van de belangen van woonconsumenten in het nu, met inachtneming van de belangen van mensen daar en later. Om uiteindelijk financieel voor zowel vastgoedeigenaar als huurder baten te leveren.

Het bekende drieluik 'People, Planet & Profit' van Elkington wordt door Gruis en Hall (2013) daarmee vertaald als:

- Inventariseren van de belangen van mensen (People);
- Selecteren van milieuvriendelijke maatregelen (Planet);
- Zoeken naar creatieve mogelijkheden om ze te financieren (Profit).

Onlangs is door Aedes samen met Rijk (Ministerie BZK), Woonbond en Vastgoedbelang het Energieconvenant getekend om dit maatschappelijke probleem, de verduurzaming, op termijn te kunnen aanpakken. Doel van het convenant is om 20% energiebesparing tot en met 2018 in de bestaande voorraad te bewerkstelligen. In de NEV (2016) zijn reeds nieuwe beleidsinstrumenten aangekondigd op dit convenant. Nieuwbouw moet voldoen aan de BENG-eisen na 2020. Omdat het beleid in de huursector en de praktijk niet samen opgaan. Ook stelt de NEV 2016 dat te weinig concrete afspraken leiden tot het achterlopen op de doelstelling. Derksen (2016) bevestigt deze beleidsvrijheid. Overigens is wel degelijk een nuancering noodzakelijk: Tigchelaar en Leidelmeijer (2013) geven in hun onderzoek aan dat het bezit van de corporatie voorloopt met de verduurzamingsopgaven t.o.v. het bezit van de particuliere verhuurders.

In veel gevallen wordt naast de bestuurlijke verantwoordelijkheid van overheid en corporatie echter ook een deel van de onwil richting de huurder geschoven. In het FD (2017a) wordt voor een gasloze woning een voorbeeld gegeven van deze weerstand. Per direct van het gas af door het verbieden van de cv ketel zal de consument op korte termijn in de portemonnee treffen. Een tussenoplossing waarbij zowel elektra als gas, met gebruik van de bestaande infrastructuur en waarmee toch voldaan wordt aan het Regeerakkoord, wordt nu als meer kansrijke oplossing gezien, om op termijn een volgende stap te kunnen zetten (FD, 2017a).

De feitelijke situatie zoals omschreven geeft voor een sociale huurder een extra dimensie aan deze verduurzamingsopgave. Daarbij komt dat door het steeds verder oplopen van de gasprijzen de financiële situatie van de sociale huurder er niet beter op wordt. Uit het onderzoek Wonen en Energie (Leidelmeijer en Van Grieken, 2005) blijkt de verwachting dat huishoudens in woningen met een slechte energieprestatie rond het jaar 2026 het grootste deel van de woonlasten kwijt zullen zijn aan energielasten. Voor een huurder lijkt het dan ook kiezen uit twee kwaden vooralsnog.

Een niet *per se* positieve houding van de huurder richting duurzaamheidsinvesteringen zou mede debet kunnen zijn aan de geconstateerde vertragingen. Daarmee lijkt er een expliciete uitdaging te liggen in de combinatie van de *people* en de gezamenlijke *profit*.

Op dit moment is er in de literatuur geen concreet pad hoe in dit samenspel tussen corporatie, huurder en samenleving concreet invulling gegeven moet worden aan de energietransitie. Naast algemene vergezichten of overzichten van de stand van zaken (Wijngaart et al., 2014; Ros, 2016; Singerland et al., 2016) zijn er inmiddels meer en meer onderzoeken die de complexiteit van de opgave of het niet behalen van de doelstellingen benoemen (Derksen, 2016; Van Buchem, 2017). Ook is er relatief veel onderzoek gedaan naar de waarde van energiebesparende maatregelen uitgedrukt in de marktwaaarde of beleggingswaarde. De geconstateerde waardeestijgingen (Kok en Jennen, 2012) voor kantoren bieden een kader voor onderzoeken naar de betalingsbereidheid onder eigenaar-gebruikers. De positie van de huurder in procesmatige zin is relatief onderbelicht. Dit terwijl deze doelgroep geen voordeel kan halen uit de waardeestijging van het vastgoed. Waarmee de onderzoeksrelatie zich voor de huurder feitelijk versmalt tot potentiële profit in termen van woonlasten. In dit onderzoek wordt concreet ingezoomd op de positie van de sociale huurder als het gaat om de betalingsbereidheid voor energiebesparende maatregelen in de huurwoning.

1.2 Probleemstelling

Veel corporaties hebben als doelstelling om een deel van hun bezit op termijn te voorzien van een beter energielabel. Doel hierbij is om, los van het beleid, huurders te voorzien van meer comfort in de woning en lagere energielasten. Dit naast de vermindering van de CO² uitstoot wereldwijd beperken. Een gerichte aanpak is de energielasten voor de huurder te reduceren. Dit komt ten goede aan reductie van CO² uitstoot, het welzijn en de portemonnee van de huurder.

De verplichting die de corporaties zijn aangegaan in het Energieakkoord, en de uitwerking hiervan, zal terug te herleiden zijn naar de financiële positie van de huurder. De verhuurder zal de investering (deels) verrekenen in de huursom. De huurder is de laatste jaren door tal van maatregelen financieel getroffen. De energielasten spelen hierbij een grote rol, enerzijds zullen de woonlasten dalen, anderzijds zal een huurverhoging worden doorgevoerd. De centrale vraag die hieraan ten grondslag ligt is als volgt te omschrijven; tegen welke condities is een huurder bereid te betalen voor energiebesparende maatregelen en wat zijn de factoren die hier van invloed op zijn. Het gaat dus niet zozeer om de condities waardoor extra betalingsbereidheid tot stand komt, maar de factoren die van invloed zijn ten behoeve van de betalingsbereidheid.

1.3 Doelstelling

Dit onderzoek moet inzicht geven in de afwegingen die een sociale huurder maakt bij de keuze om te betalen voor energiebesparende maatregelen in de huurwoning. Als gevolg van dit onderzoek kan de verhuurder een beleidskeuze maken en afwegen in hoeverre de investering moet worden doorgerekend in de vorm van een huurverhoging, of dat er andere stappen moeten worden ondernomen.

1.4 Vraagstelling

De centrale onderzoeksvraag is:

Welke factoren leiden bij een sociale huurder tot significante bereidwilligheid te betalen voor energiebesparende maatregelen. De factoren welke leiden tot betalingsbereidheid en tevens de samenhang moeten aantonen in dit onderzoek, zijn opgesplitst in harde en zachte factoren. Hiermee is de centrale onderzoeksvraag als volgt gedefinieerd:

Welke harde factoren (kosten) en zachte factoren (duurzaamheid) dragen ertoe bij dat een sociale huurder significant bereidwillig is te betalen voor energiebesparende maatregelen.

De hoofdvraag zal aan de hand van de volgende deelvragen beantwoord worden:

1. Heeft een sociale huurder volledig inzicht in zijn energielasten in relatie tot de kosten van verduurzaming?
2. Onder welke financiële condities is een sociale huurder bereid de huurwoning door verhuurder energetisch te laten verbeteren?
3. In welke mate is er samenhang tussen een bepaalde mate van verantwoordelijkheidsgevoel voor duurzame verbeteringen in de woning met betalingsbereidheid?

De hoofdvraag leidt tot 3 hoofdthema's: 1) **bewustwording** van energielasten, 2) **beredenering** van energiebesparende maatregelen, 3) **verantwoording** naar het milieu & maatschappij. Aan de hand van deze thema's kan ook een afbakening en conceptualisering van het centrale onderzoekselement 'significante bereidwilligheid tot betalen' worden gegeven. Betalingsbereidheid in dit onderzoek laat de samenhang zien tussen de kosten enerzijds en de duurzaamheidsambitie van de sociale huurder anderzijds om over te gaan tot het betalen voor energie besparende maatregelen.

Om daartoe over te gaan is bewustwording vereist – als zijnde relevante informatie om de transactie tot stand te brengen (cf. Williamson, 2002). Significantie is in deze het meten van de samenhang tussen a) de harde factor beredenering (betaalbaarheid) en de zachte factor verantwoording voor een groenere planeet.

Onderstaande tabel 1.1 toont de onderzoeksrelaties. Om deze onderzoekselementen theoretisch in te bedden wordt aangesloten bij de theorie omtrent 'betalingsbereidheid' ofwel Willingness to Pay.

Subvraag in relatie met thema's & factoren		
subvragen	thema	factoren
- Heeft een sociale huurder volledig inzicht in zijn energielasten in relatie tot de kosten van verduurzaming?	bewustwording	zacht
- Onder welke condities is een sociale huurder bereid de huurwoning door verhuurder energetisch te laten verbeteren?	beredenering	hard
- In welke mate is er samenhang tussen een bepaalde mate van verantwoordelijkheidsgevoel voor duurzame verbeteringen in de woning met betalingsbereidheid?	verantwoording	zacht

Tabel 1.1 relatie subvraag, thema en hardheid factoren. Bron: eigen bewerking

1.5 Afbakening

Aan de hand van de uitwerking van de drie bovengenoemde onderzoekselementen vindt ook de afbakening van het onderzoek plaats. Dit onderzoek richt zich daarbij in het bijzonder op huurders van sociale huurwoningen. Overig vastgoed is niet meegenomen in dit onderzoek. In de literatuurstudie is – gezien de relatief beperkte bestaande literatuur over de doelgroep sociale huurders – wel omschreven hoe andere doelgroepen (gebruiker –eigenaar/huurder vrije sector woningen/huurders kantoren) staan tegenover betalingsbereidheid en de onderliggende afwegingen. De kern is gericht op de financiële bewustwording, beredenering en uiteindelijk bereidwilligheid van sociale huurders voor meer duurzame investeringen in sociale huisvesting.

1.6 Onderzoekopzet

Dit is een verklarend-analytisch theoriegericht onderzoek waarbij zowel kwalitatieve (enquête) als kwantitatieve (Chi-kwadraat toets) onderzoeksmethoden zijn ingezet. De opzet is opgebouwd volgens de TPA structuur (Theorie, Praktijk en Analyse) en bestaat zodoende uit drie delen. De onderzoekopzet en conclusies omvatten dit geheel.

Het theoretische gedeelte wordt gevormd door literatuuronderzoek omtrent de Willingness to Pay van actoren voor bepaalde zaken. Hierin staat de betalingsbereidheid van consumenten in relatie tot de woonlasten van (sociale) huurders en het effect hiervan op de energielasten, centraal. De betalingsbereidheid van de doelgroep wordt tevens afgezet tegen de financiële positie waarin deze doelgroep zich bevindt om de relevantie van het onderzoek aan te tonen.

Het praktijkonderzoek is opgebouwd rondom een grootschalige enquête. Hiermee ontstaat een 'evidence based' toetsing van de hypothesen. Er is onderzoek gedaan onder sociale huurders in de portefeuille van een van de grote woningbouwcorporaties in de Randstad door middel van een digitale enquête. Deze methode om tot de benodigde informatie te komen wordt als valide gezien omdat op deze wijze een representatief beeld van een grote groep sociale huurders gegeven kan worden over het onderzoeksthema. De opzet is naast inhoudelijk representatief ook pragmatisch afgewogen met

als doel de onderzoeksvragen onder zoveel mogelijk huurders uit te zetten, tegen relatief lage kosten, binnen de gestelde tijd met relatief betrouwbare output. Door middel van 5 onderzoeksvragen onder 1407 respondenten is data verzameld om de hoofdvraag te kunnen onderbouwen. Omdat het onderzoek reproduceerbaar en controleerbaar moet zijn, is in de bijlagen het volledige bestand van de geënquêteerde huurders toegevoegd alsmede overige onderbouwende bijlagen. Er is sprake van een representatieve groep huurders in relatie tot de volledige populatie van huurders in Nederland, waarmee statistisch generalistische uitspraken plausibel mogen worden verondersteld.

De analyse maakt inzichtelijk hoe theorie en praktijk samen opgaan of juist tegenstrijdig is. Door middel van de statische toets zijn de onderzoeksvragen tegen elkaar afgezet om samenhang aan te tonen. De uitkomsten van dit onderzoek zijn besproken met professionals door middel van het expertinterview in de vorm van een panel. Een aantal aanbevelingen zijn hieruit naar voren gekomen en omschreven in hoofdstuk 6.

1.7 Maatschappelijke relevantie

Voor en ten tijde van dit onderzoek is het thema duurzaamheid, energielasten maar ook de financiële positie van de sociale huurder veelal in het nieuws. Termen als Nul-op-de-Meter of 'van het gas af' zijn inmiddels onderdeel van de dagelijkse berichtgeving geworden. De uitvoering van het akkoord van Parijs en het Energieakkoord passeren dagelijks de revue. Maar ook de manier waarop de bebouwde omgeving om moet gaan met deze wetgeving staat veelal in de spotlights. De aardbevingen in Groningen hebben hier waarschijnlijk significant aan bijgedragen.

De positie van de sociale huurder is in deze extra relevant. Armoede onder sociale huurders maakt de betalingsbereidheid voor de huurder op zijn minst uitdagend. In wetenschappelijke zin is het zodat de bestaande literatuur in veel gevallen niet in gaat op de positie en de gevolgen van de sociale huurder van vastgoedobjecten.

1.8 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt de theorie behandeld die relevant is om te komen tot betalingsbereidheid. De woonlasten van de huurder worden in kaart gebracht en de relatie met de energiekosten en energiegedrag. In hoofdstuk 3 wordt de methode van het onderzoek beschreven. Hoofdstuk 4 behandelt de uitkomsten en resultaten van de onderzoeksvragen. De analyse en uitkomsten expertmeeting worden omschreven in hoofdstuk 5. Afgesloten wordt met een conclusie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek in hoofdstuk 6.

Hoofdstuk 2) Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Het vorige hoofdstuk is ingegaan op de onderbouwing van het onderwerp, de centrale vraagstelling, de deelvragen en de relevantie. In dit hoofdstuk wordt het vraagstuk in een theoretische context geplaatst. Daarbij wordt gestart vanuit de zogenaamde '*willingness to pay*-theorie'. Hierbij kan de intentie om bepaald gedrag te vertonen gekoppeld worden aan de bereidheid van een financiële bijdrage. Dit denkkader wordt specifiek vormgegeven rondom de woonlasten in relatie tot de energielasten voor de sociale huurder. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie.

2.2 Willingness to pay (WTP)/Betelingsbereidheid

- 2.2.1 Betelingsbereidheid en gedrag

Betelingsbereidheid wordt vrij vertaald als de maximale prijs die een persoon of consument bereid is te betalen, in financiële zin, voor een product (Hoevenagel en Opschoor, 1990). Feitelijk gaat het dan dus om een monetaire vertaling van consumptie of een gebruikservaring (Homburg et al., 2005). Betelingsbereidheid en gedrag worden in de literatuur als verlengstuk van elkaar gezien. Het gedrag van consumenten en de keuze hierbij, is gebaseerd op het maximale te behalen voordeel, blijkt uit gedragswetenschap (Nibud, 2015). Hierbij worden afwegingen gemaakt tussen de voor en de nadelen, feitelijk een kosten-baten analyse (Maele-Vaernewijck, Raaij en Verhallen, 1980). De constatering van het Nibud dat dit per se efficiënt gedrag is, lijkt echter voorbij te gaan aan andere factoren – en daarmee aan de realiteit. In de praktijk geldt deze optimaliteit als rationeel handelend gedrag niet per se. De zogenaamde perfecte *homo economicus* (Sen, 1977) is een utopie. Andere niet monetaire afwegingen zoals vertrouwen, geldillusie of de mate van risico-aversiteit bepalen mede het gedrag van actoren (Kahneman, 2011). Juist deze niet monetaire prikkels maken het voorspellen van gedrag buitengewoon complex. Het maatschappelijke voordeel van duurzaamheids investeringen en dus kosten voor de huurder zouden ook een niet monetaire prikkel kunnen zijn.

- 2.2.2 Relatie willingness to pay (WTP) en sociale huisvesting

Door Hui is in 1999 de relatie gelegd tussen WTP en de bereidheid te betalen voor investeringen in een hogere leefkwaliteit van huurders. Hui (1999) heeft hiertoe een drietal variabelen beschreven om de WTP van sociale huisvesting te bepalen:

1. *Housing attributes*: *Housing attributes* vormen feitelijk de vastgoedvariabelen van een object en worden onderverdeelt in vier categorieën: naast *i*) het gebouw (de grootte en staat van de woning), het gebied welke wordt onderverdeelt in de *ii*) locatie (bereikbaarheid) en *iii*) de burens en de buurt, alsmede *iv*) bepaalde services die bij de huurprijs inbegrepen zijn. Deze kenmerken hebben met name invloed op de technische randvoorwaarden van duurzaamheidsinvesteringen. Zo biedt een bepaalde ligging al dan niet de mogelijkheid zonne-energie op te vangen, danwel maakt een bepaalde grootte of staat van onderhoud bepaalde ingrepen meer of minder noodzakelijk.
2. *Household income*: Het inkomen van huurders is elementair bij keuzen omtrent het consumptiegedrag van wonen voor huishoudens. De inkomenskenmerken van huurders in onderhavig onderzoek heeft specifieke kenmerken ten opzicht van Hui (1999). Juist sociale huurders vormen in financiële zin een kwetsbare groep huurders die te maken hebben met relatief forse financiële beperkingen.
3. *Household characteristics*: De specifieke niet-financiële kenmerken van het huishouden in de woning bepaalt mede de bereidheid om (extra) te betalen voor huisvesting en aanpalende

zaken als verduurzaming. Hierbij spelen bijvoorbeeld variabelen als opleiding, kennis, huishoudengrootte, fase in de levenscyclus, beroep en etniciteit.

De directe relatie met het onderzoeksthema zou de mate van informatie kunnen zijn die huurders hebben over de relevantie, nut en noodzaak, maar ook de mogelijkheden en bijkomende voordelen op langere termijn die duurzaamheidsinvesteringen in de eigen huurwoningen zouden kunnen opleveren. Hier uit zich mede een informatievraagstuk, de positie van de doelgroep – sociale huurders – maakt dat je er niet per se vanuit kan gaan dat zij volledige kennis hebben van de potentiële lange termijn baten in breedste zins des woords van investeringen op korte termijn.

Het lijkt plausibel dat deze variabelen in het verlengde van *sec* het product huisvesting ook de bereidheid beïnvloeden om investeringen te doen in duurzaamheidsoplossingen. De betalingsbereidheid van duurzaamheidsinvesteringen kent daarbij een specifieke complexiteit. Uit onderzoek blijkt namelijk dat het gedrag omtrent energiebesparing en de bereidwilligheid een afweging is tussen persoonlijk belang en collectief belang. De nadelen, op korte termijn, zijn direct voelbaar en van persoonlijke aard. De voordelen daarentegen, zijn *mede* ten gunste van het collectief en pas op langere termijn zichtbaar. De afweging voor een huurder wordt dus gemaakt o.b.v. van korte termijn en het te behalen eigen voordeel, terwijl dit op langere termijn voor het collectief schadelijk kan zijn. De literatuur spreekt hierover '*social traps*' (Platt, 1973). Deze *social traps* hebben in monetaire zin directe overeenkomsten met het zogenaamde *free rider* gedrag waar individuele voordelen prevaleren tegen maatschappelijke belangen. In een breder perspectief kan deze mogelijkheid vooralsnog bestaan doordat de negatieve effecten van energiegebruik vooralsnog niet volledig ingeprijsd zijn.

Deze complexiteit bemoeilijkt het meten van de bereidheid tot duurzaamheidsinvesteringen. Dit terwijl methodologisch gezien het valide en betrouwbaar meten van de *willingness to pay* ook al complex is. Het is de uitdaging om intenties van gedrag, te scheiden van daadwerkelijk gerealiseerd gedrag. Waar het verkennende onderzoeken betreft is dat echter niet mogelijk. In de literatuur uit dit zich middels een zogenaamde *Revealed Preference* en een *Stated Preference* aanpak.

De zogenaamde *Revealed Preference* baseert de hoogte van het bedrag dat een consument bereid is te betalen op feitelijke waarnemingen van hoe consumenten reageren op veranderingen in prijzen en/of inkomen (Booijink, 2010). Daarmee wordt feitelijk de elasticiteit van prijsveranderingen gemeten die een dynamische component kent door diversiteit in menselijk gedrag. Deze methode kent dus een toetsend karakter. In de praktijk is dit echter niet altijd mogelijk, bijvoorbeeld wanneer het om een verkennend vraagstuk gaat – bijvoorbeeld in een 'what if' situatie.

In dat geval kan slechts de *Stated Preference* worden gemeten. Aan de hand van vragen over de te maken keuzes, het waarom van deze keuzes maken en wat consumenten van bepaalde situaties vinden kunnen uitspraken worden gedaan over de verwachte WTP (Breidert, Hashler en Reutterer, 2006). Het nadeel van deze methode is dat de nadruk erg op de prijs ligt en niet op het product, er is geen prikkel voor consumenten om hun werkelijke WTP te geven en het is voor consumenten erg lastig om een prijs te bepalen voor een willekeurig product (Booijink, 2010).

In het geval van een *Stated Preference meting speelt de social trap* van duurzaamheidsinvesteringen extra. Hierdoor bestaat mede de kans dat uitkomsten positief beïnvloed worden in een enquête en actoren in de praktijk – en anoniem – tot andere minder sociaal wenselijke gedragingen over gaan.

- 2.2.3 Relatie willingness to pay (WTP) en verduurzaming

Er is nog weinig tot geen kwantitatief toetsend onderzoek gedaan naar de betalingsbereidheid voor energiebesparende maatregelen in de sociale huursector. Wel zijn er onderzoeken gedaan naar de betalingsbereidheid van eigenaren-gebruikers en huurders van commerciële huur & koopwoningen (Verhagen, 2014; Werkman-Vaneveld, 2015) en commercieel vastgoed waar ook een relatie te duiden is tussen een eigenaar en een huurder. De resultaten die in deze paragraaf worden gepresenteerd zijn afkomstig uit de onderzoeken gericht op woningen in de commerciële sector onder zowel huurders als eigenaren-gebruikers. De literatuur heeft veel raakvlakken als het gaat om de toekomst van de energielasten in relatie tot het verduurzamen van de woning.

Om een totaalbeeld te vormen van het onderzoek wat reeds verricht is naar betalingsbereidheid onder met name woonconsumenten en de daarbij behorende conclusies wordt onderstaand een beknopt overzicht gepubliceerd. Deze uitkomsten vormen een representatief beeld van de literatuur en de positie van de sociale huurder in het verlengde daarvan.

De vraag is of het belang van koper en huurder hetzelfde is voor wat betreft betalingsbereidheid omdat financieel gewin op de eerste plek komt, zo blijkt uit onderstaande bronnen (Bouwfonds, 2010; Van Eck, 2008; Wilting, 2012). Iets dat ook Booijsink (2010: p. VI) aantoonst in een onderzoek uitgevoerd naar de betalingsbereidheid onder huurders van woningen uit de portefeuille van Syntrus Achmea. Concluderend stelt zij dat huurders vaker bereid zullen zijn akkoord te gaan met een huurprijsverhoging als er een garantie gegeven wordt dat de maandelijkse woonlasten (huurprijs en energielasten) niet zullen toenemen. Bij het afgeven van deze woonlastengarantie kan er gekozen worden voor een garantie op individueel huurdersniveau of op complexniveau.

Dit beeld wordt ook door Bouwfonds Ontwikkeling (2010) bevestigd. Bouwfonds Ontwikkeling constateert in een groot landelijk onderzoek naar de prijsacceptatie van energiezuinige nieuwbouwwoningen dat woonconsumenten beperkt bereid zijn onvoorwaardelijk te betalen voor een energiezuinige nieuwbouwwoning. Voorwaarde zoals terugverdientijd en hoogte van het bedrag maakt een grotere groep consumenten bereid om te betalen voor een energie zuinige nieuwbouw woning. Ook gedrag, een positieve motivatie, is van zeer grote invloed op de betalingsbereidheid. Milieu en gezondheid blijken in 2010 geen doorslaggevende rol te spelen bij betalingsbereidheid.

De woonlasten spelen dus een directe rol. Deze lasten worden grotendeels bepaald door huur/hypotheekrente en energielasten. De energielasten zijn mede afhankelijk van de energetische kwaliteit van de woning. Uit onderzoek van Tichelaar en Leidelmeijer (2013) blijkt dat er een besparing op de gasrekening haalbaar is. De vraag is in hoeverre de woonconsument bereid is te betalen voor een meer energiezuinige woning. Wilting (2012) specificeert de betalingsbereidheid in zijn onderzoek naar het meebetalen voor verduurzaming van zowel koop als huurwoningen dat eigenaar-bewoners voor iedere euro besparing per jaar aan energielasten bereid zijn om tussen 5 en 10 euro éénmalig te investeren. Een bewoner van een huurwoning is bereid om aan jaarlijkse huurverhoging voor eenzelfde jaarlijkse energiebesparing, tussen de 0,5 en de 1,0 euro te accepteren.

Verhagen (2014) geeft een meer internationale nuancering en concludeert in zijn onderzoek naar de haalbaarheid van groene energie labels dat de uitslagen van onderzoeken naar de betalingsbereidheid van woonconsumenten in Amerika, Zuid-Korea, Zwitserland en Zweden eenzelfde uitkomst geeft als het woonconsumentenonderzoek in Nederland. Woonconsumenten zijn bereid te betalen voor investeringen in duurzaamheid.

Van Eck (2008) analyseert het vraagstuk vanuit een database met energielabels en is dus alleen gericht op huiseigenaren. In haar onderzoek naar de bereidheid van kopers om te betalen voor woningen met een energielabel wordt geconstateerd dat de bovengrens om te betalen voor energetische maatregelen ligt op 15% boven de kostprijsdekkende verkoopprijs. Voor woningen met een energielabel A+ ligt de bereidheid om meer te betalen op 5% boven de kostprijsdekkende verkoopprijs van een woning. Bij woningen met een energielabel A++ ligt dit percentage op 10% boven de kostprijs dekkende verkoopprijs.

Ook Tigchelaar en Leidelmeijer (2013) kijken naar woningeigenaren. Zij stellen in hun onderzoek WoON 2012 (Een samenspel van woning en bewoner – analyse van de module energie WoON 2012) dat circa 49,5% van de eigenaar-bewoners heeft geïnvesteerd in de woning waarvan 10% uitsluitend in energetische maatregelen. De investering in dubbelglas en dakisolatie kwamen het meeste voor. De belangrijkste reden om te investeren in deze maatregelen zijn energiekostenbesparing en meer comfort.

Uit verscheidene onderzoeken – zoals van gebiedsontwikkelaar Bouwfonds (2010), Van Eck (2008), Wilting (2012) en het landelijke woononderzoek 2012 naar betalingsbereidheid van energiezuinige woningen – blijkt dus dat de woonconsument wel degelijk bereid is om meer te betalen voor een energiezuinige woning onder bepaalde condities. Onderzoek van Eck, Wilting en Bouwfonds berusten voornamelijk op nieuwbouwwoningen. Dit in tegenstelling tot het Woon 2012 onderzoek, wat zich richt op de bestaande woningen met onder andere een sociale huurcomponent.

Een lagere energierekening is de meest relevante afweging welke gemaakt wordt. Ook spelen andere afwegingscriteria mee die van minder belang zijn. Terugverdientijd, milieubelang, wooncomfort en gezondheid zijn overige afwegingen die meespelen om een gerichte keuze te maken.

Mandell en Wilhelmsson (2011) stippen dit milieubelang nog eens aan waarmee ze sec de financiële argumenten nuanceren. In hun onderzoek naar 'sustainable housing' onder kopers van duurzame woningen stellen ze dat deze doelgroep weliswaar bereid is hier voor te betalen maar pas meer willen betalen als kopers energiebewust zijn. Daarmee ontstaat feitelijk ook aandacht voor het informatiebeginsel. Kopers en zeker ook huurders zijn niet per se volledig geïnformeerd over mogelijkheden en kansen en de potentiële *profit* die deze investeringen kunnen brengen op de middellange termijn. Deze assymetrische positie zal voor a) een huurder alsmede b) voor een sociale huurder in nog extremere mate gelden.

Voor andere deelmarkten worden deze resultaten bevestigd. Relevant aan de kantorenmarkt is dat hier ook het eigenaar – huurder principe geldt. Commercieel vastgoedhuurders lijken een hogere mate van bereidheid te tonen. Zo constateren Kok en Jennen (2012) in hun onderzoek naar het effect van energielabels op kantoorhuren in Nederland bijvoorbeeld dat huurders van kantoren bereid zijn extra te betalen voor 'groene' kantoren. Deze positieve ontwikkeling wordt ook voor de vastgoedbelegger aangetoond. Zo stellen Devine en Kok (2015) in hun onderzoek naar kantoren in de VS en Canada met een groen label bijvoorbeeld dat duurzaam vastgoed met een A of B label zorgt voor een ca. 10% hogere huur. Gebouwen met een LEED label hebben een 9% hogere bezettingsgraad (Devine en Kok, 2015).

Consumenten van koopwoningen zijn volgens de literatuur dus deels bereid om te betalen voor energiemaatregelen, tegen bepaalde condities, waarbij financieel gewin de belangrijkste reden is. Overall ontstaat het beeld dat er naast maatschappelijke vooral financiële baten aangetoond kunnen worden voor duurzaamheidsinvesteringen. De huurder zou in principe beter af zijn na de gedane

investeringen. Voor de eigenaar geldt dit effect overigens overtuigender en explicieter door een hogere waardering van het onderliggende vastgoed. Daarmee moet erkend worden dat de stap om een huurder te overtuigen complexer is. Verwacht mag worden dat dit door de financiële positie van de sociale huurder nog eens extra het geval zal zijn.

Alvorens in te gaan op het beantwoorden van de subvraag onder welke condities een sociale huurder bereid is te betalen voor deze maatregelen, zal eerst ingegaan worden op de huidige woonlasten in relatie tot mogelijke duurzaamheidsinvesteringen en energielasten.

2.3 Woonlasten huurders

In voorgaande paragraaf is het theoretische kader geschetst voor WTP, de relatie tussen WTP & sociale huisvesting. WTP & verduurzaming is beschreven als uitgangspunt voor de hoofd en subvraag. Onderstaande paragraaf zal ingaan op de woonlasten om een feitelijke waarneming te verkrijgen van de financiële positie van deze doelgroep in relatie tot WTP.

- 2.3.1 Woonlasten.

'Woonlasten zijn een belangrijke uitgavenpost in een huishouden. Het is een vaste last en vaak de hoogste post. Een te hoge woonlast in verhouding tot het inkomen kan daarom al snel leiden tot financiële problemen. Voor corporaties levert dat een groot financieel risico op. Door de relatief lage inkomens van de te huisvesten doelgroep is de financiële kwetsbaarheid van de huurders groot' (Nibud, 2018).

De betaalbaarheid van wonen is juist voor de financieel meest kwetsbare groep mensen die de sociale huurwoningen nodig hebben voor huisvesting navenant groot. Uit meerdere onderzoeken komt naar voren dat deze groep huurders de maandelijkse lasten moeilijk kunnen opbrengen (Groot et al., 2016). Los van de duurzaamheidsinvesteringen is sec de betaalbaarheid van sociale huisvesting een belangrijk huisvestelijk thema waar de afgelopen jaren voor de huurder grote wijzigingen en effecten gevoeld zijn.

Zo heeft de verhuurdersheffing, ingevoerd in 2014, de beurzen van de huurders extra aangetast en de financiële positie verder verzwakt (Aedes, 2013). Ook het CBS stelt in een onderzoek van demograaf Latten (2018) dat de situatie van de sociale huurder relatief verslechterd. Terwijl de vermogens van eenieder in lijn met de economische groei loopt, is de situatie voor de huurder met huurtoeslag er slechter op geworden. De waardegroei van de eigen woning leidde niet alleen voor de miljonairs maar ook de mindervermogenenden tot vermogensgroei ten opzichte van 2014. De sociale huurder kan geen beroep doen op dit stuk vermogen.

Uit onderzoek van het FD (2017b) blijkt dat op korte termijn de huurders tevens de dupe zullen worden van de compensatie van het wegvallen van de winstbelasting voor bedrijven. De corporaties kunnen een nieuwe belastingmaatregel tegemoet zien, welke deels verrekend zal worden in de huur. Tevens meldt het FD in ditzelfde artikel dat de huurtoeslag op termijn ook zal worden afgebouwd. Dat huurders steeds verder onder druk komen te staan blijkt ook uit onderzoeken van Builddesk (2014) onder relevante medewerkers van corporaties. Hieruit blijkt dat de op termijn steeds verder oplopende lasten zullen leiden tot meer betalingsproblemen. Ook onderzoek van Woningnet (2013) geeft eenzelfde beeld. De huurder komt steeds verder onder druk te staan door de verschuiving van een groter deel van het inkomen naar de woonlasten. Ook wordt geconstateerd dat de inkomens van deze doelgroep dalen.

Een derde van de huurders houdt na aftrek van woonlasten onvoldoende over om van te kunnen leven (Kromhout, 2013). Waarbij de verwachting is dat dit percentage in de toekomst zal oplopen.

Mogelijke aanscherping van regels zal dit effect verder vergroten. Groot et al. (2016) stellen dat bij het wegvallen van de huurtoeslag een nog grotere groep huurders in moeilijkheden komt. Beingen (2015) stelt in haar onderzoek dat het effect van het invoeren van de kostprijsshuren de sociale doelgroep eveneens hard zal treffen. WoON 2012 gaat mee in deze onderbouwing en bevestigt dat dit leidt tot een toename van 50% van het aantal huurders met een betaalarisico. De literatuur wijst uit dat veel risico ontstaat bij de steeds verder oplopende woonlasten voor de huurder. In het eerder genoemde onderzoek van Kromhout (2013) wordt als één van de redenen van de stijgende woonlasten de energiekosten genoemd. Kromhout maakt op basis van ramingen van het ECN inzichtelijk dat de energieverwachting voor 2017 bij eenzelfde gebruik leidt tot een stijging van de kosten €125 naar €144, een toename van 15%.

Eén van de oplossingen in het kader van de betaalbaarheid van woonlasten is het verduurzamen van de woningen in de vorm van het toepassen van energie besparende maatregelen. Met deze maatregel wordt aan de klimaatafspraken voldaan, maar bovenal meer grip gecreëerd op de energielasten voor deze precare doelgroep. Voor de verduurzaming van woningen zijn echter investeringen nodig. Een situatie die extra geldt voor sociale huisvesting. Uit eerder aangetoond onderzoek blijkt dat de goedkoopste woningen vaak leiden tot hoge woonlasten, omdat ze veelal minder energiezuinig zijn dan gemiddeld. Hiervan zijn vooral huishoudens met lage inkomens de dupe. Eenzelfde stelling wordt verdedigd door Pettersson (2014) in zijn thesis naar de zoektocht van verduurzaming van VvE's. Dit zijn de woningen waar de meeste aandacht naar uit moet gaan en bewoners financieel het meest kwetsbaar zijn, des te meer mag de verhuurder zich afvragen wat het effect is van oplopen van energiekosten en het beleid hierop.

Zeker is dat de investeringen, deels, doorbelast zullen worden aan de huurder in de vorm van extra huur. Waarmee wederom een extra aanslag op de beurs van de huurder ontstaat. Kan de huurder deze kosten op termijn opvangen en hoe bewust is een huurder zelf van dit risico. De huurder zal een lagere energierekening in het vooruitzicht worden gesteld.

De volgende paragrafen zullen ingaan op de reikwijdte in financiële zin voor huurders. Hierbij blijft de centrale vraag uiteindelijk: is de huurder bereidwillig om extra huurverhoging te betalen voor het verduurzamen van de huurwoning en welke factoren zijn hierop van invloed.

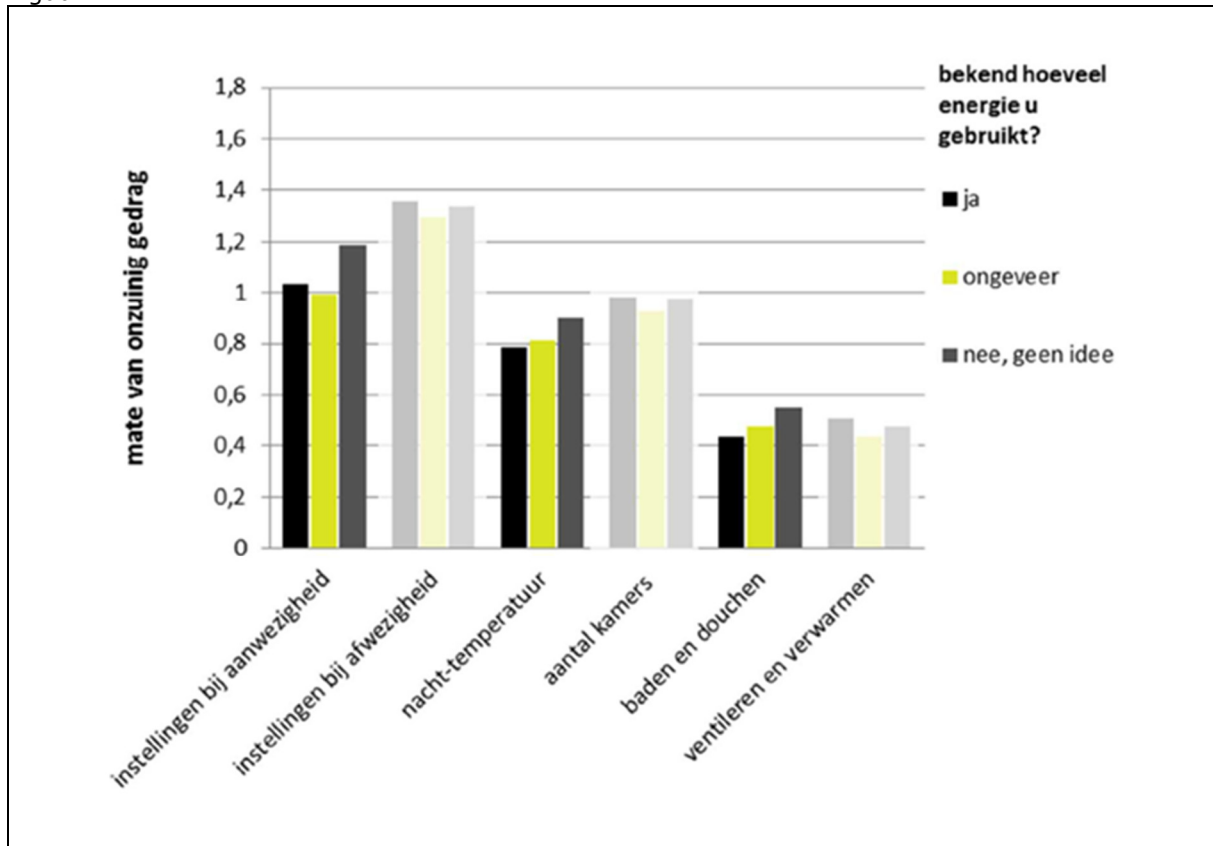
- 2.3.2 Bewustwording woonlasten/energielasten: onbekend maakt onbemind?

Om antwoord te kunnen geven op de eerste sub vraag in dit onderzoek '**is een sociale huurder zich bewust van zijn/haar energielasten**' is het van belang inzicht te verkrijgen in de huidige bewustwording van huurders ten aanzien van de energielasten.

In veel gevallen heeft een consument of huurder geen besef van de maandelijkse huishoudkosten. Uit onderzoek blijkt dat bijna de helft van de huishoudens geen beeld heeft bij energiekosten en daardoor ook minder energiezuinig gedrag vertoont (Tigchelaar en Leidelmeijer, 2013, p.69). Het komt zelden voor dat de totale kosten voor een huishouden inzichtelijk kunnen worden gemaakt door de huurder. In tegenstelling tot de hoofdlast, de huur of hypotheek, zijn de bijkomende kosten zoals gas, water en licht, gemeentelijke heffingen, verzekeringen voor sociale huurders onbekend terrein.

Onderstaand figuur 2.1 toont de kennis van energieverbruik in relatie tot energie (on)zuinig gedrag. Af te lezen valt dat het verbruik bij onwetendheid van het daadwerkelijke energieverbruik, altijd hoger ligt dan bij bewustzijn van het energieverbruik.

Figuur 2.1

Bron: ECN/RIGO

De gebrekkige bewustwording van energielasten heeft vooral te maken met desinteresse zoals het energieonderzoek uit WoON 2012 aantoonde (Tigchelaar en Leidelmeijer, 2013). Dit onderzoek toont tevens aan dat huurders hun eigen gedrag als energiezuinig ervaren, als het gaat om het verwarmen van de woning men feitelijk zuinig gedrag vertoont. De literatuur wijst uit dat de bewustwording omtrent de energielasten niet een standaard gegeven is. Om de betalingsbereidheid van de huurder voor verduurzaming te kunnen beantwoorden zal een huurder bewust gemaakt moeten worden van kosten in relatie met de mogelijkheden en gedrag. In de volgende paragraaf wordt hierop nader ingegaan.

- 2.3.3 Onderbouwing woonlasten (Total cost of renting)

Overzicht van de woonlasten is cruciaal om lasten te kunnen beheersen. In voorgaande paragraaf is omschreven dat dit overzicht van de kosten en de relatie tot het eigen gedrag hierbij, niet voor elk huishouden opgaat.

Recent onderzoek van Nibud (2018) toont aan dat de huishoudbegroting voor een huurder bestaat uit verschillende lasten. Nibud maakt onderscheid in diverse type huishouden in de sociale huursector aansluitend op dit onderzoek. Nibud omschrijft deze vaste lasten voor alle type huishouden als volgt; het totaal aan maandelijkse kosten zijn op te delen in vaste lasten, reserveringsuitgaven, huishoudelijke uitgaven en de kosten voor sociale participatie. Het gaat hier dus om de 'brede kosten en uitgaven van het wonen'. In de vastgoedliteratuur is hiervoor voor eigenaren het concept 'total cost of ownership' (TCO) ontwikkeld. In dit onderzoek is de term 'total cost of renting' (TCR) ingevoerd, zijnde de totale lasten ten behoeve van het 'wonen' van een huurder.

Onderstaand figuur geeft inzicht in de totale woonlasten (TCR) per maand waarbij de inkomsten worden afgezet tegen de uitgaven per onderdeel. Dit is terug te herleiden naar elk type huishouden. Figuur 2.2 geeft de maandelijkse kosten voor een sociale huurder weer gebaseerd op een 1 (alleenstaande) en 2 persoonshuishouden afhankelijk van een AOW inkomen.

Figuur 2.2

MINIMUMVOORBEELDBEGROTING (JANUARI 2018)				
Bedragen per maand	Alleenstaande		Twee personen	
INKOMEN				
AOW-pensioen	1107		1524	
vakantietoeslag	67		96	
zorgtoeslag	94		176	
huurtoeslag	0	(212)	0	(237)
TOTAAL INKOMSTEN	1268		1796	
UITGAVEN				
huur	223	(445)	221	(480)
gas	76		76	
elektriciteit	27		46	
water	10		14	
lokale lasten	-	(43)	-	(69)
telefoon, televisie, Internet	60		64	
zorgverzekeringen	144		289	
overige verzekeringen	13		16	
onderwijs	-		-	
contributies en abonnementen	2		4	
vervoer	13		26	
levensonderhoud anderen	-		-	
betalingsverplichtingen	-		-	
VASTE LASTEN	568		756	
klleding en schoenen	57		114	
inventaris	73		87	
onderhoud huis en tuin	22		22	
zelfzorgmiddelen	9		13	
eigen risico zorgverzekering	32		64	
eigen bijdragen/betalingen zorg	-		-	
vrijtijdsuitgaven	-		-	
RESERVERINGSUITGAVEN	183		300	
voeding	207		376	
was- en schoonmaakartikelen	5		7	
persoonlijke verzorging	22		44	
huishoudelijke dienstverlening	-		-	
hulpmiddelen	-		-	
roken	-		-	
diversen	8		11	
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	242		438	
SOCIALE PARTICIPATIE	-	(92)	-	(148)
Over voor de posten met een *	265		303	
TOTAAL INKOMSTEN/UITGAVEN	1268		1796	

15

Bron: Nibud, 2018

Helder is dat er sprake is van een zeer significante financiële impact van het wonen op de financiële huishouding van de consument. Dat kan grote effecten hebben voor sociale huurders wetende dat het CBS (2018) de armoedegrens als volgt omschrijft als zijnde: de lasten voor sociale participatie niet door de inkomsten kunnen worden gedekt, waardoor er niet normaal kan worden deelgenomen aan de maatschappij. Een onderdeel van deze lasten is bijvoorbeeld een lidmaatschap van een sportvereniging.

Voor een correcte berekening van de TCR in het kader van verduurzaming, is het van belang het tijdsaspect mee te nemen in de berekening. Voor duurzaamheidsinvesteringen is het namelijk zo dat er weliswaar kosten op tijdstip 0 gemaakt moeten worden, maar deze uiteindelijk leiden tot lagere

maandlasten in de toekomst. Dit maakt de potentiële effecten voor huurders lastiger in te schatten en de weerstand juist op korte en middellange termijn mogelijk meer helder. Het feit dat de kosten voor de baat uitgaan maakt de stap om over te gaan tot duurzaamheidsinvesteringen mogelijk minder interessant voor huurders. Daarmee is het vraagstuk naast een financieel vraagstuk ook in belangrijke mate een vraagstuk van informatie teneinde te komen tot een transactie. Hoewel de uitvoering hiervan buiten de scope van dit onderzoek valt is het zo dat des te meer relevante informatie over heden en toekomst bekend is, hoe beter een actor een beslissing kan nemen. Over de financiële beperkingen wordt dieper ingegaan in de volgende paragraaf.

- 2.3.4 Energielasten versus woonlasten

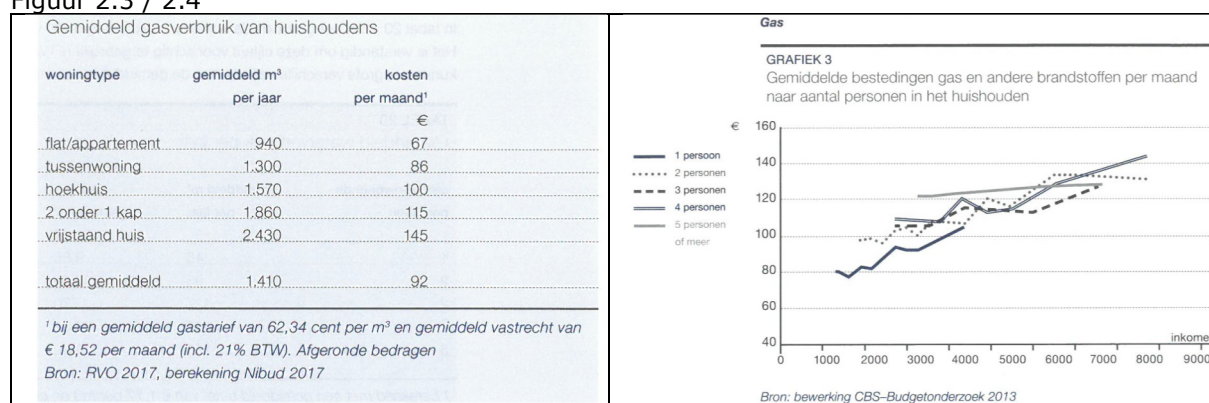
Huurders hebben het financieel relatief zwaar en met de huidige regelgeving zal er wederom een beroep gedaan worden op de financiële draagkracht van deze doelgroep. Een onderdeel hiervan is de kosten voor gas, die sinds 2000 zijn opgelopen. De elektrakosten zijn daarentegen licht gedaald (Tigchelaar en Leidelmeijer, 2013).

De relatie tussen woonlasten en energielasten is de laatste decennia ingrijpend gewijzigd blijkt uit onderzoek. De kosten zijn over een periode vanaf 2000 met 43% verhoogd (Tigchelaar en Leidelmeijer, 2013). Zoals in voorgaande paragrafen reeds aangeven is, blijkt uit onderzoek dat deze kosten op termijn de sociale huurders in slechte woningen hier het meest de dupe van zijn.

Uit onderzoek blijkt dat de kosten niet zitten in de vraag naar meer energieverbruik, het probleem zit in de oplopende gasprijzen. In de NEV (2016: p.130) wordt gesteld dat energieverbruik van huishoudens niet veel veranderd is, de behoefte is stabiel. Het gaat om de aanpak van de stijgende kosten en niet zozeer om het verminderen van de vraag naar gas, bij eenzelfde type huishouden. Uit het energieonderzoek van WoON 2012 blijkt op langere termijn (2002-2010) het elektraverbruik licht is toegenomen en het gasverbruik met gemiddeld 1600 m³ is afgenomen.

In onderstaande figuur 2.3 wordt het gemiddelde gasverbruik per type woning en daarbij behorende kosten inzichtelijk gemaakt. Figuur 2.4 toont het gasverbruik naar aantal personen in het huishouden gerelateerd aan het inkomen.

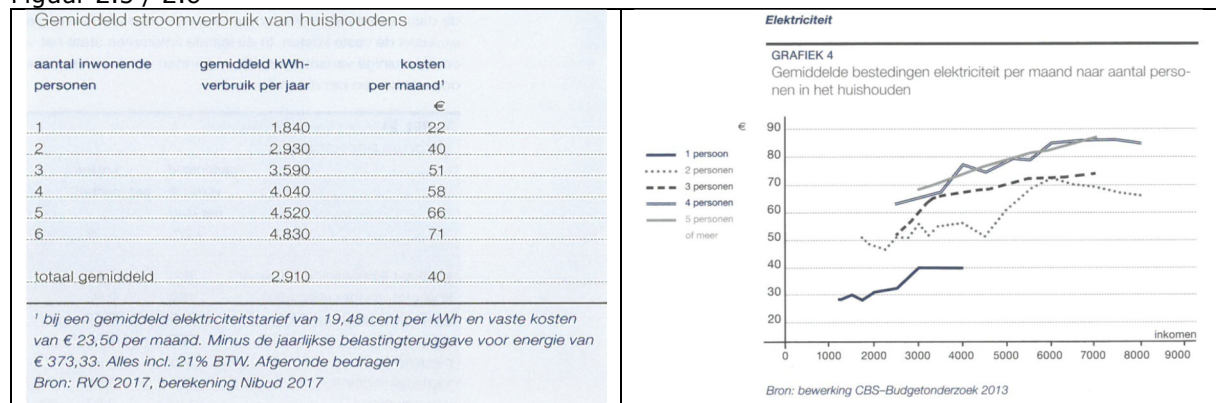
Figuur 2.3 / 2.4

Bron: Nibud, 2017

In onderstaande figuur 2.5 wordt een gemiddelde elektraverbruik per type woning en daarbij behorende kosten inzichtelijk gemaakt. Figuur 2.6 toont het elektraverbruik naar aantal personen in het huishouden gerelateerd aan het inkomen.

Figuur 2.5 / 2.6

Bron: Nibud, 2017

De huurder moet zich bewust zijn of gaan worden van de energielasten in relatie tot de woonlasten en zijn eigen energiegedrag. Het effect van bewustwording is voelbaar in de portemonnee, een beter woonklimaat en een bijdrage aan de vermindering van de CO² uitstoot.

Uit onderzoek en analyse van WoON 2012 blijkt echter wel dat het beleid van de verhuurder bepalend is om de huurder van lagere woonlasten te voorzien omdat de investering versus de vermindering van het gasverbruik niet opweegt tegen de wettelijke huurverhoging.

Hier speelt ook een beperking in het gedrag van actoren, het zogenaamde 'rebound effect'. Er bestaat bij gebruikers het effect dat ze in een duurzaam gebouw toch relatief meer energie gaan gebruiken door de intentie en gedachte dat het gebouw duurzaam genoeg is (Brounen, 2008).

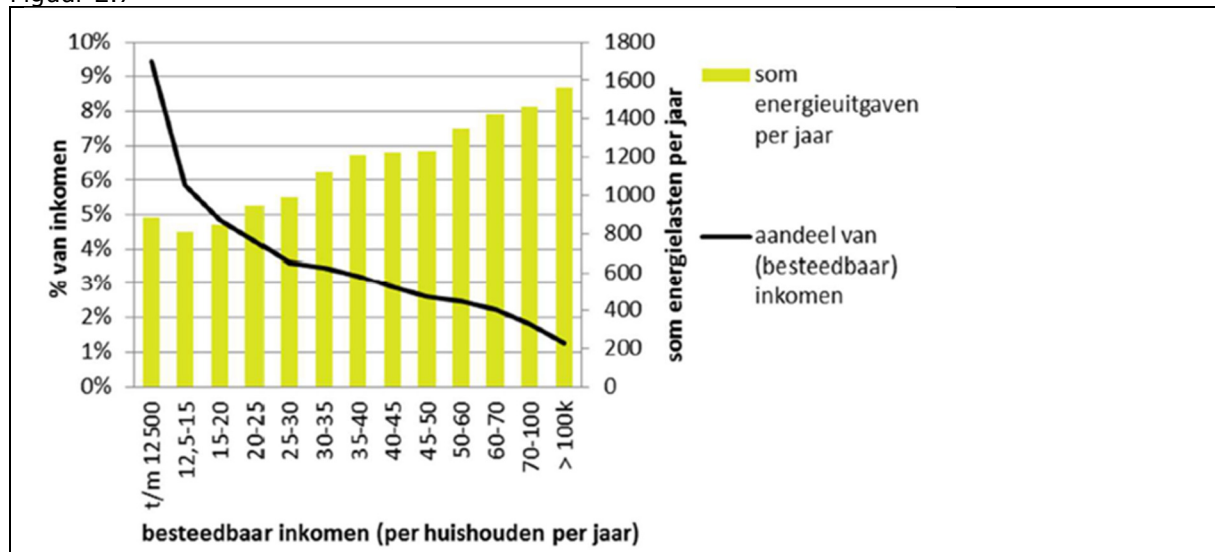
Waar in voorgaande paragrafen de bewustwording van energielasten van de sociale huurder wordt omschreven en de woonlasten onderbouwd, zal door onderzoek in de praktijk een verdiepingsslag gemaakt worden op basis van bewustwording om na te gaan hoe de theorie aansluit op de praktijk.

- 2.3.5 Woon/Energielasten versus inkomen

Weevers et al. (2012) constateert in zijn onderzoek, uitgevoerd door RIGO, dat huurders met stijgende energielasten in de problemen komen. De geadviseerde normbedragen door het Nibud zijn vaak al overschreden, de totale woonlasten zijn op termijn niet meer te overzien voor een groot deel van de huurders. In zijn onderzoek wordt geopteerd voor 'residuele' woonlasten. Dit is het bedrag wat overblijft voor woonlasten na aftrek van overige kosten zoals levensonderhoud van het besteedbaar inkomen. De woonlasten komen steeds verder onder druk te staan. Door stijging van de energielasten en het niet mee kunnen groeien van de lonen. Door de combinatie van hoge energieprijzen, slecht geïsoleerde woningen en lage inkomens is het risico van energie-armoede aanwezig. Huybrechts, Meyer en Vranken (2011) spreken van energie-armoede als meer dan 10% van het totale inkomen besteed wordt aan energielasten. Raboresearch doet onderzoek naar het besteedbaar inkomen van deze doelgroep. Uit dit onderzoek blijkt dat het besteedbaar inkomen van huishoudens al decennia stil staat, de verklaring wordt gezocht in het afnemen van de huishoudgrootte, maar ook het achterblijven van het inkomen bij de economische groei (Badir, 2018).

Onderstaand figuur 2.7 toont aan dat het grootste percentage energielasten wordt gedragen door de groep met het laagste inkomen.

Figuur 2.7

Bron: ECN/RIGO

Uit onderzoek van BPD over de woningmarkten in Nederland, Duitsland en Frankrijk blijkt dat wonen steeds duurder wordt. De woonlasten zijn in 2016 in NL gestegen tot een maximum van 37% van het huishoudinkomen. Maar huurders zijn nog duurder uit met 42% (Bouwfonds, 2010).

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) spreekt deze uitkomsten tegen. De CBS-woonquote lag in 2016 op gemiddeld 32,5 procent. Voor huurders was dit 38,8 procent, voor eigenaren 28,3 procent. De cijfers liggen lager maar ook het CBS laat een stijging zien (CBS, 2016).

Naast de stijging van de woonlasten waar de energielasten op van invloed zijn en het besteedbaar inkomen dat onder druk staat, zal de huurder de betalingsbereidheid voor energie besparende maatregelen moet afwegen en beredeneren.

Uit de literatuur blijkt dat extra kosten voor deze investering niet zonder slag of stoot aan de huurder kunnen worden doorbelast. In deze thesis naar de factoren, welke van invloed zijn op de betalingsbereidheid onder sociale huurders, is na de eerste sub vraag 'bewustwording van energielasten', de tweede subvraag 'Onder welke condities is een sociale huurder bereid de huurwoning door de verhuurder energetisch te laten verbeteren'.

Voor het antwoord op deze tweede subvraag kan de onderbouwing hiervan, gebaseerd worden op de theorie in paragraaf 2.2.3 waar financieel gewin de meest bepalende factor is, in de vorm van een lagere energierekening. Een verklaarbaar antwoord gezien de financiële situatie waarin de sociale huurder verkeert. Om deze theorie (verder) te onderbouwen zal in het praktijkonderzoek hier nader op worden ingegaan.

2.4 Energiebesparende maatregelen

De vorige paragraaf is ingegaan op de woonlasten van de huurder. Door het toenemen van deze lasten en een minimaal besteedbaar inkomen ontstaan potentiële betalingsrisico's. Bewustwording van energielasten is cruciaal om hierop te kunnen sturen. Ook zijn de totale kosten van huren inzichtelijk gemaakt. Afgesloten wordt met een verwijzing naar de eerste twee subvragen en bijbehorende antwoorden. In deze paragraaf wordt ingegaan op een minder relevant maar noemenswaardig onderdeel, namelijk energiebesparende maatregelen. Het belang van deze informatie is om de term 'energiebesparende maatregelen' zoals verwoord in de hoofdvraag

inzichtelijk te maken. Voor energiebesparende maatregelen hebben corporaties en het Rijk op landelijk niveau afspraken gemaakt middels een convenant. Doel is om uiterlijk in 2020 de woningvoorraad te voorzien van een B label en 20% minder gasverbruik (Rijksoverheid, 2012). Daadwerkelijke realisatie lijkt echter nog een forse missie (Van Buchem, 2017).

Het tot stand laten komen van deze afspraken heeft vooralsnog geleid tot vele label-B projecten. Dit energielabel is uiteraard afhankelijk van energiebesparende maatregelen die getroffen zijn door het isoleren van woningonderdelen. Bij nagenoeg alle woningen met één label B programma zijn dak, gevel, vloer en ramen 100% geïsoleerd. Bij lagere labels zijn een van deze onderdelen in mindere mate geïsoleerd (Tigchelaar en Leijdelmeijer, 2013). Ondanks de kosten die gemaakt moet worden blijkt uit de literatuur dat de keus voor een investering in een beter label positief kan uitwerken. Tigchelaar en Leijdelmeijer (2013) tonen aan dat de besparing op jaarbasis relatief fors kan zijn ten opzichte van de investering. Een besparing van €730 per jaar als uiterste is gevonden, tussen een positief energiezuinig A label en een negatief energie-onzuinig F of G label. Voor huurders met een kleine beurs een optimale woonlasten besparing. Deze besparing is als volgt te realiseren; Zoals in voorgaande alinea (zie paragraaf 2.3.4) is verhelderd dat een hogere energierekening niet meer beïnvloed kan worden door minder energieverbruik. Het gebruik zelf is stabiel te noemen voor elektriciteit, waarbij gasverbruik zelfs is afgenomen. De reden van een hoge energierekening is de stijgende energietarieven. Des te belangrijker een onafhankelijke(r) positie in te nemen ten opzichte van het gebruik van aardgas. De toekomst zal nieuwe innovaties mogelijk kunnen maken die een extra positief effect hebben op de energierekening. De noodzaak om te blijven innoveren is van wezenlijk belang om de energievraag verder te laten afnemen en ons meer onafhankelijk op te stellen (Demir, 2013). Tevens geeft Demir in zijn onderzoek aan dat de literatuur verschillende manieren beschrijft om tot energiebesparende maatregelen te komen. De meest voor de hand liggend zijn de technische oplossingen. Een voorbeeld hiervan is het isoleren van woningonderdelen (dak, gevel, vloer en ramen). Ook zijn er maatregelen getroffen op politiek en economisch gebied. Een zeer recent voorbeeld hiervan is de onlangs aangenomen Wet Voortgang Energietransitie (VET) door de eerste kamer. Hiermee vervalt de plicht om nieuwbouw aan te sluiten op het aardgasnet. De wijziging moet Nederland verder op weg helpen om duurzame nieuwbouw te realiseren (RVO, 2018).

Meest voorkomende reden om te investeren in energiebesparing is in onderstaand schema (figuur 2.8) samengevat en met een percentage weergegeven.

Figuur 2.8

Reden investering	Genoemd door % van degenen die hebben geïnvesteerd	
Kostenbesparing op de energierekening	59%	
Om het milieu te sparen	24%	
Om meer comfort te hebben	48%	
Om geluidsoverlast te verminderen	7%	
Om ventilatie- of vochtproblemen tegen te gaan	11%	
Mensen in de omgeving nemen deze maatregel ook	1%	
Deze maatregel was eenvoudig toe te passen in de woning	11%	
De CV-ketel was aan vervanging toe	39%	
Waardestijging van de woning	6%	alleen eigenaar bewoners
Om de woning gemakkelijker te kunnen verkopen	2%	alleen eigenaar bewoners
De Vereniging van Eigenaren heeft dit besloten	1%	alleen eigenaar bewoners
Anders	6%	

Bron: ECN/RIGO

Wanneer deze figuur wordt geanalyseerd ontstaat het beeld dat er een zekerheid gecreëerd zou moeten worden dat investeringen op tijdstip nul de in de figuur gepresenteerde baten daadwerkelijk bereiken. Of in termen van sociale huurders: dat het duidelijk en rechts-zeker is dat bepaalde financiële voordelen – naast de maatschappelijke voordelen – in de praktijk ook daadwerkelijk ten gunste komen van de huurder. Hierdoor kan een asymmetrische positie van huurder versus eigenaar middels zekerheid worden opgelost.

Vice versa lijkt er een onzekerheid te spelen richting de eigenaar van de woning. Als er sprake is van een relatief sterk rebound effect bij sociale huurders is het ook voor de eigenaren van de woning onzeker of a) bepaalde duurzaamheidsbaten in maatschappelijke -en financiële zin voor de eigenaar van de woning het gewenste danwel voldoende resultaat bieden. Eveneens speelt de situatie b) dat de eigenaar van de woning niet makkelijk overgaat tot het bieden van zekerheden richting de huurder, waar het de daadwerkelijke landing van financiële uitgangspunten betreft die gerelateerd zijn aan het gebruik zelf.

2.5 Resumé

De theorie in dit hoofdstuk omvat de onderdelen *willingness to pay* (WTP), woonlasten, energiebesparende maatregelen en sluit af met bestaande literatuur omtrent WTP en duurzaamheid. De theorie van WTP is vanuit een relatief abstracte invalshoek weergegeven. De relatie tussen WTP en sociale huisvesting, en WTP en verduurzaming is verder onderzocht en omschreven. Ook reeds verricht onderzoek is hierin opgenomen.

Een minder theoretisch onderdeel, meer praktijkgericht, is de theorie omtrent de woonlasten. Hiermee wordt de relatie met de hoofdvraag gelegd met als doel de feitelijk financiële situatie van de doelgroep (sociale huurders) inzichtelijk te maken. Dit gaat in eerste instantie over de reële mogelijkheden om op dit moment meer kosten te maken. Juist sociale huurders vormen in financiële zin een kwetsbare groep huurders die te maken hebben met relatief forse financiële beperkingen. De verzwakte financiële positie van de huurder in relatie met de vraag om betalingsbereid te zijn laat duidelijk te wensen over. Zowel in de literatuur als in de berekeningen is het helder dat huurders gemiddeld genomen geen grote extra kosten kunnen dragen. De geadviseerde normbedragen door het Nibud zijn vaak al overschreden.

Oplopende energieprijzen zijn hier ook debet aan. Dit in combinatie met slecht geïsoleerde woningen en lage inkomens vergroot het risico op energie-armoede. Dat zou echter ook een kans kunnen bieden voor de toekomst. Energiebesparingen kunnen door een te verwachten toekomstige stijging van energiekosten een tweeledige bate bieden, daar minder energiegebruik toekomstig hogere kosten zal voorkomen. *Dat biedt een contante waarde in het nu.* Daarmee wordt het vraagstuk vooral een vraagstuk op welke wijze corporaties en misschien ook energiemaatschappijen dan in het nu, actoren financieel zouden kunnen ontzien. Die kosten nu kunnen in theorie op middel en lange termijn worden verrekend.

De beperkingen die aan dit model gerelateerd zijn, is de daadwerkelijke realisatie van voordelen. Daar vormt het gedrag van de huurder de grootste risicovariabele. Huurders bieden – misschien ook door onwetendheid en inzicht – geen garanties voor een volledige benutting van de kostenvoordelen middels energiezuiniger gedrag. Dus daarmee wordt energiezuinigheid ook een *willingness to save*

vraagstuk. Dit duidt in dit onderzoek vooral het risico voor corporaties die investeren – en de maatschappij uiteindelijk. Het vraagstuk is hiermee meer verdiept:

De kosten van huurders van sociale woningen zijn reeds hoog.

Energieprijzen gaan stijgen – verduurzaming kan dus een tweeledig voordeel bieden.

Er moet een oplossing komen om de kosten op dit moment niet te moeten verhogen.

Juist de stijging van kosten van energie kan hiertoe een bijdrage leveren.

Hiernaast ontstaat een spanningsveld met de gedragscomponent: huurders moeten hun gedrag aan passen om besparingen te realiseren.

Om het proces in gang te zetten moet er een informatievoorziening ontstaan om de huurder te overtuigen dat investeringen nu, baten hebben in de toekomst – en dat gedrag daarin een kernvariabele is.

De eerste drie subvragen, om te komen tot het beantwoorden van de hoofdvraag, zullen in hoofdstuk 3 verder omschreven worden met een thema en met bijbehorende toetsvragen. De toetsvragen hebben als doel het geconstateerde uit de theorie, af te zetten in de praktijk en hier conclusies aan te verbinden. Antwoorden op de eerste 3 subvragen vanuit de theorie zijn als volgt omschreven;

Subvraag 1: Heeft een sociale huurder volledig inzicht in zijn energielasten in relatie tot de kosten van verduurzaming?

Op grond van de theorie is de helft van de doelgroep niet bewust van de energielasten. De basis die hieraan ten grondslag ligt is desinteresse.

Subvraag 2: Onder welke condities is een sociale huurder bereid de huurwoning door verhuurder energetisch te laten verbeteren?

Op grond van de theorie is de sociale huurder bereid, ondanks andere afwegingen dan woningeigenaren, te betalen voor deze energiebesparende maatregelen, met als uitgangspunt (conditie) lagere energielasten.

Subvraag 3: In welke mate is er samenhang tussen een bepaalde mate van verantwoordelijkheidsgevoel voor duurzame verbeteringen in de woning met betalingsbereidheid?

Op grond van de theorie spelen milieu en gezondheid geen doorslaggevende rol als het gaat om betalingsbereidheid (WTP).

Hoofdstuk 3) Onderzoeksmethode

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de opzet van het empirisch praktijkonderzoek omschreven. De uitkomst hiervan zal in hoofdstuk 4 worden toegelicht, waarbij op basis van de uitkomsten de samenhang tussen de thema's zal worden weergegeven. De analyse zal in hoofdstuk 5 nader worden omschreven. In paragraaf 3.2 wordt het soort onderzoek in relatie met de theorie en de relevante gegevens omschreven. Paragraaf 3.3 zal ingaan op de onderzoeksvragen. Paragraaf 3.4 zal kort ingaan op de manier van het verwerken van de gegevens, waarna in paragraaf 3.5 zal worden afgesloten met een samenvatting.

De theorie heeft in voorgaand hoofdstuk deels antwoord kunnen geven op de subvragen 1, 2 en 3. Uit deze subvragen zijn onderzoeksvragen ontstaan. De onderzoeksvragen sluiten aan op de subvragen, als onderdeel van de onderzochte theorie. Hierbij zal ook het thema gedefinieerd worden en tevens de verwijzing naar harde of zachte factoren (zie paragraaf 1.5). Onderstaand een schematische opzet van subvraag, onderzoeksvraag, thema en type factor.

Subvraag 1. Heeft een sociale huurder volledig inzicht in zijn energielasten in relatie tot de kosten van verduurzaming?

Onderzoeksvragen:

- Weet u wat u ongeveer per maand aan gas, water en licht betaalt?
- In welke mate let u op uw energieverbruik?

Thema:

Bewustwording van energielasten.

Type factor:

Zachte factor.

Subvraag 2. Onder welke condities is een sociale huurder bereid de huurwoning door verhuurder energetisch te laten verbeteren?

Onderzoeksvragen:

- Vindt u het belangrijk dat wij energiebesparende maatregelen nemen in uw huis en woongebouw? Bijvoorbeeld door zonnepanelen te plaatsen.
- Waarom vindt u het belangrijk dat wij energiebesparende maatregelen treffen in uw huis of woongebouw?

Thema:

Beredenering van energiebesparende maatregelen.

Type factor:

Harde factor.

Subvraag 3. In welke mate is er samenhang tussen een bepaalde mate van verantwoordelijkheidsgevoel voor duurzame verbeteringen in de woning met betalingsbereidheid?

Onderzoeksvragen:

- Vindt u het een taak van ons om u (periodiek) voor te lichten over energiebesparende maatregelen?

Thema:

Verantwoording naar het milieu / maatschappij.

Type factor:

Zachte factor.

In totaal zijn 5 onderzoeksvragen uit de theorie naar voren gekomen, deze vragen zijn een verlengstuk van de eerste 3 subvragen. De onderzoeksvragen zijn met behulp van een enquête uitgezet onder een grote groep sociale huurders. Het totale onderzoek (50 enquêtevragen) is gebaseerd op een aantal onderwerpen. Algemene vragen zijn gesteld aan alle respondenten. Overige vragen zijn per onderdeel aangeboden en niet aan elke geënquêteerde gesteld om beïnvloeding en desinteresse te voorkomen. De onderwerpen zijn als volgt te omschrijven; veiligheid van het woongebouw en de omgeving, comfort van woongebouw, betrokkenheid, dienstverlening verhuurder, type huurder (karakteristieken,) *energiemodule*, gezondheid, sociale cohesie en algemene vragen met betrekking tot geslacht, salaris en opleiding. Zie bijlage 1 voor het totaal aan gestelde vragen, waarbij vraag V20-V24 de energiemodule betreft.

In de volgende paragraaf zal het onderzoek methodologisch worden verantwoord en wordt beschreven hoe de populatie tot stand is gekomen.

Alvorens dit te doen is het relevant om het begrip empirisch praktijkonderzoek te conceptualiseren teneinde een heldere omkadering van de doelstelling te geven. Het onderzoek betreft een praktijkonderzoek daar het een probleem betreft met een hoge mate van maatschappelijke relevantie en afkomstig is uit de dagelijkse praktijk. Om in aanvulling op de constatering uit de literatuur daadwerkelijk bij huurders te toetsen is een empirisch onderzoek uitgevoerd. Op deze wijze wordt inzicht verkregen in de wensen van een groep huurders teneinde te komen tot een representatief beeld van deze doelgroep in relatie tot het duurzaamheidsvraagstuk in de eigen huurwoning. Hiertoe wordt de enquête ingezet. Alvorens hierop meer diepgaand in te gaan wordt eerst de wijze van WTP onderzoek verantwoord.

3.2 Type onderzoek: methodologische verantwoording

Het betrouwbaar meten van bereidheid te betalen voor een goed of een dienst is zeer complex. Er wordt een onderzoek gedaan naar ofwel gedaan gedrag of wel verwacht gedrag waarbij zeer veel factoren een rol spelen. De theorie verwijst naar twee soorten theoretische methoden om WTP te meten, het zogenaamde *Revealed Preference* en de *Stated Preference* methodologie (zie paragraaf 2.2). In deze paragraaf zal de methode welke het meest betrouwbaar inzetbaar is voor dit onderzoek worden verantwoord. Vanuit methodologisch perspectief bestaat er een extra complexiteit bij de metingen naar de verwachte baten van investeringen in duurzaamheid, ook deze worden beïnvloed door gedragscomponenten (bv het *rebound effect* waarbij huurders vanuit een *moral hazard* minder zuinig worden in relatief duurzame gebouwen) alsmede zijn effecten van duurzaamheidsinvesteringen in algemene zin niet altijd even robuust. Dit vereist een juiste manier van meten om het WTP te kunnen bepalen. Op basis van de theorie is voor dit verkennende analytisch onderzoek de *Stated Preference* meting de meest valide methode. De methode is gekozen in verband met het ontbreken van het toetsende kader waarbij huurders zelfstandig een bijdrage hebben betaald in gerealiseerde duurzaamheidsprojecten en er dus meetbare uitslagen gebruikt kunnen worden. Er kan in dit onderzoek slechts gemeten worden op 'keuze van voorkeur' (oftewel: *Stated Preference*).

Hiertoe is gekozen om een digitale asynchrone enquête uit te schrijven. Deze methode wordt veel toegepast in de WTP literatuur om een zo groot mogelijke groep respondenten te betrekken en hieruit een correcte afspiegeling te verkrijgen hoe huurders reageren op deze betalingsbereidheid en de factoren die hier van invloed op zijn (Baarda et al., 2012). Ook is gekozen voor enquêteren om met beperkte kosten een groot deelnemersveld te bereiken, betrouwbaarheid en de beperkte tijdslijn waarin het onderzoek moet plaatsvinden (Baarda et al., 2012). De respondenten worden direct

bevraagd – er is dus sprake van een zogenaamd direct survey van customers (Breidert, Hashler & Reutterer, 2006: p.3) waarmee zo weinig mogelijk 'ruis' wordt gecreëerd. De vragen zijn gericht een hypothetische situatie over hun keuze van voorkeur, welke gemaakt worden om tot betalingsbereid te komen. Ook wel omschreven als het type gedrag wat vertoond wordt door de consument, waarop de keuze gebaseerd is (Van Kempen, 1990). De methodologische risico's behorend bij deze manier van meten zijn de sociaal wenselijke antwoorden en de keus voor persoonlijk gewin ten opzichte van maatschappelijk belang. Ook de afweging voor enkel de prijs waarbij het product van ondergeschikt belang is vormt een bijkomend risico om te komen tot valide en betrouwbare uitspraken.

Getoetst wordt of hetgeen de theorie weergeeft ook door de sociale huurder wordt ondervonden in de praktijk. Er zijn 5 onderzoeksvragen uitgezet onder 20% van het huurdersbestand van een relatief grote corporatie met sociaal woningbezit in de Randstad en deels daarbuiten. De enquête bestaat uit 4 gesloten vragen met geprecodeerde antwoorden en een open vraag ter afsluiting om deels extra informatie onttrekken van de respondenten. Gezien beperkingen vanuit de verstrekker van de respondenten is het niet mogelijk geweest meer vragen te stellen.

De vragen zijn in losse onderdelen gepresenteerd om, zoveel mogelijk, zonder beïnvloeding van andere vragen, te meten. – Ook - een losse enquête bleek niet haalbaar voor de databron.

Gezien het feit dat op grond van voorgaande de empirische toetsing relatief beperkt is – doordat er dus slechts een limitatief aantal vragen kon worden gesteld aan deze respondenten – is ervoor gekozen om de resultaten van de enquête in een panel te bespreken. Op deze wijze wordt een grotere geldigheid betracht om conclusies te trekken over de analyses en is in beperkte mate sprake van datatriangulatie (Baarda et al., 2012).

Methodologisch is gekozen voor een tweetal wiskundige analysemethodieken. De resultaten worden allereerst middels beschrijvende statistiek uiteengezet. De laatste subvraag wordt wiskundig geanalyseerd aan de hand van de Chi-kwadraat toets. Deze analyse betreft zogenaamde verklarende statistiek door middel van het toetsen van de samenhang van de harde en zachte factoren. Daarbij wordt de verwachte frequentie vergeleken met de daadwerkelijk waargenomen frequentie (zie paragraaf 4.3 voor meer diepgaande uitleg). Door toepassing van de statistiek wordt mede getracht een betrouwbare uitkomst te presenteren.

Verantwoording steekproef

Het huurdersbestand bestaat uit 60.232 huurders. Om deze doelgroep digitaal te kunnen enquêteren zijn de correcte emailadressen van belang. Een eerste selectie steekproef heeft daarom plaatsgevonden door het huurdersbestand te selecteren op een (correct) emailadres. Na selectie is circa 1/5 van het bestand overgebleven voor de digitale enquête. Dit heeft geresulteerd in een populatie van 10.078 respondenten. Een tweede selectie steekproef heeft plaatsgevonden door de enquête, welke in totaal uit 50 vragen bestond niet door elke respondent te laten beantwoorden (zie bijlage 1). De geënquêteerden zijn per onderzoeksdoel bevraagd. Voor het onderdeel energie & duurzaamheid heeft dit geresulteerd in 2515 records. Een derde selectie steekproef heeft plaatsgevonden door de sociale huurders hieruit te filteren. Hetgeen uiteindelijk 1407 respondenten heeft opgeleverd (zie bijlage 2).

De geënquêteerde huurders zijn woonachtig in de noordelijke Randstad. De samenstelling van de portefeuille is ontstaan door de fusie van 4 corporaties in 2003. De geënquêteerde huurders zijn

woonachtig in de plaatsen Amsterdam en omstreken, Amersfoort en omstreken, Almere, Hilversum en omstreken. In bijlage 3 is een overzichtskaart opgenomen van het gebied waar de geënquêteerde sociale huurders woonachtig zijn. Overige kenmerken van de geënquêteerde huurders is als volgt omschrijven; 41% procent bezit een eengezinswoning, 59% een meergezinswoning. 84% procent van de woningen is gebouwd voor het jaar 2000. 20% geënquêteerde huurders is afkomstig uit de regio Amsterdam, 12% uit de regio Almere, 37% uit de regio Amersfoort en 31% uit de regio Gooi & Vechtstreken. 70% van de geënquêteerde huurders heeft een woonduur na het jaar 2000. De gemiddelde leeftijd is 53,6 jaar en 38% van de geënquêteerde huurders is jonger dan 50 jaar. Het gemiddelde oppervlak van de woning 78 m² GO (gebruiksoppervlak). Qua kenmerken voldoet de steekproef aan de gemiddelde populatie van de corporatie. Op grond van de kenmerken van de steekproef kan er vanuit worden gegaan dat sprake is van een relatief hoge externe validiteit waarmee in eerste instantie generalistische inzichten kunnen worden gegeven.

3.3 Onderzoeksvragen

In totaal zijn 5 onderzoeksvragen uit de theorie naar voren gekomen om de 3 thema's in dit onderzoek scherper te belichten om uiteindelijk de hoofdvraag te kunnen beantwoorden. Hieronder een opsomming van de digitale enquêtevragen met bijbehorende antwoorden. De nummering toont aan dat deze vragen onderdeel zijn geweest van een breder onderzoek onder de huurders.

De interne validiteit – ofwel de inhoudelijke representativiteit (Baarda et al., 2012) wordt gecreëerd door de vragen op te delen vanuit de drie thema's. Daarbij gaat het er om inzicht te verkrijgen in de huidige kosten voor sociale huurders (vraag 20), de bewustwording van het eigen gedrag (vraag 21 (V21)) en het belang dat gehecht wordt aan duurzaamheidsinvesteringen (vraag 22 (V22)) en 23 (V23)), waarbij ook gedeeltelijk de rolverdeling aan de orde komt tussen huurder en verhuurder (vraag 24 (V24)). Daarmee wordt een zo dekkend mogelijk geheel bevraagd en ontstaat een directe relatie tussen de bevindingen uit de theorie, de bestaande literatuur en de bestaande kennisleemtes. De vragen worden uiteengezet in bijlage 1.

3.4 Verwerking gegevens

De onderzoeksresultaten zijn bewerkt, met name het coderen van de open vraag, om te komen tot correcte data voor het invoeren van een samenhanganalyse. In hoofdstuk 4 zal verder worden ingegaan op de uitkomsten van de onderzoeksvragen aan de hand van beschrijvende statistiek. In bijlage 4 zijn de uitkomsten van de verwerking van de open vraag weergegeven.

3.5 Resumé

Door middel van een digitale enquête met als basis de WTP Stated Preference methodologie is onderzoek gedaan in het huurdersbestand van mijn werkgever. Een populatie van 10.708 eenheden is betrokken bij dit onderzoek. Doel van het enquêteren was antwoorden te krijgen op de subvragen en daarbij behorende thema's. Voor de sub vragen 1 tot en met 3 zijn onderbouwende onderzoeksvragen opgesteld. De uitkomsten van het onderzoek worden in het volgende hoofdstuk grafisch inzichtelijk gemaakt. Vanuit methodologisch perspectief gaat het om complexe onderzoeksverbanden. Onzekerheden liggen met name op het gebied van de werkelijkheid versus de verwachtingen van de geënquêteerden en of het nu verwachte gedrag ook in de praktijk daadwerkelijk zo plaats zal vinden. De resultaten van de toetsing zullen allereerst in hoofdstuk 4 middels beschrijvende statistiek worden beschreven.

Hoofdstuk 4) Onderzoeksresultaten

4.1 Inleiding

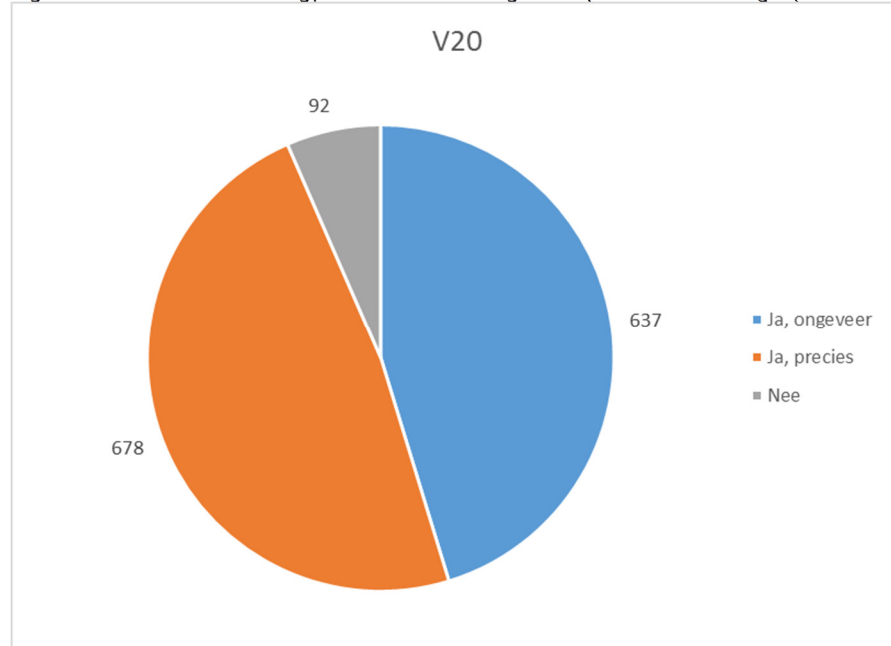
In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van het empirisch praktijkonderzoek beschreven. De analyse hiervan zal in hoofdstuk 5 nader worden uiteengezet. Paragraaf 4.2 behandelt de resultaten van de beschrijvende statistiek. Paragraaf 4.3 zal daarna ingaan op de verklarende statistiek door middel van het toetsen van de samenhang met de Chi-kwadraat toets analyse en daarmee de laatste sub vraag beantwoorden, waarna in paragraaf 4.4 zal worden afgesloten met een samenvatting en de relatie met de sub vragen. Ook zal in hoofdstuk 4 de mate van samenhang worden vastgesteld middels een statistische toets. Hiermee zal de vraag of er sprake is van (statistische) samenhang tussen de harde en zachte factoren' worden beantwoord.

4.2 Beschrijvende statistiek

De gestelde enquête vragen in hoofdstuk 3 zijn grafisch weergegeven in cirkeldiagrammen. Per onderzoeksvraag zijn de 1407 respondenten in kaart gebracht. De 4 onderzoeksvragen met geprecodeerde antwoorden zijn per eenheid inzichtelijk gemaakt. De open vraag daar in tegen is afgezet met een antwoordschaal (zie bijlage 4). Alle 5 de onderzoeksvragen geven antwoord op de subvragen met als thema's bewustwording, beredenering, verantwoordelijkheid.

In onderstaande grafische figuren, figuur 4.1 tot en met 4.5 zal per onderzoeksvraag worden aangegeven hoe de respondenten zich hebben uitgelaten over de gestelde energievragen. Waarbij de getallen het aantal hits per keuze mogelijkheid aangeeft. De hits zijn tevens uitgedrukt in een percentage. Het thema **bewustwording** van energielasten met bijbehorende sub vraag 'Heeft een sociale huurder volledig inzicht in zijn energielasten in relatie tot de kosten van verduurzaming?' is vertaald in 2 onderzoeksvragen. Deze vragen worden geïllustreerd in figuur 4.1 en 4.2.

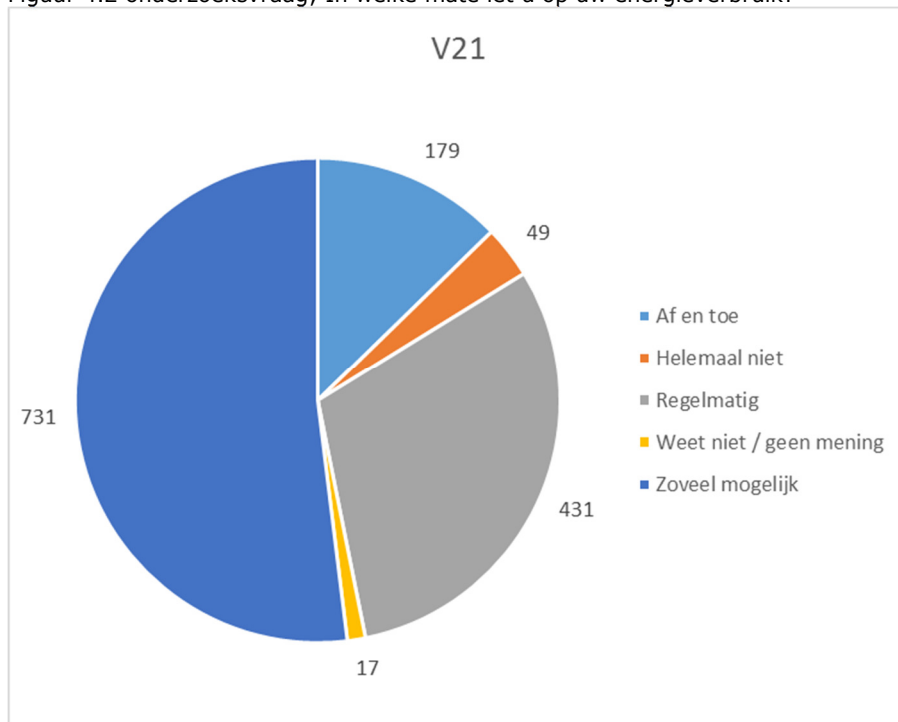
Figuur 4.1 onderzoeksvraag; Weet u wat u ongeveer per maand aan gas, water en licht betaalt?

In figuur 4.1 wordt inzichtelijk gemaakt hoe de respondenten hebben geantwoord op de betreffende onderzoeksvraag. Van de 1407 respondenten heeft 93% (1315) geantwoord met ja, waarvan 48%

(678) van de respondenten aangeeft het exact te weten. 7% (92) van de respondenten is niet bekend met de vraag hoeveel er ongeveer betaald wordt aan gas, elektra en water per maand.

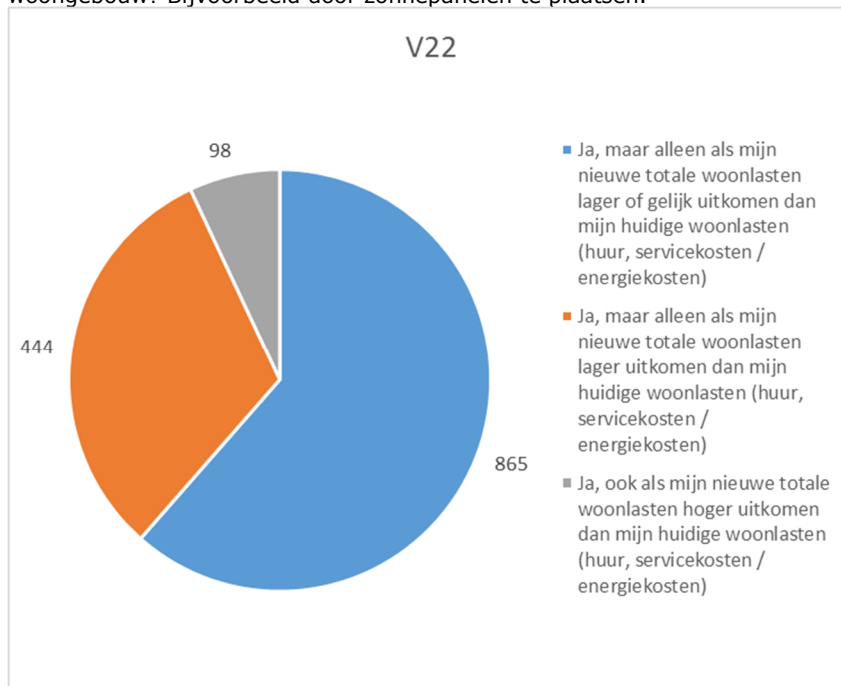
Figuur 4.2 onderzoeksvraag; In welke mate let u op uw energieverbruik?

Figuur 4.2 visualiseert dat van de 1407 respondenten 13% (179) heeft geantwoord dat men af en toe op het verbruik let. Drie procent (49) van de respondenten let helemaal niet op het energieverbruik. Eén procent (17) van de respondenten heeft geen mening. Van de overige respondenten kan gezegd worden dat ze wel bezig zijn met hun verbruik, te weten 31% (431) geeft aan regelmatig de mate van energieverbruik inzichtelijk te maken en 52% (731) let zoveel mogelijk op de mate van energieverbruik. Daarmee lijkt er een relatief grote groep sociale huurders uit de steekproef zich relatief bewust te zijn van hun energieverbruik en hierop te letten.

Het thema **beredenering** van energiebesparende maatregelen met bijbehorende sub vraag 'Onder welke condities is een sociale huurder bereid zijn huurwoning door de verhuurder energetisch te laten verbeteren?' is tevens vertaald in 2 onderzoeksvragen. Deze vragen worden geïllustreerd in figuur 4.3 en 4.4.

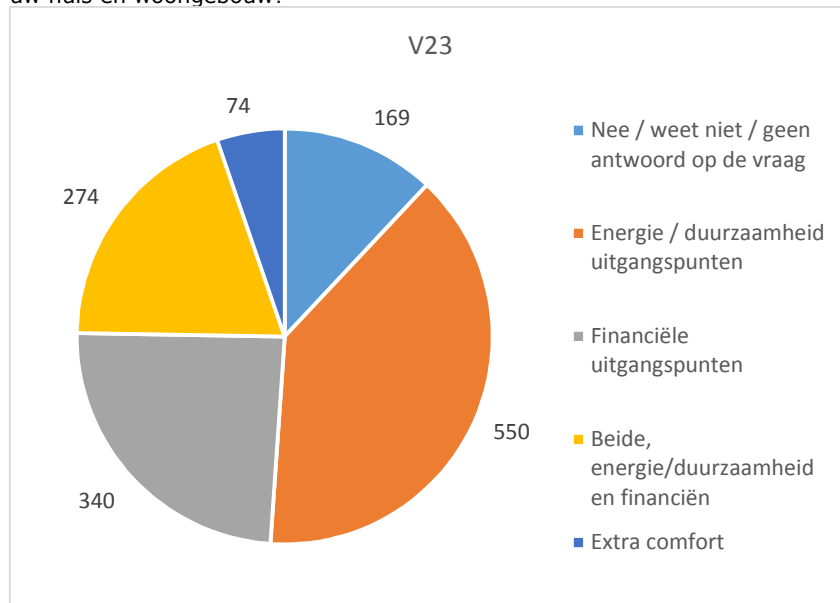
Figuur 4.3 onderzoeksvraag; Vindt u het belangrijk dat wij energiebesparende maatregelen nemen in uw huis en woongebouw? Bijvoorbeeld door zonnepanelen te plaatsen.

Figuur 4.3 toont dat alle 1407 respondenten de vraag in beginsel met ja hebben beantwoord. Energiebesparende maatregelen worden dus unaniem als belangrijk ervaren. De *people* zijn dus allen voorstander. De vraag is welke beeld ontstaat ten opzichte van de *profits*. 93% (1309) heeft geantwoord akkoord te gaan indien de woonlasten lager of gelijk blijven. 7% (98) van de respondenten geeft aan ook akkoord te gaan met hogere woonlasten. Van de respondenten heeft dus niemand de vraag met 'nee' of 'geen mening' beantwoord. Daarom zijn deze antwoorden niet opgenomen in de cirkeldiagram.

De tweede onderzoeksvraag voor het onderwerp beredenering is een open vraag. Het doel van deze open vraag is om meer informatie te verkrijgen en onvoorziene antwoorden inzichtelijk te maken bij de respondenten (Baarda et al., 2012). De open vraag is gecategoriseerd op de meest voorkomende categorieën. Deze zijn benoemd zoals in onderstaande figuur omschreven.

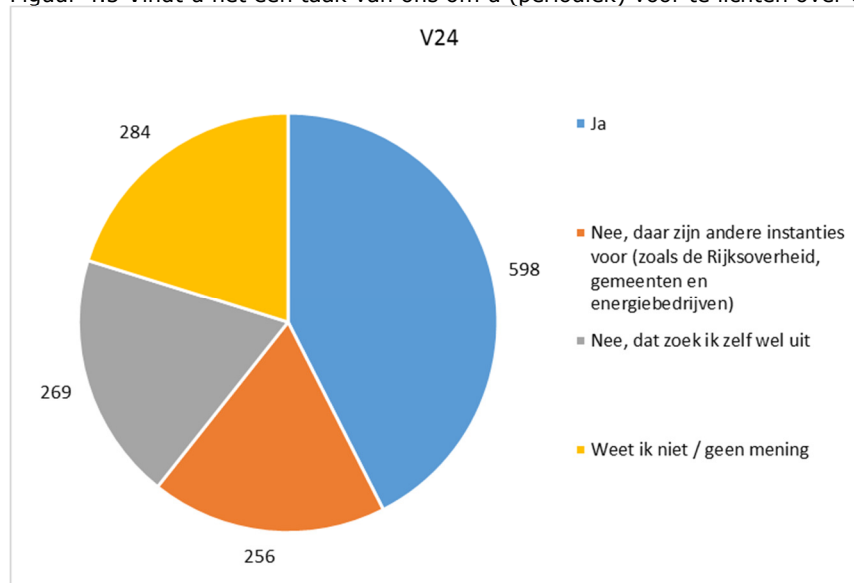
Figuur 4.4 onderzoeksvraag; Waarom vindt u het belangrijk dat wij energiebesparende maatregelen nemen in uw huis en woongebouw?

In figuur 4.4 wordt inzichtelijk gemaakt hoe de respondenten hebben geantwoord op de betreffende onderzoeksvraag. Van de 1407 respondenten heeft 12% (169) niet geantwoord op de vraag. 39% (550) heeft geantwoord met de afweging voor energie en duurzaamheid. 24% (340) heeft geantwoord met de keuze voor de financiën, 19% (274) geeft aan dat zowel energie / duurzaamheid in combinatie met de financiën als argumenten gelden. 5% (74) van de respondenten geeft aan dat comfort de belangrijkste afweging is.

Het thema **verantwoording** naar maatschappij/het milieu met bijbehorende sub vraag 'In welke mate is er samenhang tussen een bepaalde mate van verantwoordelijkheidsgevoel voor duurzame verbeteringen in de woning met betalingsbereidheid?' is vertaald in 1 onderzoeksvraag. Deze vraag wordt geïllustreerd in figuur 4.5.

Figuur 4.5 Vindt u het een taak van ons om u (periodiek) voor te lichten over energiebesparende maatregelen?

In figuur 4.5 is te zien dat van de 1407 respondenten 43% (598) met ja heeft geantwoord. 18% (256) heeft geantwoord met nee en verwijst naar andere instanties, 19% (269) beantwoorden de vraag met nee en ziet deze taak voor haarzelf weggelegd. 20% (284) van de respondenten heeft hier geen mening over of weet het niet.

4.3 Verklarende statistiek

Doel van deze paragraaf is om de uitkomsten van de onderzoeksvragen te verwerken in een statische analyse en de mate van samenhang weer te geven. De samenhang zal worden aangetoond op basis van de onderzoeksresultaten zoals vermeld in voorgaande paragraaf. Tevens zal in deze paragraaf antwoord worden gegeven op de statistische uitwerking van subvraag 3; **'In welke mate is er samenhang tussen een bepaalde mate van verantwoordelijkheidsgevoel voor duurzame verbeteringen in de woning met betalingsbereidheid'**.

Op voorhand is bekeken welke statistische analyse het beste past bij het aantonen van samenhang. Daarbij is afgewogen of er samenhang aangetoond moet worden tussen de thema's of de onderzoeksvragen onderling. Gekozen is om de samenhang per onderzoeksvraag in kaart te brengen. Na het in kaart brengen van de samenhang per onderzoeksvraag kan er geanalyseerd worden welk effect dit heeft voor de verschillende thema's (bewustwording, beredenering, verantwoording) uitgedrukt in de harde of zachte factoren.

Om de samenhang tussen de harde en zachte factoren aan te tonen zijn de onderzoeksvragen welke refereren aan de zachte factoren afgezet tegen de onderzoeksvraag welke refereert aan de harde factoren. De antwoorden op onderzoeksvraag V22 geeft aan in hoeverre een huurder betalingsbereid is en wordt daarom afgezet tegen de overige onderzoeksvragen. Daarmee is V22 de onafhankelijke variabele. Hiermee moet worden aangetoond of er een significante samenhang bestaat tussen de harde (kosten; met als thema beredenering) en zachte (duurzaamheid; met als thema bewustwording en verantwoording) factoren.

Door middel van de Chi-kwadraat toets, met als uitgangspunt 2 nominale variabelen, is onderzocht in hoeverre er samenhang ontstaat. De uitkomsten hiervan zijn in figuur 4.6 verder uiteengezet.

De uitgangspunten om met de Chi-kwadraat toets de vershilanalyse inzichtelijk te maken is valide en betrouwbaar voor de gekozen onderzoeksvragen omdat:

- Er voldaan moet worden aan 2 nominale onderzoek variabelen.
- Er voldaan moet worden aan een cel waarde (verwachting) hoger dan het absolute getal 5, met een maximale afwijking van in totaal 20%. Oftewel 80% van de uitkomsten voor de verwachte waarde moet een absoluut getal hebben van 5 of hoger.

Aan beide criteria wordt voldaan. De onderbouwing hiervan is inzichtelijk gemaakt in bijlage 5, waarbij de uitkomsten per onderzoeksvraag worden gepresenteerd. De eerste rij getallen geeft de werkelijke waarde aan, de 2e rij geeft de verwachte aantallen aan en zijn herkenbaar aan getallen achter de komma. Van het programma Stata is gebruik gemaakt om de samenhang, zoals af te lezen is in bijlage 5, analytisch weer te geven. De formule van toets kan als volgt worden weergegeven:

$$\chi^2 = \sum \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

Waarin: χ^2 = de te berekenen chikwadraat-waarde
 O_{ij} = de geobserveerde waarde
 E_{ij} = de verwachte waarde

Figuur 4.6 Uitkomsten Chi-kwadraat toets

Chi-kwadraat toets				
onderzoeksvraag	thema	factoren	significant	Pr waarde
V20	bewustwording	zacht	nee	0,09
V21			nee	0,174
V22	beredenering	hard	n.v.t.	
V23			ja	0
V24	verantwoording	zacht	ja	0,045

Figuur 4.6 vormt de weergave van het afzetten van de harde en zachte factoren met bijhorende thema's, tegen onderzoeksvraag V22. De uitkomsten (Pr waarde) tonen aan dat er significante samenhang is tussen de harde factor beredenering (betaalbaarheid) en de zachte factor verantwoording (zie bijlage 5). Er is geen significante samenhang geconstateerd tussen de harde factor beredenering (betaalbaarheid) en de zachte factor bewustwording. Het onderzoek naar de samenhang voor het thema bewustwording is individueel getoetst over 2 onderzoeksvragen (V20 & V21), het onderzoek naar de samenhang voor het thema duurzaamheid is getoetst over een enkele onderzoeksvraag (V24). Om de onderlinge relatie binnen het thema beredenering inzichtelijk te maken is de mate van samenhang onderzocht tussen onderzoeksvraag (V22) en onderzoeksvraag (V23). Dit resulteert in zeer significante samenhang. Met het uitvoeren en inzichtelijk maken van de samenhang kan de laatste subvraag worden beantwoord;

Statistische uitwerking subvraag 3: In welke mate is er samenhang tussen een bepaalde mate van verantwoordelijkheidsgevoel voor duurzame verbeteringen in de woning met betalingsbereidheid?

De resultaten tonen aan dat er in deze steekproef wel significante samenhang aangetoond is tussen de harde factor beredenering (betaalbaarheid) en de zachte factor verantwoording. Wel moet worden opgemerkt dat de samenhang de grens benaderd (4,5%). Er is geen sprake van zeer significante samenhang.

Er is geen significante samenhang geconstateerd tussen de harde factor beredenering (betaalbaarheid) en de zachte factor bewustwording.

4.4 Resume

In dit hoofdstuk zijn de 5 onderzoeksvragen met bij behorende resultaten grafisch weergegeven. De antwoorden zijn in cirkeldiagrammen verder verduidelijkt op basis van aantallen en percentages, en de beschrijvende statistiek. Tevens is subvraag 3 statistisch beantwoord waarbij door middel van Chi-kwadraat toets, aangetoond is of er sprake is van samenhang tussen de harde en zachte factoren, de verklarende statistiek. Significante samenhang is aangetoond voor de zachte factor verantwoording. Er is geen significante samenhang aangetoond voor de zachte factor bewustwording.

Hoofdstuk 5) Analyse

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van de onderzoeksvragen vergeleken met de theorie. In paragraaf 5.2 worden de drie thema's met de integrale onderzoeksvragen afzonderlijk geanalyseerd. In paragraaf 5.3 zal antwoord op de hoofdvraag worden gegeven. In paragraaf 5.4 om af te sluiten met de uitkomsten van de expertmeeting in paragraaf 5.5. De uiteindelijke conclusie van dit onderzoek en aanbevelingen zal volgen in hoofdstuk 6.

5.2 Analyse thema's

De opzet van dit onderzoek heeft geleid tot een drietal thema's. Aan deze thema's zijn subvragen en onderzoeksvragen gekoppeld. De thema's bevatten doorgaans meerdere onderzoeksvragen die in hoofdstuk 3 omschreven staan en de uitkomsten die in hoofdstuk 4 grafisch zijn weergegeven.

In het eerste deel van de analyse worden de thema's bewustwording, beredenering en duurzaamheid per onderdeel verder uitgewerkt. De uitwerking zal inzichtelijk maken waar theorie en praktijk samen opgaan of tegenstrijdig zijn. De uitkomsten van de onderzoeksvragen zullen afgezet worden tegen de constatering uit de literatuur. In het tweede deel van de analyse zijn de uitkomsten door experts beoordeeld en voorzien van commentaar. De aanbevelingen zullen in hoofdstuk 6 worden verwoord.

Bewustwording van energiekosten:

Het thema 'bewustwording', een van de zachte factoren met twee onderzoeksvragen is specifiek benoemd in de theorie. Zonder bewustwording van energie kosten zal de bereidheid om te betalen (WTP) geen of nauwelijks fundament hebben met als gevolg minimale grip op de woonlasten. In het literatuuronderzoek is afdoende bij het onderwerp bewustwording van energiekosten stilgestaan (zie paragraaf 2.3.2). De subvraag behorend bij dit thema '**heeft een sociale huurder volledig inzicht in zijn energielasten in relatie tot de kosten van verduurzaming**' is in het theoriehoofdstuk onderzocht.

Tigchelaar en Leidelmeijer constateren (2013) dat bijna de helft van de huishoudens (ca. 50%) niet bewust is van de energiekosten, dit leidt tot minder energiezuinig gedrag, wat voor de huurder negatieve financiële consequenties zal hebben. In figuur 2.1 wordt haarscherp weergegeven dat bewustzijn ten opzichte van onbewust gedrag daadwerkelijk meer energielasten teweeg brengt en hogere kosten. De onderliggende reden van het niet bewust zijn heeft volgens ditzelfde onderzoek met name te maken met desinteresse van de huurder. Uitzonderlijk is het feit dat deze onbewuste doelgroep zijn gedrag ziet als energiezuinig, waarschijnlijk door het ontbreken van de juiste en/of overige referenties. Zoals in dit onderzoek reeds is aangegeven, is er weinig onderzoek gedaan onder sociale huurders met betrekking tot dit specifieke onderwerp. De energiemodule uit het WoON 2012 onderzoek, het meeste recente onderzoek, is slechts een enkele bron. Daarom is hetzelfde thema bewustwording in praktijk wederom onderzocht.

In het praktijkonderzoek is op basis van twee onderzoeksvragen getracht de bevindingen aan te laten sluiten bij de theorie, zo niet te verwerpen. Om de subvraag 'heeft een sociale huurder volledig inzicht in zijn energielasten in relatie tot de kosten van verduurzaming' in praktijk te onderzoeken en antwoord te laten geven op de subvraag, zijn de twee gesloten onderzoeksvragen opgesteld (zie paragraaf 3.3);

Vraag 1 onderzoeksvraag V20: Weet u wat u ongeveer per maand aan gas, water en licht betaalt?

Vraag 2 onderzoeksvraag V21: In welke mate let u op uw energieverbruik?

Beide vragen zijn door de 1407 respondenten beantwoord. De uitkomsten hiervan zijn grafisch weergegeven in paragraaf 4.2.

Op onderzoeksvraag 1 (V20) geeft slechts 7% van de respondenten aan het niet te weten. 93% van de respondenten is bewust tot zeer bewust van de kosten. Het zeer bewust zijn uit zich in het antwoord 'ja, precies' welke door 48% van de respondenten is gekozen. De uitkomst is anders dan de theorie weergeeft, of mag er gesteld worden dat kennis van de feitelijke kosten geen verband legt met bewustwording! Onderzoeksvraag 2 sluit daarom beter aan op de theoretische term bewustwording, door te vragen naar in welke mate er op energieverbruik gelet wordt. Onderzoeksvraag 2 (V21) is als volgt beantwoord; 52% van de respondenten let zoveel mogelijk op het energieverbruik. 31% van de respondenten geeft aan regelmatig hierop op te letten. De overige 17% van de respondenten geeft aan helemaal niet, af en toe of geen mening te hebben voor wat betreft het bewust zijn.

Aannemelijk is hierbij dat de respondenten welke onderzoeksvraag 1 met 48% het 'exacte te weten' hebben beantwoord dezelfde groep respondenten omvat welke vraag 2 met 'zoveel mogelijk' hebben beantwoord (52%). Onderzoeksvraag 2 sluit het beste aan bij de term in de theorie 'bewustwording' omdat hier niet specifiek naar kosten wordt gevraagd, wat overigens wel in vraag 1 naar voren komt. Daarmee kan worden geconstateerd dat theorie en praktijk overeenkomen met eenzelfde percentage van bewustwording (50%)/oplettendheid (52%). Een kanttekening moet worden geplaatst als de respondent gevraagd wordt naar de kosten. Het antwoord hierbij is dat 93% (precies of bijna precies) aangeeft dit te weten. De bedenking die zich hierbij voordoet, ook gezien de volgorde van de vragen, is; kan de huurder zich exact bewust zijn van de kosten maar niet van het verbruik? Hieruit kan geconcludeerd worden dat bewustwording van energielasten en de kosten welke hieraan verbonden zijn, niet in de basis opgevat mag worden als het ontstaan van energiezuinig gedrag. Oftewel de doelgroep kan ondanks de onstabiele financiële positie, bewust zijn van de werkelijke kosten (een gegeven) maar toch onzuinig gedrag (blijven) vertonen. Hier komen theorie en praktijk samen, dat ondanks energie onzuinig gedrag, de huurder dit als energiezuinig gedrag inziet en zicht niet bewust is van het besparingspotentieel (Tigchelaar en Leidelmeijer, 2013). Een tegenstrijdigheid wordt geconstateerd tussen theorie en praktijk over het begrip desinteresse (Tigchelaar en Leidelmeijer, 2013). Uit het praktijkonderzoek blijkt dat 86% onderzoeksvraag 2 heeft beantwoord met 'regelmatig & zoveel mogelijk' en dus slechts 14% desinteresse vertoont in tegenstelling tot wat de theorie omschrijft als ongeveer 50% van de doelgroep welke niet bewust is door desinteresse.

Wellicht geeft deze onderbouwing een scherper uitgangspunt voor de betalingsbereidheid (WTP) voor energiebesparende maatregelen bij het volgende thema 'beredenering' van energiebesparende maatregelen.

De subvraag is vanuit de theorie voor het thema bewustwording beantwoord. Een aanvulling hierop op basis van het praktijkonderzoek, kan als volgt omschreven worden: **Heeft een sociale huurder volledig inzicht in zijn energielasten in relatie tot de kosten van verduurzaming?** Op grond van de theorie is de helft van de doelgroep niet bewust van de energielasten. De onderzoeksvragen voor het thema 'bewustwording' bevestigen dit. Het praktijkonderzoek wijst uit dat 52% van de huurders bewust omgaan met energielasten. Waarbij moet worden geconstateerd dat bewustwording niet mag worden verward met de feitelijke kennis van de energiekosten. Deze feitelijke kennis is 'een gegeven' voor de doelgroep en geen signalement.

Resume; De theorie met betrekking tot de bewustwording van energielasten constateert dat circa 50% van de doelgroep sociale huurders zich niet bewust is van de energielasten. Dit onderzoek bevestigt deze constatering. Door middel van twee onderzoeksvragen naar bewustwording en de kosten van de energielasten is eenzelfde beeld vastgelegd. Opmerkelijk hierbij is dat de doelgroep wel bewust is van de kosten maar minder bewust van de besparingsmogelijkheden. Het vertoonde gedrag wordt door de doelgroep als energiezuinig ervaren! Het beantwoorden van de subvraag maakt inzichtelijk dat de overige 50% van de doelgroep niet bewust is van de energielasten en de daarbij behorende consequenties, waarbij de term desinteresse te zwaar is verwoord, het praktijkonderzoek vertoont een positiever beeld.

Een taak voor overheid en wellicht corporaties is om dit deel van de doelgroep te verleiden voor persoonlijk gewin, in de zin van minder financiële lasten. En indirect het effect om het collectief beïnvloeden, de mondiale duurzaamheidsopgave. Het omgekeerde effect van wat de literatuur omschrijft als 'social traps' (Platt, 1973).

Beredenering van energiebesparende maatregelen:

Het thema 'beredenering', de harde factor, is met 2 onderzoeksvragen de kern van het onderzoek. De kern, omdat indirect de vraag naar betalingsbereidheid (kosten) wordt gesteld aan de respondent (vraag 3, onderzoeksvraag V22). Ook is deze vraag van belang om de samenhang (onafhankelijke variabele) tussen de factoren aan te tonen zoals in hoofdstuk 4 is omschreven. Harde en zachte factoren zijn met behulp van de een samenhangtoets (Chi-kwadraat toets) onderzocht op significante samenhang (zie paragraaf 4.3).

De subvraag behorend bij dit thema '**onder welke condities is een sociale huurder bereid de huurwoning door verhuurder energetisch te laten verbeteren**' is theoretisch onderzocht. De theorie omtrent de bereidwilligheid van betalen verklaart dat het de consument enkel om persoonlijk gewin gaat (zie paragraaf 2.3.3). Factoren welke de betalingsbereidheid (WTP) beïnvloeden zoals duurzaamheid, milieu en wooncomfort zijn van ondergeschikt belang stelt de theorie. Tevens verklaart de theorie dat consumenten van koopwoningen deels bereid zijn, te betalen voor energiebesparende maatregelen, tegen bepaalde condities waarbij financieel gewin de belangrijkste reden is (Bouwfonds, 2010; van Eck, 2008; Wilting, 2012). Ook sociale huurders zijn bereid, ondanks andere afwegingen, te betalen voor deze energiebesparende maatregelen, met als uitgangspunt lagere energielasten (Tigchelaar en Leidelmeijer, 2013). Zowel de huurder als de koper is bereid te betalen met als voornaamste conditie dat de gedane investering niet voor hun rekening komt, de lasten moeten lager zijn dan de lusten. De betalingsbereidwilligheid (WTP) in dit praktijkonderzoek is getoetst met de Stated Preference methode (Booijink, 2010).

In het praktijkonderzoek is op basis van twee onderzoeksvragen getracht de bevindingen aan te laten sluiten bij de theorie, zo niet te verwerpen. Om de subvraag 'onder welke condities is een sociale huurder bereid de huurwoning door verhuurder energetisch te laten verbeteren' in de praktijk te onderzoeken en antwoord te laten geven op de subvraag, zijn de twee onderzoeksvragen opgesteld (zie paragraaf 3.3);

Vraag 3 onderzoeksvraag V22: Vindt u het belangrijk dat wij energiebesparende maatregelen nemen in uw huis en woongebouw? Bijvoorbeeld door zonnepanelen te plaatsen.

Vraag 4 onderzoeksvraag V23: Waarom vindt u het belangrijk dat wij energiebesparende maatregelen nemen in uw huis en woongebouw?

Beide vragen zijn door de 1407 respondenten beantwoord. De uitkomsten hiervan zijn grafisch weergegeven in paragraaf 4.2.

Op onderzoeksvraag 3 (V22) is unaniem voor het antwoord ja gekozen. 'Nee of geen mening', 40% van de antwoordmogelijkheden, komt niet voor in de resultaten. Op zijn minst opmerkelijk te noemen omdat de populatie bewust de keuze heeft gemaakt voor de overige 60%, hetgeen de antwoorden 'ja, mits..' vertegenwoordigen. De respondenten hebben in de basis de vraag met "ja" beantwoord. Een zeer verhelderend antwoord wat door de *people* wordt afgegeven. Ondanks de krappe beurzen van de doelgroep is 100% overtuigd, de keuze voor het uitvoeren van energiebesparende maatregelen als positief in te zien. Gelijk wordt in deze vraag de financiële positie van de huurder duidelijk, slecht 7% is akkoord als de woonlasten uiteindelijk hoger uitvallen. 93% van de respondenten geeft aan akkoord te gaan met de maatregelen indien *profits* (woonlasten) lager of gelijk blijven. Een plausibele verklaring wetende, zoals in dit onderzoek naar voren komt, de doelgroep krap bij kas zit. De praktijkuitkomst is gelijk aan wat de theorie weergeeft, een huurder is bereid te betalen als de uiteindelijke totale woon- en energielasten gereduceerd worden. Opmerkelijk hierbij is dat een groter deel (61%) van de respondenten kiest voor gelijkblijvende- en of lagere lasten en niet direct voor lagere lasten (32%)! Het beeld wat hier wordt geschetst is dat de doelgroep een heel bewuste keuze maakt voor het uitvoeren voor energiebesparende maatregelen, en niet het spreekwoordelijke 'onderste uit de kan' wil halen door voor de mogelijkheid van lagere woonlasten te kiezen. Hiermee is te veronderstellen dat het informatiebeginsel zoals de theorie omschrijft (zie paragraaf 2.2.3) zijn intrede eerder heeft gedaan dan verwacht, waarbij de asymmetrische positie van de sociale huurder transformeert naar een minder asymmetrische positie, waardoor meer evenwicht ontstaat (Mandell en Wilhelmsson, 2011).

Onderzoeksvraag 4 (V23), de enige openvraag in dit praktijkonderzoek is opgenomen om deels meer informatie te verkrijgen van de respondenten en onvoorziene informatie inzichtelijk te maken. Onderzoeksvraag 4 (V23) de 'waarom' vraag welke nauw aansluit op de voorgaande onderzoeksvraag is als volgt beantwoord; het meest voorkomende antwoord waarom de doelgroep kiest voor energiebesparende maatregelen is opvallend te noemen. Bijna 40% kiest voor energie en duurzaamheid als antwoord, daar waar het financiële motief met 24% beantwoord ondergeschikt is. Wellicht het verlengstuk van voorgaande antwoorden. De theorie omschrijft duurzaamheid als ondergeschikt belang om tot betalingsbereidheid te komen maar indirect geeft dit antwoord aan dat het een onderdeel is welke, wel degelijk, de vraag naar WTP gaat beïnvloeden. Extra comfort, waar slechts 7% van de respondenten voor gekozen heeft wordt bevestigd door de theorie. Comfort is niet van doorslaggevend effect om tot betalingsbereid (WTP) te komen. De analyse om te verklaren waarop de (categorie) keuze is gevallen voor de 7% van de doelgroep die bereid zijn hogere woonlasten te accepteren, is niet met zekerheid te zeggen. De Chi-kwadraat toets, waarbij werkelijkheid en verwachting tegen elkaar afgezet zijn, is geen overeenkomst gevonden (zie bijlage 5).

De subvraag is vanuit de theorie voor het thema beredenering beantwoord. Een aanvulling hierop op basis van het praktijkonderzoek, kan als volgt omschreven worden: **Onder welke condities is een sociale huurder bereid de huurwoning door verhuurder energetisch te laten verbeteren?** Op grond van de theorie is de sociale huurder bereid, ondanks andere afwegingen dan woningeigenaren, te betalen voor deze energiebesparende maatregelen, met als uitgangspunt (conditie) lagere energielasten. Het praktijkonderzoek bevestigt deze feitelijke uitgangspunten, indirect is zichtbaar bij het stellen van de onderzoeksvraag 'waarom vindt u het belangrijk dat wij

energiebesparende maatregelen nemen in uw huis en woongebouw' een groter aandeel kiest voor energie & duurzaamheid als antwoord dan sec de financiële uitgangspunten!

Resume; De theorie met betrekking tot de beredenering van energiebesparende maatregelen constateert dat de doelgroep betalingsbereid is wanneer de energielasten lager uitvallen. Dit onderzoek bevestigt deze constatering. Door middel van twee onderzoeksvragen naar beredenering van energiebesparende maatregelen is eenzelfde beeld vastgelegd. Opmerkelijk hierbij is dat de doelgroep unaniem heeft gekozen voor het doorvoeren van de maatregelen. Indirect is zichtbaar dat er een kanteling plaatsvindt, ondanks de financiële uitgangspunten. De doelgroep maakt de keuze voor energie & duurzaamheid als 2^e uitgangspunt en in mindere mate het financiële gewin op basis van de 'waarom' vraag. Hierbij kan wederom worden gesteld dat de doelgroep bewust is van de duurzaamheidopgave maar ondanks de financiële positie, de rekening niet door de doelgroep gedragen kan worden.

Verantwoording naar het milieu & maatschappij:

Het thema 'verantwoording', één van de zachte factoren, met een enkele onderzoeksvraag wordt in de theorie dikwijls aangehaald als een factor welke niet van doorslaggevend effect is op de WTP. De theorie verwijst naar bronnen in de jaren '80 van de vorige eeuw, waaruit blijkt dat het milieu volledig aan het brein voorbij gaat. Men stelt dat de planeet er beter voor staat dan de publiciteit aangeeft. Anno 2010 blijkt dat eveneens de verantwoordelijkheid voor een groenere planeet geen effect heeft op de bereidheid van betalen (WTP) zo stelt de theorie (Bouwfonds, 2010).

De subvraag behorend bij dit thema '**in welke mate is er samenhang tussen een bepaalde mate van verantwoordelijkheidsgevoel voor duurzame verbeteringen in de woning met betalingsbereidheid**' is met de theorie beantwoord. Om de feitelijke weergave van de theorie te onderzoeken in dit praktijkonderzoek is met behulp van de onderzoeksvraag nagegaan in hoeverre de huurder informatie gaat onttrekken voor de betrokkenheid bij een groenere planeet. Gaat de huurder zicht laten informeren door de woningeigenaar voor wat betreft informatie omtrent energiebesparende maatregelen, door gemeentelijke instanties of houdt de doelgroep de regie in handen door dit zelfstandig te onderzoeken. De onderzoeksvraag is als volgt omschreven (zie paragraaf 3.3);

Vraag 5 onderzoeksvraag V24: Vindt u het een taak van ons om u (periodiek) voor te lichten over energiebesparende maatregelen?

De onderzoeksvraag is door de 1407 respondenten beantwoord. De uitkomsten hiervan zijn grafisch weergegeven in paragraaf 4.2. Het meest gekozen antwoord, met 43%, is de keus om door de verhuurder geïnformeerd te worden. Vrij opmerkelijk omdat het hier om een vertrouwenskwestie zal gaan, een extra taak van verhuurder om op termijn meer vertrouwen bij de doelgroep te creëren. Al kan vastgesteld worden dat 43% geen slecht resultaat is. Anderzijds is de keuze om door andere instanties zoals het Rijk geïnformeerd te worden slechts met 18% gekozen. Dit scoort even hoog als 'de regie zelf in handen willen nemen' door bijvoorbeeld zelfonderzoek te verrichten. 20% van de respondenten heeft geen mening. Uit de beantwoording van de vraag is op te maken dat de doelgroep een bepaald vertrouwen in de verhuurder stelt daar waar over het algemeen dit 'vertrouwen' ver te zoeken is. Dat de doelgroep met 80% de keus maakt om geïnformeerd te willen worden om een bijdrage aan de groenere planeet te bewerkstelligen mag als positief worden ervaren en spreekt hiermee de desinteresse uit de theorie tegen (Tigchelaar en Leidelmeijer, 2013). Om de relatie te

leggen met voorgaande onderzoeksvraag (V23) het 'waarom' betalingsbereid te zijn voor energiebesparende maatregelen, is door de doelgroep de nadruk gelegd op de keuze voor duurzaamheidsambitie en in minder mate het financiële aspect! Dit maakt inzichtelijk dat de doelgroep zicht steeds meer bewust is van het behoud van de planeet waarbij het financiële gewin vooral niet mag worden onderkend gezien de financiële situatie van de doelgroep.

De subvraag is vanuit de theorie voor het thema verantwoording beantwoord. Een aanvulling hierop op basis van het praktijkonderzoek, kan als volgt omschreven worden; **In welke mate is er samenhang tussen een bepaalde mate van verantwoordelijkheidsgevoel voor duurzame verbeteringen in de woning met betalingsbereidheid?**

Op grond van de theorie spelen milieu en gezondheid geen doorslaggevende rol als het gaat om betalingsbereidheid (WTP). Het praktijkonderzoek bevestigt deels deze feitelijke uitgangspunten, wel moet worden opgemerkt dat de doelgroep met 80% aangeeft gierig te zijn naar meer informatie over de energiebesparende maatregelen. Waarbij energie en duurzaamheid een zichtbaar hogere positie ingenomen hebben als het gaat om één van de factoren van WTP. Een verschuiving van sec financiële uitgangspunten naar het bewust worden om actief in te zetten voor een groenere planeet blijkt zijn intrede te doen.

Resume; De theorie met betrekking tot de verantwoording van de doelgroep voor een groenere planeet constateert dat het duurzaamheidsbeginsel en hierbij de verantwoording van de doelgroep voor een meer duurzame planeet in de basis niet leidt tot extra betalingsbereidheid. Dit praktijkonderzoek bevestigt deels deze constatering. Zichtbaar wordt de mate van bewustzijn van de doelgroep met betrekking tot de keuze om geïnformeerd te willen blijven worden, om verantwoording bij te dragen aan het welbevinden van een groenere planeet. Dit wordt tevens bevestigd door voorgaande onderzoeksvraag 4 (V23) waarbij de doelgroep feitelijk het milieu boven financieel gewin plaatst.

5.3 Centrale vraag

Om de centrale vraag van antwoord te kunnen voorzien zijn de subvragen zoals omschreven in hoofdstuk 1 in voorgaande hoofdstukken beantwoord. De centrale vraag in dit onderzoek luidt;

Welke harde factoren (kosten) en zachte factoren (duurzaamheid) dragen ertoe bij dat een sociale huurder significant bereidwillig is te betalen voor energiebesparende maatregelen.

De factoren zoals benoemd in de hoofdvraag zijn gekoppeld aan de onderzoeksvragen met een bijbehorend thema-/ onderzoekselement, zie paragraaf 1.4, tabel 1.1 voor het overzicht van subvraag, factor en thema. De subvragen hebben geleid tot de onderzoeksvragen opgesteld in hoofdstuk 3. De eerste 3 subvragen zijn beantwoord vanuit het theoretisch kader, om vervolgens getoetst te worden in het praktijkonderzoek. Onderstaand de eerste drie subvragen met de beantwoording op basis van het theoretisch kader;

Subvraag 1: **'heeft een sociale huurder volledig inzicht in zijn energielasten in relatie tot de kosten van verduurzaming?**

Op grond van de theorie is de helft van de doelgroep niet bewust van de energielasten. De basis die hieraan ten grondslag ligt is desinteresse.

Subvraag 2: **Onder welke condities is een sociale huurder bereid de huurwoning door verhuurder energetisch te laten verbeteren?**

Op grond van de theorie is de sociale huurder bereid, ondanks andere afwegingen dan woningeigenaren, te betalen voor deze energiebesparende maatregelen, met als uitgangspunt (conditie) lagere energielasten.

Subvraag 3: **In welke mate is er samenhang tussen een bepaalde mate van verantwoordelijkheidsgevoel voor duurzame verbeteringen in de woning met betalingsbereidheid?**

Op grond van de theorie spelen milieu en gezondheid geen doorslaggevende rol als het gaat om betalingsbereidheid (WTP).

In hoofdstuk 4 is de laatste subvraag statistisch onderbouwd en beantwoord. In paragraaf 4.3 is de samenhang tussen de harde en zachte factoren met behulp van een statische toets (Chi-kwadraat samenhang analyse) aangetoond. Dit heeft geleid tot onderstaand antwoord;

Statistische onderbouwing subvraag 3: **Is er sprake van samenhang tussen de harde- en zachte factoren?**

Er is wel significante samenhang tussen de harde factor beredenering (betaalbaarheid) en de zachte factor verantwoording. Er is geen significante samenhang geconstateerd tussen de harde factor beredenering (betaalbaarheid) en de zachte factor (bewustwording).

Door het beantwoorden van de subvragen kan de centrale vraag van antwoord worden voorzien, deze luidt als volgt:

Centrale vraag:

Welke harde factoren (kosten) en zachte factoren (duurzaamheid) dragen ertoe bij dat een sociale huurder significant bereidwillig is te betalen voor energiebesparende maatregelen?

De harde factor 'beredenering' van energiebesparende maatregelen en de zachte factor 'verantwoording' voor een groenere planeet (duurzaamheidsambitie) tonen in dit onderzoek de significante bereidwilligheid aan om te betalen voor energiebesparende maatregelen. Betalingsbereidheid in dit onderzoek laat de samenhang zien tussen de kosten enerzijds en de duurzaamheidsambitie anderzijds van de sociale huurder om over te gaan tot het betalen voor energie besparende maatregelen.

5.4 Samenvatting Analyse

In dit hoofdstuk zijn theorie en praktijk per thema samengevat en geanalyseerd.

De theorie met betrekking tot de **bewustwording** van energielasten constateert dat ongeveer de helft van de doelgroep sociale huurders zich niet bewust is van de energielasten. Dit onderzoek

bevestigt deze constatering. Opmerkelijk hierbij is dat de doelgroep wel bewust is van de kosten, maar minder bewust van de besparingsmogelijkheden. Het beantwoorden van de subvraag maakt inzichtelijk dat de overige 50% van de doelgroep zich niet bewust is van de energielasten en de daarbij horende consequenties. Voor de adviserende instanties een taak om de doelgroep te verleiden voor persoonlijk gewin, in de zin van minder financiële lasten. En indirect het effect om het collectief te beïnvloeden, de mondiale duurzaamheidsopgave. De theorie met betrekking tot het thema **beredenering** van energiebesparende maatregelen constateert dat de doelgroep betalingsbereid is wanneer de energielasten lager uitvallen. Dit onderzoek bevestigt deze constatering. Opmerkelijk hierbij is dat de doelgroep unaniem heeft gekozen voor het doorvoeren van de energiebesparende maatregelen. Zichtbaar is de kanteling die plaatsvindt, ondanks de financiële uitgangspunten. Hierbij kan gesteld worden dat de doelgroep bewust is van de duurzaamheidsopgave en hiervoor een bewuste keuze maakt, maar ondanks de financiële positie, de rekening voor het investeren in energiebesparende maatregelen niet door de doelgroep gedragen kan worden. De theorie met betrekking tot de **verantwoording** van de doelgroep voor een groenere planeet (duurzaamheidsambitie) constateert dat het duurzaamheidsbeginsel en hierbij de verantwoording van de doelgroep voor een meer duurzame planeet in de basis niet leidt tot extra betalingsbereidheid. Zichtbaar wordt de mate van bewustzijn van de doelgroep met betrekking tot de keuze om geïnformeerd te willen blijven worden, om verantwoord bij te dragen aan het welbevinden van een groenere planeet. Dit wordt tevens bevestigd bij het thema **beredenering** waarbij de doelgroep feitelijk het milieu boven financieel gewin plaatst, maar niet in staat is deze rekening zelfstandig te dragen.

Samengevat kan op basis van het onderzoek worden vastgesteld dat de sociale huurder bewust is van de energierekening, maar minder bekend is met de besparingsmogelijkheden. Bewust kiest voor een groenere planeet door duurzaamheid hoog in het vaandel te hebben. Bereid is hiervoor te betalen maar op basis van haar financiële situatie niet (de volledige) last kan dragen. Een taak is weggelegd voor overheid en overige instanties om de doelgroep aan de hand mee te nemen en de persoonlijke voordelen te laten inzien om indirect de mondiale duurzaamheidsopgave van een positieve impuls te voorzien.

5.5 Uitkomsten expertmeeting

In het tweede deel van de analyse is de uitkomst van de expertmeeting gehouden. Om methodologisch, het kwalitatieve deel van dit onderzoek, te versterken is de uitkomst van enquête en onderzoek besproken met experts. De uitwerking hiervan is omschreven in bijlage 6. Resume van de bevindingen door experts zijn kort samengevat. Alle experts geven hun bevindingen aan voor wat betreft het onderzoek en bijkomende visie;

Expert 1: 'Wees bewust van spreiding onder de doelgroep, huurders denken niet hetzelfde als het gaat om dit onderwerp. Ik ben er van overtuigd dat WTP groter is voor deze maatregelen als je ook hun eigen wensen meeneemt en deze kunt aanbieden zoals een nieuwe keuken. Maak er een integraal pakket van'.

Expert 2: 'Als aanvulling op expert 1, er zit een verschil tussen mensen die het financieel kunnen dragen en niet kunnen dragen. De huurders die financieel meer aankunnen zullen bewuster hiermee omgaan en bij het onderwerp stilstaan'.

Expert 3: 'We zitten op een kantelpunt, het besef van de doelgroep voor duurzaamheid is echter nog te mag er moet bij worden stil gestaan. Veel van de huurders zien de energiebesparende

maatregelen als verantwoording van de verhuurder en willen slechts comfort. Duurzaamheidsingrepen worden door deze huurders gezien als standaard onderhoud en herkennen zich niet in de term 'energiebesparende maatregelen'.

Hoofdstuk 6) Conclusie en aanbevelingen

6.1 Conclusie

Corporaties hebben als doelstelling om een deel van hun bezit op termijn te voorzien van een beter energielabel. Doel hierbij is om huurders te voorzien van meer comfort in de woning en lagere energielasten. In het verlengde hiervan geldt ook de vermindering van de CO² uitstoot als maatschappelijke doelstelling. Een gerichte aanpak is afhankelijk van de mogelijkheid de energielasten voor de huurder aantoonbaar te reduceren. Dit komt ten goede aan reductie van CO² uitstoot, het welzijn en de portemonnee van de huurder.

De verplichting die de corporaties zijn aangegaan in het Energieakkoord, en de uitwerking hiervan, wordt in dit onderzoek herleid naar de financiële positie van de huurder.

Dit empirisch onderzoek geeft antwoord op de vraag welke factoren van invloed zijn op de betalingsbereidheid van de sociale huurder maar geeft tevens een beeld van de financiële positie van de sociale huurder anno 2018.

De centrale vraag in dit onderzoek is:

Welke harde factoren (kosten) en zachte factoren (duurzaamheid) dragen ertoe bij dat een sociale huurder significant bereidwillig is te betalen voor energiebesparende maatregelen?

De uitkomsten van de onderzoeksvragen zijn verwerkt in een statische analyse om de mate van samenhang weer te geven. De samenhang is aangetoond door de individuele onderzoeksvragen tegen elkaar af te zetten, waarbij onderzoeksvraag 3 (V22) de onafhankelijke variabele is (beredenering). De onderzoeksvragen met de thema's 'bewustwording' en 'verantwoording' zijn de afhankelijke variabelen. Het antwoord op de hoofdvraag is als volgt samen te vatten:

De harde factor 'beredenering' van energiebesparende maatregelen en de zachte factor 'verantwoording' voor een groenere planeet tonen in dit onderzoek de significante bereidwilligheid aan om te betalen voor energiebesparende maatregelen. Betalingsbereidheid in dit onderzoek laat de samenhang zien tussen de kosten enerzijds en het de duurzaamheidsambitie anderzijds van de sociale huurder om over te gaan tot het betalen voor energiebesparende maatregelen.

Daarop zijn op grond van het onderzoek een aantal nuances te maken. Theorie en praktijk maken inzichtelijk dat de huurder bereid is te betalen, op voorwaarde dat de woonlasten niet stijgen. Het praktijkonderzoek laat zien dat er een kanteling gaande is om niet alleen te kiezen voor het financiële gewin maar dat vooral het milieu een steeds belangrijke rol gaat spelen bij de doelgroep. Dit kan bijdragen aan een grotere kans dat invoering zal gaan slagen en de baten gerealiseerd kunnen worden. De risico's voor de investeerder in de duurzaamheidsmaatregelen zijn namelijk mede gelegen in het feit dat door het beperkt aanpassen van gedrag, kostenreductie niet gehaald zullen worden door te beperkte gedragswijzigingen van de huurder. Dit zogenaamde reboundeffect kan kostenreducties en daarmee het aflossen van investeringskosten in gevaar brengen.

De kosten voor het investeren in energiebesparende maatregelen kunnen niet door de doelgroep gedragen worden blijkt uit de financiële positie van sociale huurders. De fundamentele keuze van de doelgroep om voor de keuze van energiebesparende maatregelen geen extra beroep te hoeven doen

op eigen financiële middelen wordt dan ook zeer plausibel geacht. Juist in combinatie met het besef dat duurzaamheidsinvesteringen een bijdrage leveren aan een duurzamer klimaat biedt dit echter wel een expliciet aanknopingspunt om tot een strategische interventie te komen. De vraag is in hoeverre modellen gemaakt kunnen worden waarbij kosten gelijk kunnen blijven voor huurders.

De verwachte stijging van energiekosten op de middellange termijn zou hierbij een extra vliegwiel kunnen bieden.

6.2 Beperkingen en aanbevelingen

Beperkingen

Zoals uit de literatuur blijkt is het geven van sociaal wenselijke antwoorden een zeer complexe materie bij het meten van WTP en dit zal ook van invloed zijn geweest op dit onderzoek. De literatuur en dit onderzoek gaan niet gelijk op voor wat betreft het doorslaggevende effect voor de keuze van het milieu, waarbij dit onderzoek wel samenhang aantoont tussen duurzaamheid (verantwoording) en kosten (beredenering).

Tijdens het opstellen van dit onderzoek zijn verder een aantal andere methodologische beperkingen noemenswaardig voor wat betreft de beperkingen in dit onderzoek:

- De complexiteit van het meten van WTP in relatie tot het denken en het werkelijk doen van het individu is een afwijking welke de resultaten negatief zal beïnvloeden om te komen tot valide en betrouwbare uitspraken.
- Het praktijkonderzoek is een onderdeel geweest van een grotere enquête, dit kan de respondent op voorhand hebben beïnvloed, wat wellicht heeft geleid tot meer of minder sociaal wenselijke antwoorden.
- Er zijn kanttekeningen te plaatsen bij de manier van onderzoek. Enquêteren en interviews geven niet altijd het juiste beeld af, het risico van sociaal wenselijke antwoorden is daarbij altijd aanwezig. Door de anonimiteit van het soort onderzoek is dit zoveel mogelijk voorkomen.
- Het totaal aan respondenten (1407) is gezien de doelgroep vrij beperkt te noemen. De onderbouwing van de uitkomsten door een grotere groep respondenten zal een scherper beeld van de werkelijkheid positief beïnvloeden. Uit de bijeenkomst van de experts blijkt een ander beeld naar voren te komen. Het aantal respondenten wordt als representatief aantal gezien.

Aanbevelingen

Op basis van de reflectie kunnen een aantal onderzoeksaanbevelingen worden gedaan.

- Tijdens dit onderzoek is gebleken dat de respondenten unaniem kiezen voor het doorvoeren van energiebesparende maatregelen, zie onderzoeksvraag 3 (V22) paragraaf 4.2. Daar waar in de probleemstelling in paragraaf 1.2 van dit onderzoek, de condities moesten worden bepaald om de huurder mee te krijgen, blijkt uit dit onderzoek het besef van de doelgroep voor de maatschappelijke baten van een groenere planeet. Dit zal de visie van corporaties kunnen verruimen om met deze huidige kennis en bewustwording van de doelgroep stappen te kunnen zetten in de juiste richting. De woningvoorraad op peil brengen, de huurder van meer comfort voorzien waarbij er een juiste verhouding moet worden gezocht voor huurverhoging in relatie tot daling van energiekosten. Het is een aanbeveling om verder onderzoek te verrichten en het beleid van de corporaties hierop aan te passen.
- Het behoeft de voorkeur om te starten met pilotprojecten om de terugverdientijd van investeringen te analyseren en het eventuele reboundeffect te kunnen meten. Dit zou in een

brede steekproef van huurders moeten gebeuren en in een steekproef van voldoende grootte zodat 'evidence based' resultaten ontstaan die generaliserend kunnen zijn.

- De experts bevestigen de tweedeling binnen de doelgroep. Onderzoek naar WTP op basis van de twee stromingen binnen de doelgroep.
- Tijdens dit onderzoek is ook de wetswijziging doorgevoerd nieuwbouw niet meer op aardgas aan te sluiten, dit zal effect hebben op de energierekening van de huurder, omdat de oplopende gasrekening geen gevaar meer vormt voor de huurder is aan te bevelen te onderzoeken wat het effect hiervan is op de betalingsbereidheid (WTP).

Literatuurlijst

- Aedes (2013). Verhuurdersheffing is huurdersbelasting. Opgehaald op 29 maart 2017, van <https://www.aedes.nl/search/years/2013?query=verhuurdersheffing>
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Goede, M. de & Peters, V. (2012). Basisboek Methoden en technieken. *Handleiding voor het opzetten en uitvoeren kwalitatief onderzoek*. Houten; Noordhoff Uitgevers.
- Badir, M. (2018). RaboResearch Nederland, besteedbaar inkomen van huishoudens staat al bijna 40 jaar stil. Opgehaald op 22 januari 2018, van <https://economie.rabobank.com/publicaties/2018/februari/besteedbaar-inkomen-huishoudens-nederland-staat-vrijwel-stil/>
- Beingen, J.J. (2015). De betaalbaarheid van kostprijshuren in de sociale huursector. ASRE, Amsterdam.
- Bouwfonds Ontwikkeling (2010). NAW dossier, speciale uitgave. Opgehaald op 12 maart 2017, van http://www.bpd.nl/media/83735/bpd_consument-en-duurzaamheid_naw_dossier_baat_lr_2.pdf
- Brounen, D. (2017). Energy efficiency and household behavior: the rebound effect in the residential sector. Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Breidert, C., Hashler, M. & Reutterer, T. (2006) A review of methods for measuring willingness-to-pay. Opgehaald op 24 maart 2018, van http://michael.hahsler.net/research/misc/InnovativeMarketing_2006.pdf
- Buchem, J. van (2017). Stand van zaken van het energieconvenant. ASRE, Amsterdam.
- Buiddesk (2014). Woonlastenbeleid: Stand van zaken in de corporatiesector. Arnhem: Buiddesk.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2016). CBS; Huishoudens zijn 37 procent van inkomen kwijt aan woonlasten. Opgehaald op 12 december 2017, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/10/16/huishoudens-zijn-37-procent-van-inkomen-kwijt-aan-woonlasten-4802427-a1526919>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2018). Lage-inkomensgrens. Opgehaald op 12 januari 2018, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/artikelen/nieuws/2017/06/meer-huishoudens-langdurig-onder-lage-inkomensgrens-in-2015/lage-inkomensgrens>
- Demir, A. (2013). Energieverbruik van huishoudens gepeild, de complexe relatie woning-huishouden-energie in de sociale huursector nader onderzocht. Scriptie TU Delft.
- Devine, A., Kok, N. (2015). Green certification and building performance: implications for tangibles and intangibles. *Journal of Portfolio Management*, 41(6), 151-163.
- Eck, A. van (2008). De willingness-to-pay voor een energiezuinige nieuwbouw woning. Technische Universiteit Delft.
- ECN/RIGO (2013). Energiebesparing een samenspel van woning en bewoner- Analyse van de module Energie WoON 2012. Den Haag: Ministerie BZK.
- Groot, C. de, Daalhuizen, F., Schilder, F. & Tennekkes, J. (2016). De betaalbaarheid van het wonen in de huursector: verkenningen en beleidsopties. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Gruis, V.H. & Hall, A. van (2013). Toezicht op duurzaamheid. Zoetermeer: Vereniging van Toezichthouders in Woningcorporaties.
- Het Financieel Dagblad (2017a). Verbied cv-ketels. Opgehaald op 13 november 2017, van <https://fd.nl/economie-politiek/1226682/enexis-topman-peter-vermaat-verbied-cv-ketels>
- Het Financieel Dagblad (2017b). Corporaties dupe afschaffing winstbelasting. Opgehaald op 2 januari, van <https://fd.nl/economie-politiek/1236344/corporaties-dupe-afschaffing-winstbelasting>
- Hoevenagel, R. & Opschoor, B. (1990). Economische waardering van milieuveranderingen. Mogelijkheden en beperkingen. *Milieu* 3, 65-73.
- Huybrechts, F., Meyer, S. & Vranken, J. (2011). Energiearmoede in België. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. Londen: Penquin Books.
- Kemp, E.E.M.M. van (2001) Een schatting van de baten van geluidmaatregelen. Bilthoven: RIVM
- Kok, N. & Jennen, M. (2012). The impact of energy labels and accessibility on office Rents, *Energy Policy*, 46, 489-497.
- Kromhout, S. (2013). Woonlasten van huurders. Huur- en energielasten in de gereguleerde huursector. Amsterdam: RIGO Research en Advies BV.
- Latten, J. (2018). Doorsnee vermogen groeit, behalve voor groeiend aantal huurders met huurtoeslag. Amsterdam: UvA.
- Leidemeijer, K. & Grieken, P. van (2005). Wonen en Energie: stook- en ventilatiegedrag van huishoudens. Amsterdam: RIGO Research en Advies BV.
- Maele-Vaernewijck, M.C.L. van de, Raaij, F. van & Verhallen, T.M.M. (1980). Energiegedrag in de woning. Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Mandell, S. & Wilhelmsson, M. (2011). Willingness-to-pay for sustainable housing. *Journal of Housing Research*, 20(1), 35-51.
- Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (2018). *Nibud: Budget handboek 2018. Kerncijfers huishoudfinanciën*. Utrecht: Nibud.
- Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (2017). *Nibud: Budget handboek 2017. Kerncijfers huishoudfinanciën*. Utrecht: Nibud.

- Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (2015). *Nibud: Geld en gedrag, de theoretische basis*. Utrecht: Nibud.
- Nationale Energie Verkenning (2016). Opgehaald op 18 maart 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/10/14/nationale-energieverkenning-2016>
- Pettersson, C. (2014). Een warme plek in de strategie: energieprestatieverbeteringen in VvE's. ASRE, Amsterdam.
- Platt, J. (1973). Social traps. Mental Health Research Institute, University of Michigan. *American Psychologist*, 1973, 28, 641-651.
- U.S. Green Building Council (2017). Benefits of Green Building. Opgehaald op 23 mei 2017, van <https://www.usgbc.org/articles/green-building-facts>
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2017). Wetgeving aardgasloos bouwen. Opgehaald op 18 mei 2018, van <https://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/investeringsubsidie-duurzame-energie-isde/wet-en-regelgeving>
- Rijksoverheid (2012). Convenant huursector. Opgehaald op 14 maart 2017, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2012/06/28/convenant-huursector>
- Sen, A. (1977). Rational Fools: A Critique of the Behavioral Foundations of Economic Theory, *Philosophy & Public Affairs* 6(4), 1977, pp. 317-344.
- Sociaal Economische Raad (2016). Energieakkoord voor duurzame groei. Opgehaald op 24 april 2018, van <https://www.energieakkoordser.nl/nieuws/2016/voortgangsrapportage.aspx>
- Stern, N. (2008). The Economics of Climate Change. *American Economic Review*, 98:2 (2008), 1-37.
- Tigchelaar, C. & Leidelmeijer, K. (2013). Energiebesparing: een samenspel van woning en bewoner – analyse van de module energie woon 2012. Den Haag.
- Verhagen, D.C. (2014). De haalbaarheid van een groen energielabel. Scriptie ASRE, Amsterdam.
- Weevers, B., Martens, E., Kromhout, S., Cozijnsen, E. & Scheele-Goedhart, J. (2012). Woonlastenbeleid metropoolregio: een onderzoek naar noodzaak en mogelijkheden. Arnhem: BuildDesk Benelux B.V.
- Werkman-Vanveld, L. (2015). Het rendement van verduurzaming. ASRE, Amsterdam.
- Wilting, J. (2012). De groene weg, de doordachte keuze, waardecreatie van woningvastgoed door energiereductie. ASRE, Amsterdam.
- WoningNet (2013). Woningnet onderzoekt: betaalbaarheid van sociale huur. Weesp: WoningNet.

Bijlagen

- Bijlage 1: Overzicht enquête-en onderzoeksvragen (totaal).
- Bijlage 2: Overzicht respondenten inclusief enquête antwoorden (V20-V24).
- Bijlage 3: Overzichtskaart woongebied respondenten.
- Bijlage 4: Uitkomsten verwerking open vraag (vraag 23 (V23)).
- Bijlage 5: Stata uitkomsten Chi-kwadraat toets.
- Bijlage 6: Expertinterview d.d. 27 juli 2018.

BIJLAGE 1

1 De Alliantie wil graag weten hoe tevreden u bent over uw huis.

U kunt een rapportcijfer geven tussen de 1 en 10 (10 = heel goed; 1 = heel slecht).

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10

2 Welk rapportcijfer geeft u voor de mate waarin u zich thuis voelt in uw huis?

(10 = helemaal thuis; 1 = helemaal niet thuis)

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10

3 Waarom voelt u zich niet thuis in uw huis?

VRAAG 3 ALLEEN TONEN ALS AAN DE ONDERSTAANDE VOORWAARDEN WORDT VOLDAAN, INDIEN NIET VOLDAAN SPRING NAAR: >>
VOLGENDE VRAAG

☐

4 Welk rapportcijfer geeft u voor de mate waarin u zich veilig voelt in uw huis?

(10 = helemaal veilig; 1 = helemaal onveilig)

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5

- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10

5 Waarom voelt u zich niet veilig in uw huis?

VRAAG 5 ALLEEN TONEN ALS AAN DE ONDERSTAANDE VOORWAARDEN WORDT VOLDAAN, INDIEN NIET VOLDAAN SPRING NAAR: >> VOLGENDE VRAAG

☐

6 Welk rapportcijfer geeft u voor de kwaliteit van uw huis?

(10 = hele hoge kwaliteit; 1 = hele slechte kwaliteit)

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10

7 Wat vindt u het belangrijkste verbeterpunt aan uw huis?

☐

8 Heeft u in de afgelopen 6 maanden contact gehad met de Alliantie? Zo ja, op welke manier?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Minimaal aantal vinkjes: 1

- ☐ Ik heb de afgelopen 6 maanden geen contact gehad met de Alliantie [Ex](#)
- ☐ Telefonisch met een medewerker
- ☐ Telefonisch met de klantenservice
- ☐ Persoonlijk met een medewerker
- ☐ Per e-mail
- ☐ Via de website
- ☐ Via social media
- ☐ De balie
- ☐ Via de Alliantie-App

9 Waar heeft u in de afgelopen 6 maanden contact over gehad?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Minimaal aantal vinkjes: 1

- ☐ Vraag om iets te repareren aan mijn huis of woongebouw
- ☐ Wijzigen van persoonlijke gegevens
- ☐ Huur opzeggen
- ☐ Overlast melden
- ☐ Klacht indienen
- ☐ Betalingsregeling treffen
- ☐ Anders, namelijk:
- ☐ Weet ik niet Ex

10 Hoe tevreden bent u over onze dienstverlening?

(10 = helemaal tevreden; 1 = helemaal ontevreden)

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10

11 Wat is volgens u het belangrijkste verbeterpunt voor onze dienstverlening?

VRAAG 11 ALLEEN TONEN ALS AAN DE ONDERSTAANDE VOORWAARDEN WORDT VOLDAAN, INDIEN NIET VOLDAAN SPRING NAAR: >> VOLGENDE VRAAG

☐

12 Hoe zou u de volgende zaken bij voorkeur regelen, als ze zich zouden voordoen?

	Telefonisch	Persoonlijk aan de balie	Alliantie app	Website	Social media	
Vraag om iets te repareren aan mijn huis of woongebouw	☐	☐	☐	☐	☐	
Wijzigen van persoonlijke gegevens	☐	☐	☐	☐	☐	
Huur opzeggen	☐	☐	☐	☐	☐	
Overlast melden	☐	☐	☐	☐	☐	
Klacht indienen	☐	☐	☐	☐	☐	

13 Hoe lang woont u in uw huidige buurt?

- ☐ Korter dan 1 jaar
☐ Tussen 1 jaar en 5 jaar
☐ Tussen 5 jaar en 10 jaar
☐ Meer dan 10 jaar

14 Hoe tevreden bent u met uw buurt? Geef een rapportcijfer.

(10 = helemaal tevreden; 1 = helemaal ontevreden)

- ☐ 1
☐ 2
☐ 3
☐ 4
☐ 5
☐ 6
☐ 7
☐ 8
☐ 9
☐ 10

15 In welke mate voelt u zich thuis in uw buurt? Geef een rapportcijfer.

(1 = totaal niet thuis voelen; 10 = zeer thuis voelen).

- ☐ 1
☐ 2
☐ 3
☐ 4
☐ 5
☐ 6
☐ 7
☐ 8
☐ 9
☐ 10

16 Wat vindt u het belangrijkste verbeterpunt aan uw buurt?

☐

17 Wat vindt u het leukst aan uw buurt?

☐

18 Hoeveel jaar denkt u nog te blijven wonen in uw huidige huis?

- ☐ Minder dan 1 jaar
- ☐ Tussen 1 - 5 jaar
- ☐ Meer dan 5 jaar
- ☐ Ik wil nooit meer verhuizen
- ☐ Weet niet / geen mening

19 Wat is voor u de belangrijkste reden om te gaan verhuizen?

- ☐ Groter wonen
- ☐ Mooier/beter wonen
- ☐ Omstandigheden in het huishouden samenwonen, gezinsuitbreiding, scheiding, gezondheid, overlijden)
- ☐ Omstandigheden in werk of studie
- ☐ Woning is te duur
- ☐ Buurt bevalt niet
- ☐ Anders, namelijk:
- ☐ Wil ik niet zeggen

20 Weet u wat u ongeveer per maand aan gas, water en licht betaalt?

- ☐ Ja, precies
- ☐ Ja, ongeveer
- ☐ Nee

21 In welke mate let u op uw energieverbruik?

- ☐ Helemaal niet
- ☐ Af en toe
- ☐ Regelmatig
- ☐ Zoveel mogelijk
- ☐ Weet niet / geen mening

22 Vindt u het belangrijk dat wij energiebesparende maatregelen nemen in uw huis en woongebouw?

Bijvoorbeeld door zonnepanelen te plaatsen.

- ☐ Ja, maar alleen als mijn nieuwe totale woonlasten lager uitkomen dan mijn huidige woonlasten (huur, servicekosten / energiekosten)
- ☐ Ja, maar alleen als mijn nieuwe totale woonlasten lager of gelijk uitkomen dan mijn huidige woonlasten (huur, servicekosten / energiekosten)
- ☐ Ja, ook als mijn nieuwe totale woonlasten hoger uitkomen dan mijn huidige woonlasten (huur, servicekosten / energiekosten)
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet / geen mening

23 **Waarom vindt u het belangrijk dat wij energiebesparende maatregelen treffen in uw huis of woongebouw?**

☐

24 **Vindt u het een taak van ons om u (periodiek) voor te lichten over energiebesparende maatregelen?**

- ☐ Ja
- ☐ Nee, dat zoek ik zelf wel uit
- ☐ Nee, daar zijn andere instanties voor (zoals de Rijksoverheid, gemeenten en energiebedrijven)
- ☐ Weet ik niet / geen mening

25 **De volgende stellingen gaan over hoe u uw betrokkenheid bij uw corporatie, uw huis en uw wijk ervaart. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?**

	Helemaal mee eens	Mee eens	Neutraal	Niet mee eens	Helemaal mee oneens	
Ik voel mij verantwoordelijk voor de kwaliteit van mijn huis of wooncomplex	☐	☐	☐	☐	☐	
Ik voel mij meer thuis in mijn huis en wijk als ik zelf meer betrokken ben en invloed uitoefen	☐	☐	☐	☐	☐	
Het is heel normaal om betrokkenheid te tonen bij het huis en de wijk waar je woont	☐	☐	☐	☐	☐	
Betrokkenheid is belangrijk omdat ik	☐	☐	☐	☐	☐	

een stem wil in wat de Alliantie doet en laat						
---	--	--	--	--	--	--

- 26 De volgende stellingen gaan over de manier waarop de Alliantie betrokkenheid mogelijk maakt. U kunt kiezen uit de volgende drie antwoorden: 'moet beter', 'is voldoende' en 'is niet relevant'.

	Moet beter	Is voldoende	Is niet relevant	
De Alliantie waardeert mijn betrokkenheid	☐	☐	☐	
De Alliantie zet zich in om mij actief te betrekken	☐	☐	☐	
Het is mij duidelijk welke invloed ik als betrokken bewoner heb bij de Alliantie	☐	☐	☐	
De Alliantie biedt mij passende manieren om betrokkenheid te tonen	☐	☐	☐	

- 27 Heeft u een tip voor de Alliantie om betrokkenheid beter mogelijk te maken?

☐

- 28 Graag wil de Alliantie enkele vragen stellen over de zelfredzaamheid van uw huishouden in relatie tot wonen en woonplezier.

.survey_outerquestion{ margin: 0 0 -40px 2px;}

☐

- 29 In welke mate kan uw huishouden zichzelf redden, zonder hulp van anderen, zoals vrienden, familie of instanties?

Geef een rapportcijfer. (10 = ik kan me helemaal redden zonder hulp van anderen; 1 = ik kan me helemaal niet redden zonder hulp van anderen)

☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

- 30 Ook gezondheid kan een belangrijke rol spelen in uw zelfredzaamheid. Hoe is de gezondheid van u en uw evt. huisgenoten het beste te omschrijven?

- ☐ Er zijn geen gezondheidsproblemen
- ☐ Er zijn af en toe gezondheidsproblemen, maar die zijn niet ernstig
- ☐ Er zijn af en toe gezondheidsproblemen, die het doen en laten een beetje beperken
- ☐ Er zijn gezondheidsproblemen die het doen en laten ernstig beperken
- ☐ Wil ik niet zeggen

31 Heeft u of iemand in uw huishouden hulp van onderstaande instanties of personen?

Meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ Thuiszorg
- ☐ De buren
- ☐ Familie, vrienden en kennissen
- ☐ Sociaal wijkteam
- ☐ Hulp met de administratie
- ☐ Anders, namelijk:
- ☐ Geen hulp nodig [Ex](#)
- ☐ Wil ik niet zeggen [Ex](#)

32 Bent u het eens met de volgende stellingen?

	Ja	Min of meer	Nee	Weet ik niet / geen mening	
Er is altijd iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse problemen terecht kan	☐	☐	☐	☐	
Ik mis een echt goede vriend of vriendin	☐	☐	☐	☐	
Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen	☐	☐	☐	☐	
Ik mis gezelligheid om mij heen	☐	☐	☐	☐	
Ik vind mijn kring van kennissen te beperkt	☐	☐	☐	☐	
Ik heb genoeg mensen op wie ik volledig kan vertrouwen	☐	☐	☐	☐	
Ik mis mensen om mij heen	☐	☐	☐	☐	

33 Om de antwoorden goed te kunnen interpreteren willen wij u graag iets beter leren kennen. Daarover gaan de volgende vragen. U ziet hieronder groepjes met telkens drie woorden. Wilt u het groepje selecteren dat het beste bij u past.

- ☐ Ondernemend - Succes - Neemt leiding
- ☐ Optimist - Motiverend - Inspirerend
- ☐ Kalm - Teamspeler - Evenwichtig
- ☐ Rustig - Gevoelig - Nauwkeurig

- ☐ Bescheiden - Respectvol - Formeel
- ☐ Zelfverzekerd - No nonsense - Competitief
- ☐ Levendig - Humor - Enthousiast
- ☐ Geduldig - Zekerheid - Veiligheid
- ☐ Hulpvaardig - Oog voor anderen - Vertrouwens persoon
- ☐ Spontaan - Creatief - Informeel
- ☐ Precies - Gestructureerd - Logische benadering
- ☐ Daadkrachtig - Neemt makkelijk besluiten - Vlot tempo

34 Welk groepje past daarna het beste bij u?

- ☐ Ondernemend - Succes - Neemt leiding
- ☐ Optimist - Motiverend - Inspirerend
- ☐ Kalm - Teamspeler - Evenwichtig
- ☐ Rustig - Gevoelig - Nauwkeurig
- ☐ Bescheiden - Respectvol - Formeel
- ☐ Zelfverzekerd - No nonsense - Competitief
- ☐ Levendig - Humor - Enthousiast
- ☐ Geduldig - Zekerheid - Veiligheid
- ☐ Hulpvaardig - Oog voor anderen - Vertrouwens persoon
- ☐ Spontaan - Creatief - Informeel
- ☐ Precies - Gestructureerd - Logische benadering
- ☐ Daadkrachtig - Neemt makkelijk besluiten - Vlot tempo

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 1 (Ondernemend - Succes - Neemt leiding)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 2 (Optimist - Motiverend - Inspirerend)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 3 (Kalm - Teamspeler - Evenwichtig)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 4 (Rustig - Gevoelig - Nauwkeurig)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 5 (Bescheiden - Respectvol - Formeel)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 6 (Zelfverzekerd - No nonsense - Competitief)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 7 (Levendig - Humor - Enthousiast)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 8 (Geduldig - Zekerheid - Veiligheid)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 9 (Hulpvaardig - Oog voor anderen - Vertrouwens persoon)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 10 (Spontaan - Creatief - Informeel)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 11 (Precies - Gestructureerd - Logische benadering)

VOORWAARDE ACTIEFvraag 33 is niet beantwoord met 12 (Daadkrachtig - Neemt makkelijk besluiten - Vlot tempo)

35 Welk groepje past het minst goed bij u?

- ☐ Ondernemend - Succes - Neemt leiding
- ☐ Optimist - Motiverend - Inspirerend
- ☐ Kalm - Teamspeler - Evenwichtig
- ☐ Rustig - Gevoelig - Nauwkeurig
- ☐ Bescheiden - Respectvol - Formeel
- ☐ Zelfverzekerd - No nonsense - Competitief
- ☐ Levendig - Humor - Enthousiast
- ☐ Geduldig - Zekerheid - Veiligheid
- ☐ Hulpvaardig - Oog voor anderen - Vertrouwens persoon
- ☐ Spontaan - Creatief - Informeel
- ☐ Precies - Gestructureerd - Logische benadering

Daadkrachtig - Neemt makkelijk besluiten - Vlot tempo

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 1 (Ondernemend - Succes - Neemt leiding) EN vraag 34 is niet beantwoord met 1 (Ondernemend - Succes - Neemt leiding))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 2 (Optimist - Motiverend - Inspirerend) EN vraag 34 is niet beantwoord met 2 (Optimist - Motiverend - Inspirerend))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 3 (Kalm - Teamspeler - Evenwichtig) EN vraag 34 is niet beantwoord met 3 (Kalm - Teamspeler - Evenwichtig))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 4 (Rustig - Gevoelig - Nauwkeurig) EN vraag 34 is niet beantwoord met 4 (Rustig - Gevoelig - Nauwkeurig))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 5 (Bescheiden - Respectvol - Formeel) EN vraag 34 is niet beantwoord met 5 (Bescheiden - Respectvol - Formeel))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 6 (Zelfverzekerd - No nonsense - Competitief) EN vraag 34 is niet beantwoord met 6 (Zelfverzekerd - No nonsense - Competitief))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 7 (Levendig - Humor - Enthousiast) EN vraag 34 is niet beantwoord met 7 (Levendig - Humor - Enthousiast))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 8 (Geduldig - Zekerheid - Veiligheid) EN vraag 34 is niet beantwoord met 8 (Geduldig - Zekerheid - Veiligheid))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 9 (Hulpvaardig - Oog voor anderen - Vertrouwens persoon) EN vraag 34 is niet beantwoord met 9 (Hulpvaardig - Oog voor anderen - Vertrouwens persoon))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 10 (Spontaan - Creatief - Informeel) EN vraag 34 is niet beantwoord met 10 (Spontaan - Creatief - Informeel))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 11 (Precies - Gestructureerd - Logische benadering) EN vraag 34 is niet beantwoord met 11 (Precies - Gestructureerd - Logische benadering))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 12 (Daadkrachtig - Neemt makkelijk besluiten - Vlot tempo) EN vraag 34 is niet beantwoord met 12 (Daadkrachtig - Neemt makkelijk besluiten - Vlot tempo))

36

Welk groepje past daarna het minst goed bij u?

Ondernemend - Succes - Neemt leiding

Optimist - Motiverend - Inspirerend

Kalm - Teamspeler - Evenwichtig

Rustig - Gevoelig - Nauwkeurig

Bescheiden - Respectvol - Formeel

Zelfverzekerd - No nonsense - Competitief

Levendig - Humor - Enthousiast

Geduldig - Zekerheid - Veiligheid

Hulpvaardig - Oog voor anderen - Vertrouwens persoon

Spontaan - Creatief - Informeel

Precies - Gestructureerd - Logische benadering

Daadkrachtig - Neemt makkelijk besluiten - Vlot tempo

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 1 (Ondernemend - Succes - Neemt leiding) EN vraag 34 is niet beantwoord met 1 (Ondernemend - Succes - Neemt leiding) EN vraag 35 is niet beantwoord met 1 (Ondernemend - Succes - Neemt leiding))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 2 (Optimist - Motiverend - Inspirerend) EN vraag 34 is niet beantwoord met 2 (Optimist - Motiverend - Inspirerend) EN vraag 35 is niet beantwoord met 2 (Optimist - Motiverend - Inspirerend))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 3 (Kalm - Teamspeler - Evenwichtig) EN vraag 34 is niet beantwoord met 3 (Kalm - Teamspeler - Evenwichtig) EN vraag 35 is niet beantwoord met 3 (Kalm - Teamspeler - Evenwichtig))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 4 (Rustig - Gevoelig - Nauwkeurig) EN vraag 34 is niet beantwoord met 4 (Rustig - Gevoelig - Nauwkeurig) EN vraag 35 is niet beantwoord met 4 (Rustig - Gevoelig - Nauwkeurig))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 5 (Bescheiden - Respectvol - Formeel) EN vraag 34 is niet beantwoord met 5 (Bescheiden - Respectvol - Formeel) EN vraag 35 is niet beantwoord met 5 (Bescheiden - Respectvol - Formeel))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 6 (Zelfverzekerd - No nonsense - Competitief) EN vraag 34 is niet beantwoord met 6 (Zelfverzekerd - No nonsense - Competitief) EN vraag 35 is niet beantwoord met 6 (Zelfverzekerd - No nonsense - Competitief))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 7 (Levendig - Humor - Enthousiast) EN vraag 34 is niet beantwoord met 7 (Levendig - Humor - Enthousiast) EN vraag 35 is niet beantwoord met 7 (Levendig - Humor - Enthousiast))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 8 (Geduldig - Zekerheid - Veiligheid) EN vraag 34 is niet beantwoord met 8 (Geduldig - Zekerheid - Veiligheid) EN vraag 35 is niet beantwoord met 8 (Geduldig - Zekerheid - Veiligheid))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 9 (Hulpvaardig - Oog voor anderen - Vertrouwens persoon) EN vraag 34 is niet beantwoord met 9 (Hulpvaardig - Oog voor anderen - Vertrouwens persoon) EN vraag 35 is niet beantwoord met 9 (Hulpvaardig - Oog voor anderen - Vertrouwens persoon))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 10 (Spontaan - Creatief - Informeel) EN vraag 34 is niet beantwoord met 10 (Spontaan - Creatief - Informeel) EN vraag 35 is niet beantwoord met 10 (Spontaan - Creatief - Informeel))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 11 (Precies - Gestructureerd - Logische benadering) EN vraag 34 is niet beantwoord met 11 (Precies - Gestructureerd - Logische benadering) EN vraag 35 is niet beantwoord met 11 (Precies - Gestructureerd - Logische benadering))

VOORWAARDE ACTIEF(vraag 33 is niet beantwoord met 12 (Daadkrachtig - Neemt makkelijk besluiten - Vlot tempo) EN vraag 34 is niet beantwoord met 12 (Daadkrachtig - Neemt makkelijk besluiten - Vlot tempo) EN vraag 35 is niet beantwoord met 12 (Daadkrachtig - Neemt makkelijk besluiten - Vlot tempo))

37 Hieronder ziet u enkele kenmerken. Aan de hand van welke 4 woorden zou u zichzelf het beste kunnen typeren? Met andere woorden, welke 4 karakterkenmerken passen het beste bij u?

Exact aantal vinkjes: 4

Willekeurige volgorde antwoorden

- ☐ Actief
- ☐ Gemoedelijk
- ☐ Rustig
- ☐ Bedachtzaam
- ☐ Spontaan
- ☐ Voorzichtig
- ☐ Creatief
- ☐ Gezellig
- ☐ Kalm
- ☐ Ondernemend
- ☐ Een beetje ongeduldig
- ☐ Zachtaardig
- ☐ Geduldig
- ☐ Zelfverzekerd
- ☐ Respectvol
- ☐ Praktisch

38 Tot slot willen wij nog enkele vragen stellen voor de statistieken. Wat is uw geslacht?

- ☐ Vrouw
- ☐ Man
- ☐ Wil niet zeggen

39 Hoe is uw gezinssituatie?

- ☐ Alleenstaand
- ☐ Samenwonend of gehuwd zonder thuiswonende kinderen
- ☐ Samenwonend of gehuwd met thuiswonende kinderen

- ☐ Eenouder gezin met thuiswonende kinderen
- ☐ Anders, namelijk:
- ☐ Wil ik niet zeggen.

40 Hoe zou u de financiële situatie van uw huishouden willen omschrijven? Ik/wij hebben iedere maand...

- ☐ ...meer dan genoeg geld om in ons dagelijks onderhoud te voorzien
- ☐ ...genoeg geld om in ons dagelijks onderhoud te voorzien
- ☐ ...net genoeg geld om in ons dagelijks onderhoud te voorzien
- ☐ ...te weinig geld om in ons dagelijks onderhoud te voorzien
- ☐ Wil ik niet zeggen

41 Kunt u een indicatie geven van het netto maandinkomen van uw huishouden aan de hand van de volgende klassen?

- ☐ < €1.000 (bijstandsniveau)
- ☐ Tussen €1.000 en €1.500 (ongeveer AOW, minimumloon is € 1.500 p.m.)
- ☐ Tussen €1.500 en €2.000 (ongeveer €36.165 per jaar)
- ☐ Tussen €2.000 en €2.500 (ongeveer €45.000 per jaar)
- ☐ Meer dan €2.500
- ☐ Wil ik niet zeggen

42 Ontvangt u huurtoeslag?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Wil ik niet zeggen

43 Als u kijkt naar uw belangrijkste dagelijkse activiteit, tot welke groep behoort u dan?

- ☐ Voltijd baan
- ☐ Deeltijd baan
- ☐ Zelfstandige
- ☐ Gepensioneerd
- ☐ Arbeidsongeschikt
- ☐ Studie/ school
- ☐ Onbetaald werk/ vrijwilligerswerk
- ☐ Geen werk
- ☐ Wil niet zeggen

44 Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- ☐ Lagere school
- ☐ MAVO/ MULO/ LTS/ LBO/ VMBO
- ☐ HAVO/ VWO/ MTS/ MEAO/ MBO
- ☐ HBO/ Universiteit
- ☐ Wil niet zeggen

45 Bent u in het bezit van een auto?

- ☐ Ja
☐ Nee

46 Hoeveel auto('s) heeft u?

VRAAG 46 ALLEEN TONEN ALS AAN DE ONDERSTAANDE VOORWAARDEN WORDT VOLDAAN, INDIEN NIET VOLDAAN SPRING NAAR: >>
VOLGENDE VRAAG

vraag 45 is niet beantwoord met 2 (Nee)

- ☐ 1 auto
☐ 2 autos
☐ 3 of meer autos

47 Wilt u vaker meepraten en meedenken, schrijf u dan nu in voor het huurderspanel! De Alliantie en de Huurdersbelangenvereniging de Alliantie willen graag weten hoe huurders over bepaalde zaken denken. Dat helpt ons om ons werk nog beter te doen en u nog beter van dienst te zijn. Daarom hebben we een gezamenlijk huurderspanel in het leven geroepen. Als u deelneemt, zullen we u een aantal keer per jaar uitnodigen om met ons mee te praten en uw mening te geven. Dit doen we bijvoorbeeld door u een digitale vragenlijst te sturen of om u uit te nodigen voor een groepsgesprek. Deelname is vrijblijvend en ieder moment opzegbaar.

- ☐ Ja, ik wil lid worden van het klantenpanel
☐ Nee, ik wil geen lid worden van het klantenpanel
☐ Weet niet, geen mening

48 Dank voor uw aanmelding voor het huurderspanel. Voor uw deelname aan het klantenpanel hebben wij nog een aantal gegevens nodig. Binnenkort krijgt u van ons een mail hierover.

VRAAG 48 ALLEEN TONEN ALS AAN DE ONDERSTAANDE VOORWAARDEN WORDT VOLDAAN, INDIEN NIET VOLDAAN SPRING NAAR: >>
VOLGENDE VRAAG

vraag 47 is beantwoord met 1 (Ja, ik wil lid worden van het klantenpanel)

☐

49 Wilt u kans maken op een van de 20 Bol.com waardebonnen van €50,-?

- ☐ Ja, graag!
☐ Nee, geen interesse.

50 Wij willen u hartelijk danken voor uw deelname aan het onderzoek. Heeft u verder nog opmerkingen of suggesties voor ons?

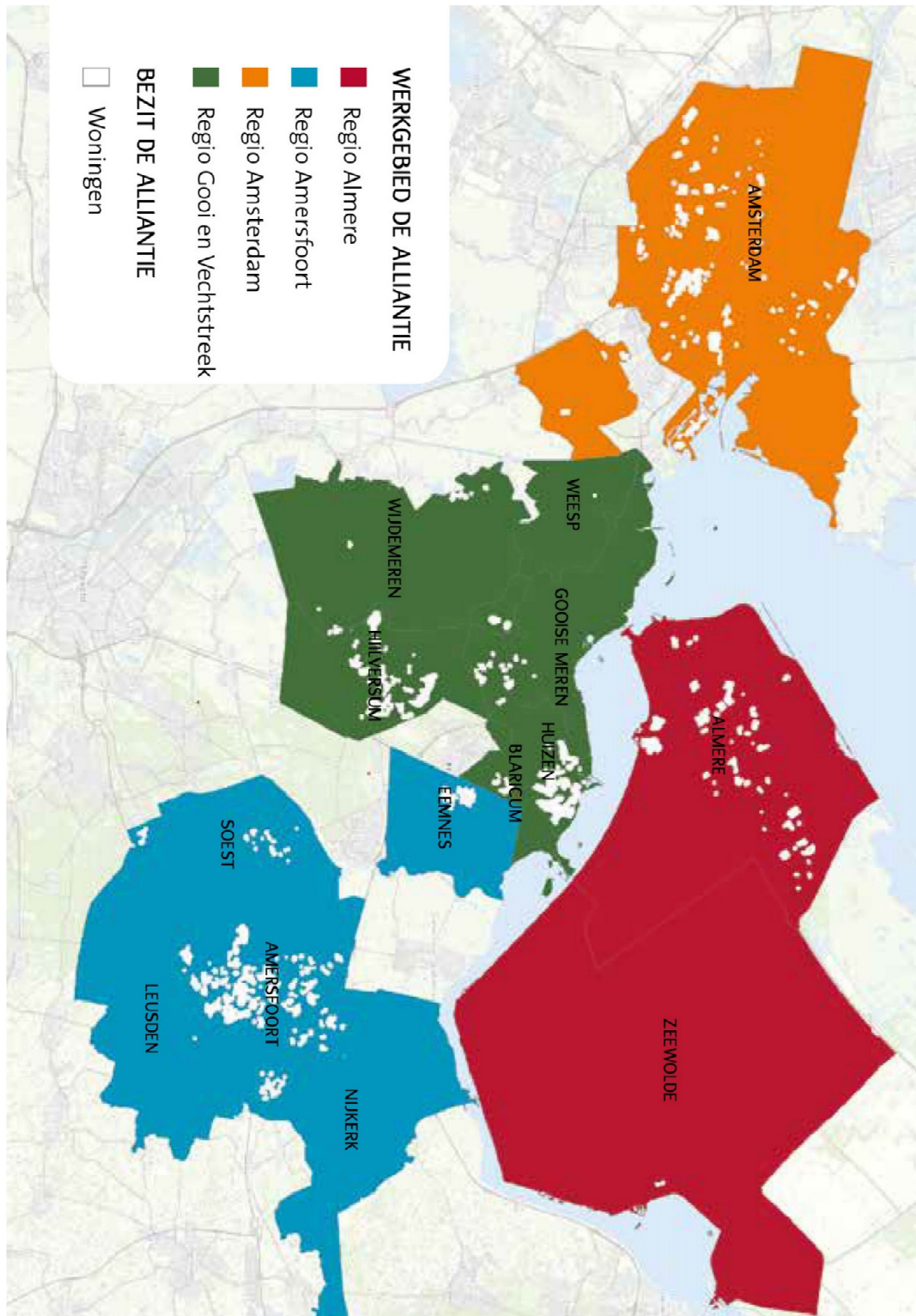
☐

Betalingsbereidheid van sociale huurders voor energiebesparende maatregelen | D.T. Clayton, 2018

[illegible]

[illegible]

BIJLAGE 3

BIJLAGE 4

huurder	V23 Waarom vindt u het belangrijk dat wij energiebesparende maatregelen treffen in uw huis of woongebouw?	coderen	thema_code
nr29	Waarom niet?		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr379	Onze woningen zijn op E gelabeld hebben dubbel glas en		3 financiële uitgangspunten
nr405	voor het milieu en wooncomfort		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr428	Het tocht hier en het is veel te vochtig. Dat is slecht voor de		3 financiële uitgangspunten
nr451	Het zijn koude huizen		3 financiële uitgangspunten
nr454	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr456	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr457	Voor milieu: reduceren fijnstof en gebruik fossiele brandstof		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr460	Milieu, he.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr680	voor energiebesparing		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr684	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr692	Het is een koud en tocht in huis en het is zonde voor mijn e		3 financiële uitgangspunten
nr694	Omdat ik het belangrijk vind om aan het milieu te denken en		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr707	Het raakt ooit op als we niks doen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr1115	Om zo klimaatvriendelijk te zijn		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr1123	milieu en prijs		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr1634	Is beter als de elektrische een keer uit valt		3 financiële uitgangspunten
nr1745	Ivm besparing van mijn portemonnee		3 financiële uitgangspunten
nr1835	Kosten verlagen- wooncomfort omhoog- verantwoordelijke		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr1838	Lagere kosten		3 financiële uitgangspunten
nr1880	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr2043	Het neemt dan sommige problemen weg die er zijn.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr2055	Op langere termijn kostenbesparend.		3 financiële uitgangspunten
nr2159	Omdat doorslechte isolatie huis niet echt goed warm te krijg		3 financiële uitgangspunten
nr2171	milieu overweging		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr2198	Minder kosten en duurzame energie is beter voor iedereen.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr2205	Duurzaamheid is belangrijk, maar energiebesparende maat		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr2252	ivm milieu-eisen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr2259	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr2476	Ik wilGraag besparen en alles wordt duurder		3 financiële uitgangspunten
nr2495	voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr2506	Lagere kosten		3 financiële uitgangspunten
nr2563	Ik heb een minimale wao		3 financiële uitgangspunten
nr2576	..		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr2617	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr2694	geen prioriteit.		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr2818	Beter voor het milieu en de portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr2834	Ja ook voor t milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr2844	Financieel		3 financiële uitgangspunten
nr2879	omdat wij van vervuilde energie af moeten, en gebruik m		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr2961	meer groene energie is beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr3079	t.b.v. het milieu in de toekomst.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr3308	Hoe minder verbruik hoe beter voor het milieu en de natuur		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr3384	Zou voordeliger zijn		3 financiële uitgangspunten
nr3415	Goed voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr3635	Op langer termijn komt het goedkoper uit		3 financiële uitgangspunten
nr3643	Het is belangrijk om te denken aan de milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr3660	De kosten		3 financiële uitgangspunten
nr4039	???		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr4073	iedereen moet meewerken aan het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr4079	wij hebben al zonnepanelen op het dak		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr4111	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr4134	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr4186	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr4214	Wij moeten verder met onze aarde , ook voor de komende c		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr4223	Een betere klimaat is de verantwoordelijkheid van iedereen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr4346	De kosten en het klimaat		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr4385	Ik leef van uitkering, besparing op nuon rekening, door zonne		3 financiële uitgangspunten
nr4394	Lijkt mij beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr4412	Als we minder energie gebruiken is dat beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr4421	Om de natuur te beschermen en energieverspilling te verm		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr4650	Beter voor milieu en zuiniger		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr4661	Beter voor de milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr4680	om kosten te besparen		3 financiële uitgangspunten
nr4749	omdat wij tot heden in sinds eind augustus al verwarming n		3 financiële uitgangspunten
nr4882	Kosten besparen		3 financiële uitgangspunten
nr4891	Geld besparen		3 financiële uitgangspunten
nr5223	Nvt		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr5290	Minder kosten en het milieu		3 financiële uitgangspunten
nr5309	Lijkt me voor iedereen beter!		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr5316	1) milieu 2) ik denk dat ouderen niet zo energie zuinig omga		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr5361	Niet meer dan vanzelfsprekend, gezien de enorme verspilling		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr5381	Beter voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr5482	Zonnepanelen is verbetering voor de toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr5494	Kostenbesparend en beter voor het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr5539	De wnb, moet met de moderne, gaan , het kan niet zijn, da		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr5688	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr5700	Als ik ga weinig ga betalen waarom niet		3 financiële uitgangspunten
nr5703	isolatie/ventilatie		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr5718	Omdat ik het belangrijk vindt om energiebesparend te won		3 financiële uitgangspunten
nr5766	Scheelt in mijn portemonnee		3 financiële uitgangspunten
nr5900	Voor het milieu. En natuurlijk ook lagere kosten.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr5960	Het zou beter zijn dat niet een persoon maar meerdere me		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr6238	.		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr6305	omdat de huur op dit moment hoger is, daarnaast komt noo		3 financiële uitgangspunten
nr6395	kosten worden lager		3 financiële uitgangspunten
nr6401	Zodat ik kan besparen op mijn kosten		3 financiële uitgangspunten
nr6556	Dat is al gebeurd!		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag

nr6636	Als ik goedkoper blijkt te zijn is het beter		3 financiële uitgangspunten
nr6638	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr6639	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr6653	Dat is beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr6673	Beter voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr6685	Ik wil graag bijdragen aan een groenere wereld		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr6893	Om energie en geld te besparen.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr6898	Omdat het beter voor het milieu is en ook makkelijker en go		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr6899	Milieubewust		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr6902	Goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr6940	Klimaat		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr7092	Omdat het belangrijk is bewust met energie om te gaan in d		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr7204	Om kosten te besparen		3 financiële uitgangspunten
nr7249	Luchtvervuiling tegen gayn		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr7257	Milieu en kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr7258	omdat het voor het milieu (op de lange) termijn een gunstige		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr7311	milieu kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr7329	Complex is gebouwd in 1984.		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr7614	ik betaal veel		3 financiële uitgangspunten
nr7644	het is beter en gezonder		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr7788	Milieuvriendelijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr7803	Met zijn allen mee werken aan een duurzame maatschappij		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr7806	Kosten besparen. Maar dat lijkt mij niet nodig in mijn huidige		3 financiële uitgangspunten
nr7839	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr7868	Dat de kosten omlaag gaan		3 financiële uitgangspunten
nr7875	goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr7900	beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr7910	De kosten		3 financiële uitgangspunten
nr7975	om het gas en licht zo veel mogelijk in te dammen . te bespa		3 financiële uitgangspunten
nr8014	milieu bewustzijn		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr8102	We hebben erg hoog energiekosten.		3 financiële uitgangspunten
nr8152	Bespaard geld		3 financiële uitgangspunten
nr8161	dat bespaard mij in het einde van het jaar		3 financiële uitgangspunten
nr8195	Ik vind het goed om tot de bescherming van het milieu bij te		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr8407	dan zijn de kosten ook lager		3 financiële uitgangspunten
nr8578	We moeten denken aan het milieu en op den duur haal je je		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr8618	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr9124	Voor het klimaat. Belangrijk dat iedereen waar mogelijk een		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr9522	omdat er de ruimte voor is op het dak! Ik zou er erg trots op		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr9542	Voor het milieu, voorbeeld naar de kinderen toe en de koste		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr9565	Om de ecologische voetafdruk te verkleinen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr9661	Maakt mij niets uit		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr9699	binding met de huurder		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr9770	Kostenbesparend		3 financiële uitgangspunten
nr9811	geweldig		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr9837	Het zou een kleine bijdrage kunnen leveren aan het totale i		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr9850	Wij ouderen hebben niet zo veel Te besteden .		3 financiële uitgangspunten
nr9894	Geld besparing en milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr9913	Milieuverbetering is belangrijk.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr10312	Vanwege klimaatbeleid en omwille van de portemonnee (en		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr10616	Energie besparing		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr10673	Lagere kosten		3 financiële uitgangspunten
nr10751	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr10870	Beter voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr10888	Planeet gaat stuk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr10902	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr10933	Vooral voor het milieu. Ik heb kinderen en kleinkinderen. Die		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr10938	Voor het klimaat en meestal is het ook een verbetering voor		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr11364	Nvt		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr11456	de rekening en het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr11479	heel veel geluidsoverlast, dus slechte isolatie	C	extra comfort
nr11507	Ik vind het fijn als ik lagere lasten heb.		3 financiële uitgangspunten
nr11508	dat scheelt weer iets op de energiekosten		3 financiële uitgangspunten
nr11765	geldbesparing		3 financiële uitgangspunten
nr11900	Goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr11920	als goed word voor mij portemonnee en schone energie is be		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr12004	Het is gewoon beter voor de economie en voor de toekomst		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr12078	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr12084	Het is een bijdrage aan het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr12251	Goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr12252	Voor een betere wereld		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr12300	Milieu en kosten drukkend.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr12402	bespaart milieu en beter voor de beurs		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr12429	IK denk dat het beter is voor het milieu en goedkoper.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr12542	goed voor het milieu en mijn portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr12673	Als (voorheen sociale) verhuurder is het denk ik ook een "m		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr12830	beter voor mijn portemonnee		3 financiële uitgangspunten
nr12835	Goed voor het milieu en de knip		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr12836	Het milieu en eventueel lagere kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr12921	Kosten .		3 financiële uitgangspunten
nr13005	Besparen ik woon scheef maar hou niets meer over		3 financiële uitgangspunten
nr13207	Omdat de woonlasten - met name voor de laagste inkomer		3 financiële uitgangspunten
nr13213	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr13241	Ten eerste vond ik het hoe dan ook belangrijk zuinig te zijn		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr13473	CO2-emissie verkleinen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr13547	Ik betaal onnodig hoge kosten aan energie door slechte iso		3 financiële uitgangspunten
nr13562	Kostverlaged		3 financiële uitgangspunten
nr13589	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr13641	voor de toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr13938	het zijn oude huizen en die zijn niet goed geïsoleerd	C	extra comfort
nr13948	Vanwege mondiale klimaatprobleem en verbetering woonco		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr14020	Teveel betalen voor wegvloeiend energie,door slechte bouw		3 financiële uitgangspunten
nr14030	Ik betaal veel geld aan energie		3 financiële uitgangspunten
nr14111	Ik betaal elke jaar weer teveel bij aan het stoken in de wint		3 financiële uitgangspunten
nr14216	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr14270	omdat het goed is		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr14356	om milieutechnische redenen. De zon schijnt gratis		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr14496	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr14508	Jullie zullen wel moeten!		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr14595	omdat het sowieso beter is voor het milieu en energiebronn		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten

nr14696	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr14791	Voor ons hopelijk goedkoper en milieu vriendelijker		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr15023	De woonlasten mogen best iets hoger worden. Ik vind het b		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr15032	Kosten en milieu.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr15079	te veel warmte verlies		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr15099	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr15177	Ben ziekelijk en heb het vaak koud. Dus de CV moet tussen		3 financiële uitgangspunten
nr15194	Lagere energiekosten		3 financiële uitgangspunten
nr15207	Het milieu, de opwarming van de aarde, het klimaat, de dier		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr15443	Duurzaamheid		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr15464	yes, because energy saving is about everyone, also its like		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr15465	yes, because energy saving is about everyone, also its like		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr15468	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr15599	milieu, toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr15602	Milieuvriendelijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr15678	om ook in de toekomst een gezonde goede leefomgeving vo		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr15683	Milieu en besparing		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr16170	swinters is het koud in huis, het tocht	C	extra comfort
nr16260	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr16292	environmental considerations. Much heat in the winter, goe		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr16404	Omdat het anders kan en het milieubesparend is.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr16432	voor het milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr16454	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr16562	Ivm kou/tocht	C	extra comfort
nr16595	Mijn woning is vreselijk koud. Ik betaal dubbel zoveel als ee		3 financiële uitgangspunten
nr16612	voordeel		3 financiële uitgangspunten
nr16643	Beter voor milieu en portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr16680	Omdat het goed is voor de milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr16869	beter voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr16936	vooral de lagere kosten		3 financiële uitgangspunten
nr16948	Geld		3 financiële uitgangspunten
nr16995	goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr17143	Goed voor milieu en portomonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr17196	Duurzaamheid		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr17287	IK DENK ,DAT HET MILEU VRIENDELIJKE IS,EN KOSTEN BES		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr17335	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr17347	heb liever dat er andere urgentere maatregelen worden ge		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr17635	Voor het milieu in het algemeen.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr17709	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr17728	vanwege beter milieubeleid		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr18129	Maatschappelijk bewust leven, zuinig zijn op de aarde en q		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr18132	Belangrijk voor milieu en portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr18531	Elke klein beetje helpt		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr18588	Niet belangrijk maar dat maq		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr18619	milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr18671	beter voor milieu en kost minder		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr18889	Voor milieu, geld besparing en minder tocht thuis!		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr18905	HET IS VANZELFSPREKEND DAT U ALS VERHUURDER ALLES IN		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr19034	omdat het kosten bespaart		3 financiële uitgangspunten
nr19055	Milieuvriendelijk en kostenbesparend.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr19060	Vanwege de toekomst. Er wordt al genoeg verspild aan vee		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr19061	is beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr19106	Laat alliantie nou eerst zorgen voor gewoon elektra zonder		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr19140	Voor het milieu en nartuurlijk voor nme eigen kosten □		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr19143	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr19172	Isolatie en asbest overal verwijderen	C	extra comfort
nr19176	Doordat de huur aan de hoge kant is zou het prettig zijn als		3 financiële uitgangspunten
nr19180	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr19189	denk aan het milieu en materiaal gaat dan langer mee		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr19545	Betekent veelal geldbesparing		3 financiële uitgangspunten
nr21321	Is een ecowijk!		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr21370	open deur vraag - stomme vraag, ik woon in een ECOWijk, E		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr21379	Mensen die zuinig stoken ook belonen, nu hebben we stads		3 financiële uitgangspunten
nr21423	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr21481	Iedere energiebesparing is goed voor milieu en voor de po		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr21570	Domme vraag ga ik niet op in		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr21586	Milieubewust		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr21588	milieu en woonlasten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr21615	Het is 1 minuut voor 12 voor de klimaatverandering!		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr21692	Om geld te besparen.		3 financiële uitgangspunten
nr21785	is er al		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr21861	In mijn huis ja ik ben het gehorigheid al gewent na al die ja	C	extra comfort
nr21983	noodzaak voor de toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22086	Nvt		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr22216	milieubelang		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22254	Vind het een goed streven om daar waar mogelijk geen get		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22263	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22297	Is niet nodig, is goed geïsoleerd met de verbouwing		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr22506	Om klimaatverandering tegen te gaan, en duurzame energie		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22522	Beter voor het milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22577	Beter voor t milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22579	Nvt		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr22650	goed voor het milieu en hopelijk mijn portemonnee.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr22732	beter milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22741	beter voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22774	The planet		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22777	Omdat IEDEREEN zich moet inzetten voor een milieuvriende		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22869	Voor een schone wereld		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr22876	Deze maatregelen zijn al reeds getroffen en ben er blij mee		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr22942	Nu niet geïsoleerd, koud en tochtig in huis.	C	extra comfort
nr22964	om de lasten te verlagen		3 financiële uitgangspunten
nr22967	voor de kou en vocht in de woning , voor de kinderen en vo	C	extra comfort
nr22970	dit huis heeft geen spouw, nog enige andere isolatie. koste		3 financiële uitgangspunten
nr22975	Ik betaal in verhouding veel te veel geld aan energiekosten		3 financiële uitgangspunten
nr22995	voor de toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23010	Kosten en milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr23023	Ja, dat is een gekke vraag		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr23142	Omdat zonnepanelen energie besparend zijn. Niet alleen fir		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr23185	hoe meer groen hoe beter		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23191	iets mindere uitgaven totaal?		3 financiële uitgangspunten

nr23202	Beter voor het milieu en goedkoper		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr23296	belangrijk voor de toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23318	Omdat de lasten dan lager zijn.		3 financiële uitgangspunten
nr23393	Milieu bewuster omgaan met energie		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr23403	wij hebben geen isolatie, stoken voor de buitenwereld		3 financiële uitgangspunten
nr23404	Steen-tje bij te dra-gen in belang van milieu, voor toekomst.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23409	Zeg ik het is te koud-geen goede vloer isolatiewaardeloos	C	3 financiële uitgangspunten
nr23431	Energie besparing, betere isolatie		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23440	Vooral voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23609	met o-oq op het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23661	Is ook beter voor milieu en mijn portemonnee.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr23681	Zeg ik het is te koud-geen goede vloer isolatiewaardeloos	C	extra comfort
nr23724	Voor het milieu. En is kostenbesparend.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr23735	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr23746	Lagere kosten		3 financiële uitgangspunten
nr23813	Wereldwijd moeten we op energie besparingen letten.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23829	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr23838	Milieu en de kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr23841	mede om het energie probleem aan te pakken		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23881	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23887	Milieubeleid		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23918	We zijn verantwoordelijk voor onze wereld		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr23931	woongenot en het financiële voordeel		3 financiële uitgangspunten
nr23970	het is warmer in huis en de stookkosten zij lager	C	extra comfort
nr24045	Meer zelfvoorzienend minder afhankelijk energieleveranciers		3 financiële uitgangspunten
nr24049	Belangrijk ook voor je portemonnee		3 financiële uitgangspunten
nr24072	alle kleine beetjes helpen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24080	belangrijk voor de algemene samenleving en hoop voor mijn		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr24296	Alle beetjes helpen. Mijn bure-n hebben ook zonnepanelen,		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24298	Kan mee helpen aan milieu minder te belasten in de toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24310	energie besparend		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24324	Hoe minder energie hoe beter voor-alles b.v milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24346	Beter milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24348	om het milieu te sparen hier thuis letten we er ook al op om		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24361	Om kosten te besparen en beter voor milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr24368	Voor een beter milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24481	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr24517	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24522	altijd belangrijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24536	Alles wordt steeds duurder en de salarissen stijgen niet altit		3 financiële uitgangspunten
nr24605	De verwarming zou wat lager kunnen, echter na de renovat		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr24606	kosten besparend		3 financiële uitgangspunten
nr24616	Als je hiermee de woonlasten omlaag kan brengen is het pr		3 financiële uitgangspunten
nr24618	beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24629	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24642	Besparing van milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24671	Voor het milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24764	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr24798	Zonde van het engerie verspillng		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24854	In het belang van het mileu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24863	een prettig-er woonklimaat en lagere energiekosten		3 financiële uitgangspunten
nr24879	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr24894	Milieu is wel een belangrijk punt voor ons even als besparen		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr24895	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24920	ENERGIE BESPARING GAAT ONS ALLEMAAL AAN.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24948	Milieu , en financiën		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr24951	We zullen toch wat moeten doen aan het opwarmen van de		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr24957	geld besparen		3 financiële uitgangspunten
nr25025	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25039	De huren zijn bijna niet meer op te brengen en als daar bij e		3 financiële uitgangspunten
nr25044	Respect voor onze aarde		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25053	Gerief en comfort	C	extra comfort
nr25061	Goed voor t milieu en goed voor mijn portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr25075	goed voor het milieu (en portomonee)		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr25088	Milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25239	milieu bewuster en voordeliger		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr25254	Goed voor de omgeving en toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25472	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25507	Omdat huurders zelf niet alle mogelijkheden hebben om ma		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr25548	beter voor t milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25567	om te stoppen met gas te verbruiken.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25633	Omdat we met zijn allen zuinig moeten zijn op de energie w		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25642	Vanwege eigen budget en noodzaak t.a.v. energie		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr25650	Beter voor het milieu en portemonnee.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr25673	Beter voor het milieu en beter voor de portemonnee.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr25708	De euros		3 financiële uitgangspunten
nr25731	beter voor milieu en de portomonee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr25815	scheelt in kosten en verbruik met perspectief op de toekomst		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr25873	Milieu, duurzaamheid		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25900	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25901	energie bbesparing is voor ieder belangrijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25924	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr25935	de kosten		3 financiële uitgangspunten
nr25951	In belang voor iedereen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr25976	voor het milieu en ook om kosten te besparen		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr26007	Goed voor milieu, groen en meevaller in de portomonee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr26009	als je er lagere lasten door krijgt en ook nog het milieu help		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr26011	Omdat het belangrijk voor het milieu is		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26012	Vanwege kosten		3 financiële uitgangspunten
nr26034	Omdat het geen zuinig huis is en je zo kosten kan besparen		3 financiële uitgangspunten
nr26035	Minder belastend voor milieu en mijn portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr26082	is goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26106	Vanwege het milieuWe verbruiken de aarde op		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26139	Voor een betere leven		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26143	goed voor de portomonee		3 financiële uitgangspunten
nr26156	Scheelt geld en is beter voor het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr26178	Voor de portemonnee en milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr26181	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr26235	voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26238	Voor het milieu en mijn portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën

nr26249	Milieubeheer	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26251	Met het oog op de toekomst!	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26268	Hopend dat we dan iets meer kunnen bezuinigen zodat we	3	financiële uitgangspunten
nr26279	milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26282	Meedenken en doen milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26295	Duurzaamheid	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26313	1983.. thermopane.. geen vloerisolatie geen zonnecollector	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26327	energie verbruik	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26335	Alleen als daardoor mijn maandelijks lasten hiermee dalen	3	financiële uitgangspunten
nr26337	financieel	3	financiële uitgangspunten
nr26345	Voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26362	energie is al duur genoeg, verspilling is zonde	3	financiële uitgangspunten
nr26367	Dat is op langere termijn beter voor de wereld	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26372	Alle beetjes helpen	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26392	Milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26405	milieu bewust	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26411	Het zou fijn zijn als ik minder woonlasten heb daar ik best e	3	financiële uitgangspunten
nr26437	Hoe groener/ schoner hoe beter	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26440	Voor het milieu in het algemeen	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26443	Omdat de woningen al vrij oud zijn en er behoefte is aan ee	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr26447	kosten verlagen	3	financiële uitgangspunten
nr26450	t kan altijd beter, energie is erg duur tegenwoordig	3	financiële uitgangspunten
nr26515	Beter voor.het.milieu. en lagere.woonlasten	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr26757	Omdat het geldbesparend is	3	financiële uitgangspunten
nr26911	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr26930	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr27013	Ja energie besparing komt ook mij zelf ten goede	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27037	wil geen kil huis maar toch goed verwarmt en goed overzicht	3	financiële uitgangspunten
nr27039	altijd goed om minder energie te gebruiken	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27054	natuur	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27086	Klimaat milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27120	Besparing	3	financiële uitgangspunten
nr27295	om het natuur te ontlasten en geld te besparen	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr27320	scheelt in de prijs	3	financiële uitgangspunten
nr27329	Duurzame energie is beter voor ons allemaal en kan goedke	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr27349	van verouderde isolatie (ramen, kieren, spouwmuur) ervaar C		extra comfort
nr27354	Goed voor het milieu	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr27370	goed voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27384	Voor moeder natuur vind ik het wel belangrijk	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27409	Want het is duur genoeg en we bewegen meer naar zuinig	3	financiële uitgangspunten
nr27442	geld besparing	3	financiële uitgangspunten
nr27459	Milieuaspect	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27517	Milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27536	Energie besparen zorgt voor kosten besparing	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr27539	Milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27560	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr27576	voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27669	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr27706	omdat de woonlasten erg duur is dus voor mij een besparin	3	financiële uitgangspunten
nr27711	Energie besparend	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27715	Verspilling tegen gaan .Eigen steentje bijdragen aan werel	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr27752	financieel belanhrik	3	financiële uitgangspunten
nr27756	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr27767	Om energie besparing.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27769	meeste bewoners zijn minmaal aowers dus beperkt inkome	3	financiële uitgangspunten
nr27775	in het voorjaar	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr27785	Zodat alles betaalbaar word voor mensen die het minder br	3	financiële uitgangspunten
nr27804	Zon platen op het dak	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr27806	lagere of gelijk blijvende kosten	3	financiële uitgangspunten
nr27820	voor een beter klimaatbeleid	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27839	Iedereen moet zijn bijdrage aan een beter milieu leveren.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27841	Besparing voor ons zelf maar ook voor de alliantie. Zijn klei	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr27848	beter voor milieu.Misschien goedkoper.	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr27866	is goed voor het milieu en voor de kosten meestal	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr27871	Portemonnee	3	financiële uitgangspunten
nr27928	Milieu.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27946	Meer woongenot.		extra comfort
nr27951	Omdat wij dat met alle inwoners van Nederland verplicht zij	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr27959	Voor toekomstige generaties	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr28058	Zeker nu blijkt dat de opwarming van de aarde sneller gaat	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr28097	Enkel als de woonlasten lager uitvallen.	3	financiële uitgangspunten
nr28134	Beter voor het mileu en de portemonnee.	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28146	Milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr28162	Is er al, maar milieu en besparend voor mezelf	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28186	Beter voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr28192	Onnodige elektra verbruik	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr28200	Doet wel wat voor het klimaat, maar als besparing zou ik he	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28203	Helpt het milieu en scheelt de huurder in kosten	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28207	goed voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr28210	kosten	3	financiële uitgangspunten
nr28212	gezien de te verwachten energie problemen met de tijd me	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28284	centenkwestie	3	financiële uitgangspunten
nr28336	Het huis is niet geïsoleerd het is zo ontzettend koud vloer i		extra comfort
nr28365	Meer comfort voet mij		extra comfort
nr28460	Ik vind het belangrijk om mijn energiekosten laag te houder	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28471	Milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr28472	Koste en milieu	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28473	milieu en kosten	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28489	Het milieu.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr28517	Als ik dat zelf kan betalen had ik het gedaan. Maar dst het o	3	financiële uitgangspunten
nr28532	Omdat energie altijd duur blijft, of duurder wordt.	3	financiële uitgangspunten
nr28546	Beter voor het milieu. Plus denk wel beter voor de portemon	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28564	Beter voor mileu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr28571	Ik denk aan ons nageslacht en mijn portemonnee.	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28574	Comfort van het huis, milieu en kosten	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28616	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr28634	Comfort		extra comfort
nr28660	Goed voor onze aarde (minder fossiele brandstoffen nodig)	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28671	Met de huidige huur vind ik dat de alliantie daar zorg voor k	3	financiële uitgangspunten
nr28749	kan minder betaling	3	financiële uitgangspunten

nr28752	Het is beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr28778	Alleen voor lagere kosten en beslist geen huurverhoging		3 financiële uitgangspunten
nr28781	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr28801	Het kan schelen in kosten voor energie en het huis houdt de		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr28821	i v m met toet in de woning dat in de winter voor hoge ener		3 financiële uitgangspunten
nr28823	Op het dak allemaal zonnepanelen dat zou perfect zijn. Dat		3 financiële uitgangspunten
nr28891	Het is een mega koud huis, ondanks de dubbele beglazing. C		extra comfort
nr28895	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr28907	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr28911	dubbel glas ander hanq en sluitwerk isolatie.en geen koud C		extra comfort
nr28915	goedkoper en beter voor milieu.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr29045	Ik betaal nu E65 voorschot gas en ook op internet staat dat		3 financiële uitgangspunten
nr29053	Milieu kwestie		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr29173	Omdat ik ten eerste op een hoek woon en de woning zelf e C		extra comfort
nr29203	beter voor het milieu . woonunit heeft een plat dak dus zon		3 financiële uitgangspunten
nr29298	iedereen moet op de centen letten		3 financiële uitgangspunten
nr29307	energie besparing is toch goed		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr29311	Omdat we allemaal zuinig met energie om moeten gaan, oo		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr29323	ivm mileu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr29364	Milieu en geldbesparing		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr29444	het klimaat is belangrijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr29456	Omdat het in de winter vreselijk koud is in huis. Als het vrie		3 financiële uitgangspunten
nr29459	het is een koud tochtig huis	C	extra comfort
nr29490	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr29505	Dat scheelt in mijn stookkosten..Vooral als mijn dak word ge		3 financiële uitgangspunten
nr29510	Ontzettend koud huis. Half steens	C	extra comfort
nr29546	Scheelt mij een hoop kosten		3 financiële uitgangspunten
nr29579	Zie opmerling ervoor		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr29588	Omdat daar nu totaal niets aan gedaan wordt. Paar jaar ge		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr29595	Geldbesparing		3 financiële uitgangspunten
nr29616	comfort en milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr29758	?		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr29775	Het draagt bij aan een goed leefcomfort , en de energieke		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr29780	omdat het huis erg koud is	C	extra comfort
nr29796	In de huidige tijd, waarbij bewust met het klimaat omgeqaa C		extra comfort
nr29820	Voor het milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr29859	Betere isolatie en meer dubbel glas (boven) scheelt een hoe		3 financiële uitgangspunten
nr29895	Omdat wij een hoekhuis hebben en de buitenmuur aan de k C		extra comfort
nr29996	Ik vind het belangrijk omdat we allemaal een steentje moet		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr29997	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr30004	Omdat het bedrag dan lager zal zijn		3 financiële uitgangspunten
nr30006	Woning verbetering.	C	extra comfort
nr30033	Omdat als organisatie met een groot aandeel in vastgoed e		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr30082	Geldbesparend, milieuvriendelijk en energiebesparend		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr30118	milieu, kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr30129	Minder milieubelastend, ook al zou het mij geen financieel v		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr30130	voor milieu en lagere energiekosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr30137	Goed voor het milieu, en eventueel geldbesparend		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr30157	vanuit klimaat oogpunt		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr30199	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr30210	Wooncomfort, lagere energiekosten beter voor het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr30213	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr30215	Beter voor het milieu. Wonen wordt ook prettiger		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr30216	duurzaamheid is in deze tijd van belang, veel energie gaat i		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr30241	energie en geld sparen.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr30331	Voor het milieu,en de kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr30342	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr30442	Omdat het huis aan alle kanten tocht	C	extra comfort
nr30482	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr30489	Omdat het dan prettiger wonen wordt en niet als ik de keuk C		extra comfort
nr30573	Milieuvriendelijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr30575	omdat het eg koud kan zijn en als de wind op de voorgevel C		extra comfort
nr30621	tegenwoordig moet e elk dubbeltje omdraaien		3 financiële uitgangspunten
nr30629	nvt		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr30638	Omdat het geld bespaard en beter is voor het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr30658	Het is beter voor de natuur en het wordt finer wonen. Bijvo		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr30662	Er is hier enkel glas dunne muren en een gaskachel	C	extra comfort
nr30665	Besparing van kosten		3 financiële uitgangspunten
nr30697	Belangrijk voor het mileu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr30698	Hoe energie neutraler je kan leven hoe beter het is, en als		3 financiële uitgangspunten
nr30798	Om het milieu te sparen. Onze woning is 4 jaar geleden al a		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr30851	Milieubewustheid! Geeft ook wat meer cachet aan de wijk.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr30853	het is een indirecte manier om armoede bestrijding tegen te		3 financiële uitgangspunten
nr30930	Om ons comfort-gevoel te verhogen !	C	extra comfort
nr30960	Er kan veel verbeterd worden hierin, maar aanzien het ge		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr31000	Om de kosten van de energie te besparen en het gerieflijk		3 financiële uitgangspunten
nr31047	Kosten		3 financiële uitgangspunten
nr31135	waarom zouden we fossiele brandstof gebruiken als dat nie		3 financiële uitgangspunten
nr31156	Beter voor milieu en lagere energiekosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr31159	het is beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr31252	Mileu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr31375	Kostenbesparing		3 financiële uitgangspunten
nr31399	Is al gebeurd		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr31415	Het milieu. En kosten verlaagend		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr31417	Deze zijn al uitgevoerd		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr31418	Het gebouw is oud en gehorig.Net grote renovatie gehad C		extra comfort
nr31558	mijn woonlasten		3 financiële uitgangspunten
nr31587	het beter en het huis gaat langer meeen geen vervuiling me		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr31589	Omdat ik geen geweldig inkomen heb		3 financiële uitgangspunten
nr31602	Omdat het nodig is voor de toekomst, voor het behoud van		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr31638	Omdat we met zijn allen groener willen leven		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr31644	Dan kan ik beter opletten wat ik verbruikt		3 financiële uitgangspunten
nr31648	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr31689	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr31692	Bespaard geld		3 financiële uitgangspunten
nr31701	Als het me minder gaat kosten		3 financiële uitgangspunten
nr31710	Omdat het voor het milieu belangrijk is maar ook voor de fin		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr31809	omdat ik zelf ook mijn best doe om energie te besparen dus		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr31817	omdat je uiteindelijk gaat besparen op energie		3 financiële uitgangspunten
nr31862	Omdat de regering op draagt om woningen te isoleren en d		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten

nr31882	Omdat ik bijvoorbeeld zelf geen zonnepanelen op mijn flat k		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr31904	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr32049	Voor het milieu en mijn portomenee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr32093	Omdat ik minder wil betalen heb een heel klein pensioen		3 financiële uitgangspunten
nr32101	omdat je dan energie bespaart en daardoor dus ook minde		3 financiële uitgangspunten
nr32209	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr32248	Zodat we minder gebruiken waardoor onze kinderen ook va		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr32269	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr32275	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr32278	Voor mijn maandelijkse kosten en voor het milieu vind ik dat		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr32354	comfort met warmte	C	extra comfort
nr32377	Dan ben ik voordeliger uit denk ik		3 financiële uitgangspunten
nr32387	alleen als de kosten lager worden.		3 financiële uitgangspunten
nr32417	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr32423	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr32447	Energiebesparing en Milieu.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr32605	isoleren is , volgens mijn mening, eerste vereiste, ev. Zonne		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr32606	Vanwege de kosten.		3 financiële uitgangspunten
nr32611	Voor het klimaat		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr32625	De dubbele beglazing is oud en laat kou door	C	extra comfort
nr32654	De huur		3 financiële uitgangspunten
nr32672	schoon milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr32686	Dat komt aan iedereen ten goede		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr32813	Millieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr32857	Om de woonlasten te verlagen.		3 financiële uitgangspunten
nr32861	zuiniger		3 financiële uitgangspunten
nr32863	Omdat ik nu aardige laten heb op deze vierkante meters. de		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr32886	Het kan groener en besparender		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr32989	om energie te besparen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33020	Om de afbraak van de aarde tegen te gaan!		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33043	Dat bespaart energie en is goed voor het milieu.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr33055	voor het milieu en onze toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33064	CO2 uitstoot. Wereldprobleem		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33069	ivm de uitstoot van broeikasgasen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33074	Lagere woonlasten.		3 financiële uitgangspunten
nr33112	De huur is dusdanig dat energiebesparing niet alleen nuttig		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr33124	voornamelijk met oog op het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33126	binnenshuis minder vocht/tocht etc. gelijkmatische warmte	C	extra comfort
nr33132	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33169	vanuit klimaat en milieu overwegingen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33339	het kost al genoeg		3 financiële uitgangspunten
nr33403	Is goed voor het milieu, en met bijvoorbeeld de zonnepanel		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr33405	Bespaard geld voor je energie.		3 financiële uitgangspunten
nr33582	Besparing in de kosten		3 financiële uitgangspunten
nr33622	Goed voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33663	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33666	Omdat dat beter is		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33669	Omdat dat zou moeten schelen in mijn energieverbruik en d		3 financiële uitgangspunten
nr33686	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33722	Het is een heel oud gebouw. Er zouden veel kosten bespa		3 financiële uitgangspunten
nr33736	De kosten voor het warm houden van de woning in de wint		3 financiële uitgangspunten
nr33745	Scheelt geld		3 financiële uitgangspunten
nr33820	voor de portemonnee en het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr33821	Landelijk streven om energie te besparen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33882	Besparing van energie.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33889	Logisch toch prijzen laag houden door energie verstrekke		3 financiële uitgangspunten
nr33902	niet		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr33933	Goed voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr33959	Duurzaam, goed voor het milieu, goedkoper		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr34027	Omdat de flats nu 27 jaar oud zijn en de kozijnen gaan to		3 financiële uitgangspunten
nr34094	Minder kosten		3 financiële uitgangspunten
nr34105	Omdat ik een voorstander ben van duurzaamheid en dus oc		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr34108	Meer wooncomfort misschien	C	extra comfort
nr34109	Omdat bijv de ramen in deze flat ronduit slecht zijn, ook qua	C	extra comfort
nr34118	uit het oogpunt van het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr34134	Milieu en lagere maandlasten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr34141	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr34155	natuurlijk wordt het tijd om bewust om te gaan met energie		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr34178	Minder gebruik van fossiele brandstoffen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr34227	Is voor beide partijen goedkoper denk ik		3 financiële uitgangspunten
nr34248	Mijn portemonnaie houdt hiervan		3 financiële uitgangspunten
nr34277	Ik vind het niet zo belangrijk.		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr34720	tijden veranderen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr34756	Lagere maandlasten		3 financiële uitgangspunten
nr34773	Als de energie rekening lager wordt		3 financiële uitgangspunten
nr34792	Heb een uitkering		3 financiële uitgangspunten
nr34810	uiteindelijk lagere kosten van je energie door betere isolatie		3 financiële uitgangspunten
nr34819	Op opwarming van de aarde te beperken.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr34852	duurzaamheid milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr34862	kostenbesparend		3 financiële uitgangspunten
nr34886	omdat ik een wao uitkering heb en heel zuinig moet leven o		3 financiële uitgangspunten
nr35025	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35028	Om kosten te besparen		3 financiële uitgangspunten
nr35052	Goed voor het milieu en geld besparend.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr35073	Iedereen word daar blijer van op langer termijn.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr35075	Duurzaamheid. Denkend aan de volgende generatie etc.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35165	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35176	Heb al een isolatie A woning.		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr35226	Via Google Earth al gezien dat zonnepaneel op ons flat zijn.		3 financiële uitgangspunten
nr35361	kostenbesparing		3 financiële uitgangspunten
nr35382	Altijd goed op energie te bedparen		3 financiële uitgangspunten
nr35393	i.v.m.de rekening.		3 financiële uitgangspunten
nr35423	Denken aan het milieu. En gebruik maken van het natuur		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr35455	Duurzaamheid is belangrijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35458	Omdat de kosten dan naar beneden gaan.		3 financiële uitgangspunten
nr35460	Energie besparen.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35466	Goed voor het milieu!		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35493	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr35516	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35531	Zodat de energiekosten niet hoger worden dan nodig is		3 financiële uitgangspunten

nr35534	Goedkoper voor mij en beter voor het milieu.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr35537	Omdat het beter is voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35539	Het moet in mijn portemonnee schelen		3 financiële uitgangspunten
nr35542	Omdat energie besparen belangrijk is voor het behoud van		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr35545	zonnepanelen voor het milieu en kostenbesparend		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr35556	Energie besparen		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35574	kosten besparend op energie nota		3 financiële uitgangspunten
nr35575	Geen antwoord		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr35581	meer comfort en lagere energiekosten		3 financiële uitgangspunten
nr35589	Behaaglijkheid	C	extra comfort
nr35595	de kosten maar wel op een goede manier		3 financiële uitgangspunten
nr35606	dat is al gebeurt maar helaas niet goed de vloer is niet geïso		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr35634	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr35679	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr35689	besparen is altijd goed		3 financiële uitgangspunten
nr35698	wij hebben altijd koude voeten door vocht onder de vloer	C	extra comfort
nr35781	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35796	ik leef met het milieu en ben me er bewust van		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr35823	Bezuiniging		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr35947	hopelijk geld besparend		3 financiële uitgangspunten
nr35986	Energie besparing en wooncomfort,het ontbreken van spou		3 financiële uitgangspunten
nr36028	Energierkening en veiligheid.		3 financiële uitgangspunten
nr36031	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr36059	verbetering van de wereld		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36062	Omdat het al duur genoeg is... vooral de huur...belachelijk g		3 financiële uitgangspunten
nr36169	Goed voor het milieu!		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36174	met aow wil je zo voordelig mogelijk uit zijn		3 financiële uitgangspunten
nr36192	Het wordt voor mij interessant als het kosten besparend is		3 financiële uitgangspunten
nr36206	Scheelt geld		3 financiële uitgangspunten
nr36214	Het is beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36224	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36235	wat denken jullie zelf het gaat om de centen hoe beter geïso		3 financiële uitgangspunten
nr36249	Heb een hoekwoning. Steenkoud dus stoken we meer,dat is		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36257	domme vraag		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr36263	Ik ga ervan uit dat mijn energiekosten dan omlaag gaan, er		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr36274	omdat we met elkaar bewust om moeten gaan met energie		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36426	duurzaam is altijd goed. Klimaatverandering wordt nog te w		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36427	Hoe meer up to date hoe beter		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36432	Omdat de kosten op dit moment best hoog zijn en beter vo		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr36444	???		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr36457	ik vind het belangrijk dat ik op zon manier ook mijn steentje		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36490	omdat alles wat wij samen kunnen doen om het milieu mind		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36507	Toekomstbestendig zijn		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36522	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr36559	Natuurlijk voor het milieu!		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36572	Ja		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr36632	vind dit zelf niet echt belangrijk omdat de etage boven en o		3 financiële uitgangspunten
nr36640	Voor de volgende generatie. Heb al led lampen aangeschaft		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36642	omdat het beter voor het milieu is en het mij kosten bespa		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr36643	Dat is beter voor het milieu en mijn portomonee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr36706	omdat wij allen verantwoordelijk zijn voor het klimaat.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36758	De huidige staat van de woning voldoet niet meer aan de		3 financiële uitgangspunten
nr36838	om dat ik iedere sent twee keer om draait voor ik hem uit de		3 financiële uitgangspunten
nr36879	bijv. zonnepanelen voor het milieu, andere enegiebesparen		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr36885	Omdat het beter is voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36912	Milieu, en kosten besparing voor de huurder.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr36926	Milieu vriendelijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr36948	Daar kunnen de bewoners van meeprofiteren en je doet iet		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr36953	lagere energiekosten		3 financiële uitgangspunten
nr36995	Zonde van de energie		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr37025	Ik vind vooral isolatie belangrijk, gezien het hier in de zome	C	extra comfort
nr37046	Milieu is belangrijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr37302	Isolatie, zonnepaneel, cv en ventilatie		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr37402	?		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr37418	Ik woon op een hoek geen isolatie en onder een slecht geïso		3 financiële uitgangspunten
nr37474	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr37596	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr37630	Kosten en milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr37637	heel belangrijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr37643	Zie voorgaande antwoorden.		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr37645	Voor het milieu en onze kleinkinderen (en die van anderen)		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr37649	Voor de kosten en het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr37651	voor minder stoken met verwarming en douch.		3 financiële uitgangspunten
nr37738	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr37742	Kosten besparend, milieuvriendelijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr37747	Vind ik niet belangrijk.		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr37767	Ooit gehoord van de klimaats-problemen?!		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr38299	Wij hebben allebei reuma en ons huis is niet warm te stoke		3 financiële uitgangspunten
nr38305	Heeft financiële voordelen en goed voor het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr38331	Voor onze kinderen en natuurlijk de natuur		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr38336	scheelt in de kosten		3 financiële uitgangspunten
nr38347	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr38350	Om stookkosten te drukken		3 financiële uitgangspunten
nr38353	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr38398	OmDat het huizen zijn van 1920 energie f	C	extra comfort
nr38429	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr38473	Kostenbesparing, milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr38483	dat scheelt in onze in de kosten .		3 financiële uitgangspunten
nr38489	Misschien lagere kosten		3 financiële uitgangspunten
nr38513	kostenbesparend		3 financiële uitgangspunten
nr38528	Om dat we met elkaar verantwoordelijk zijn voor het milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr38540	Het scheelt in me kosten. Ik zit in de winter eigenlijk in de k		3 financiële uitgangspunten
nr38543	Zodat ik minder uitgave heb aan energie en omdat het milie		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr38563	Is één groot tochtgat. Veel milieumaatregelen in nl maar hu	C	extra comfort
nr38581	Voor het milieu en voor de eigen portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr38591	Als het niet meet hoeft waarom dan toch zoveel gas en olie		3 financiële uitgangspunten
nr38610	Belangrijk voor het milieu. En voor de kosten. Ik betaal me t		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr38624	omdat het met de dag duurder wordt		3 financiële uitgangspunten
nr38626	Ik ga dat in een huurwoning verder niet zelf doen.Heb vo		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr38630	Klimaat, kosten, comfort		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën

nr38640	om energiekosten te beperken.		3 financiële uitgangspunten
nr38745	Vanwege de hoge kosten		3 financiële uitgangspunten
nr38761	we moeten nu de verwarming behoorlijk hoog zetten om he	C	extra comfort
nr38783	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr38819	moelijk te beantwoorden		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr38835	Milieu en kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr38887	Voornamelijk , voor het geld		3 financiële uitgangspunten
nr38923	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr38933	Een beetje met de tijd mee nietwaar?		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr38937	eigen belang, maar ook voor het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr38947	duurzaamheid		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr38960	Zonnepanelen en isolatie zijn recent aangepast.		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr38981	Zijn al genomen!zonnepanelen en dubbelglas en isolatie.Nu		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr38983	ooit gaat het op bewaar wat voor later		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr38990	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr38996	Woongenot verbeterd	C	extra comfort
nr39016	Omdat de huur relatief hoog is en het beter voor het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr39056	om een bijdrage te leveren aan de verlaging van de co2 uitst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr39213	geen mening		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr39233	Beter voor de portomonnee en milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr39247	Omdat ik hier swinters in de kou zit vanwege kieren en toch		3 financiële uitgangspunten
nr39354	Het is goed voor het milieu, op ten duur ga je ervan profiter		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr39381	Een hoekhuis vreet stroom en gas		3 financiële uitgangspunten
nr39397	In de tijd dat ik nu in de woning van de alliantie zit is er gee		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr39410	Domme vraag		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr39414	Volledig ontbreken isolatie begin er morgen al aan	C	extra comfort
nr39420	Zodat het beter wonen word	C	extra comfort
nr39459	Omdat ik nu belachelijk veel moet betalen voor gas en stroc		3 financiële uitgangspunten
nr39486	Ik betaal veel aan eneco per maand. De woning is zo slecht		3 financiële uitgangspunten
nr39493	We moeten zuinig zijn met energie, dus panelen zou een or		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr39509	Ik vind het zonde om veel onnodige energie te verbruiken		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr39511	De flat is erg oud en vertoond gebreken. Er zitten nu dubbe	C	extra comfort
nr39519	Om kosten te besparen maar ook zeker de gezondheid van		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr39636	Deze huizen zijn oud. Zijn erg vochtig en wil is er verouderd	C	extra comfort
nr39652	dan hoef ik niet onnodig veel te betalen aan het energiebec		3 financiële uitgangspunten
nr39662	Milieu en eigen portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr39694	Dat verhoogt het woongenot, maakt het leven in het huis a	C	extra comfort
nr39763	Voor het milieu en de kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr39769	Voor het milieu en kosten besparing		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr39776	goed voor de wereld		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr39785	omdat de woning eigenlijk niet meer voldoen aan de moder	C	extra comfort
nr39790	Goed vh milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr39810	minder verbruik betekent minder belasting van milieu, is bel		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr39816	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr39822	Goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr39835	Voor het milieu. En budget.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr39945	Voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr40092	Het is al duur genoeg om te wonen in de binnen stad		3 financiële uitgangspunten
nr40166	Verbeteren van woning uiteindelijk besparend		3 financiële uitgangspunten
nr40194	Hoog energie rekening nog niet behaaglijk warm.		3 financiële uitgangspunten
nr40206	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr40215	Voor mezelf zou het gunstig zijn		3 financiële uitgangspunten
nr40224	woning uit de vijftiger jaren.niet geïsoleerd ,gehorig,vochtig	C	extra comfort
nr40251	Milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr40275	in deze dure tijden kan het geen kwaad dat we kunnen bes		3 financiële uitgangspunten
nr40281	Misschien krijg ik het dan warm	C	extra comfort
nr40344	Deze woningen worden dan duurzamer		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr40352	Alles is al zo duur tegenwoordig. Dingen besparen is dan be		3 financiële uitgangspunten
nr40407	Voor mensen met lage inkomsten vind ik het wel belangrijk		3 financiële uitgangspunten
nr40418	Beperkt milieuvervuiling en mogelijk lagere maandkosten.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr40432	In woongebouw zodat er minder verbruikt wordt		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr40447	Tbv het klimaat		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr40448	beter voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr40487	Omdat bepaalde apparaten erg veel gas of stroom verbruike		3 financiële uitgangspunten
nr40498	Voor het milieu en kosten te besparen		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr40606	omdat de huizen slecht geïsoleerd zijn en dat kost geld		3 financiële uitgangspunten
nr40612	Ook jullie verantwoordelijkheid. Belangrijk voor milieu, aleer		3 financiële uitgangspunten
nr40626	minder energie verbruik		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr40628	Dubbel glas achterramen		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr40631	Milieu en onafhankelijker van olie, daarbij goedkoper in de t		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr40666	stook kosten omlaag		3 financiële uitgangspunten
nr40732	erdt moet het gebouw goed geïsoleerd zijn dan is ook de e		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr40740	energiebesparende maatregelen is voor de woning een gro		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr40765	Voor de kosten.		3 financiële uitgangspunten
nr40769	Zowel voor het milieu als voor de portomonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr40770	Goed voor het milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr40878	Omdat dat zuiniger is,dus minder geld kost en beter voor he		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr40886	beter voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr40900	Zodat wij rekening houden met de wereld.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr41012	Denk aan het milieu (minder energie verbruik)		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr41161	Gelet op inkomsten, reeds jaren (8) aan het scheef groeien		3 financiële uitgangspunten
nr41169	Je gaat met de tijd mee.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr41172	Goed voor het milieu. En Duurzaamheid is de toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr41329	Energieverlies en op zolder is het winters veel te koud en z	C	extra comfort
nr41372	Alle beetjes helpen voor een gezonder leefklimaat		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr41374	vanwege mijn woongenot.	C	extra comfort
nr41416	Nou denk dat het milieu daar beter van wordt en uiteindelijk		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr41500	milieu en mijn eigen portemannaie		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr41510	deze zijn al genomen		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr41511	Comfort neemt toe.	C	extra comfort
nr41559	duurzaamheid		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr41565	als de huur lager kom is het mooi mee genomen vind de hu		3 financiële uitgangspunten
nr41586	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr41618	(aanzienlijke) kostenreductie en minder CO2 uitstoot.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr41658	kosten besparend		3 financiële uitgangspunten
nr41662	Energieprijzen zullen alleen maar stijgen.		3 financiële uitgangspunten
nr41679	je moet met de tijd mee		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr41740	Het milieu en de kosten op energie		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr41741	Algemeen voor t milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr41750	Voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten

nr41806	Energiebesparing op een groene duurzame manier is de ma	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr41832	We moeten wel. Als je t niet doet loop je achter de acteraa	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr41840	Deze woning is heel duur van mij. Ik kan ook niet makkelijk	3 financiële uitgangspunten
nr42080	beter voor het milieu en voor de portemonnee	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr42086	Iedereen moet daar aan meewerken...	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42273	Beter voor het milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42486	milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42495	isolatie ramen, deuren, de buitenverlichting en portiekverlid	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr42501	iedereen moet bewust omgaan met elke vorm van energie,	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42612	Milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42724	dat is alleen maar goed voor het milieu.	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42746	goed voor milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42759	Volgens mij zijn er al veel energie maatregelen genomen. Fi	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr42761	Scheelt geld en het is beter voor de wereld.	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr42769	De ontwikkeling in de de toekomst is heel belangrijk	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42778	Goed voor de woning en het milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42785	lagere kosten. Milieu	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr42846	milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42898	Vanwege de kosten	3 financiële uitgangspunten
nr42900	Wegens het klimaat, opwarmen van de aarde, het feit dat M	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr42968	Voor de portemonnee en het milieu.	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr42969	Hou ik geld over	3 financiële uitgangspunten
nr42977	Als mijn huur goedkoper wordt...	3 financiële uitgangspunten
nr43006	NULL	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr43009	Er zijn vaak kleine dingen die samen een groot verschil kun	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43014	Vanuit milieu-oogpunt	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43028	Om minder afhankelijk te worden van fossiele brandstoffen	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43030	Kosten besparing en milieuvriendelijkheid	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr43050	Omdat ik het een goed initiatief zou vinden	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43051	Omdat het beter voor het milieu is en ook voor meer comfor	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43052	Het is beter voor het milieu en uiteindelijk mijn bankrekening	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr43054	Ik vind het milieu belangrijk en draag daar graag aan bij (mi	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr43124	Voor het milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43320	ivm met uitgaven	3 financiële uitgangspunten
nr43368	Naar mijn mening zou mijn gasrekening een stuk lager uitko	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr43388	We moeten allemaal opletten dat we geen overbodig energ	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43392	beter voor het mileu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43437	ik let op de kleintjes maar hecht veel waarde aan grote bez	3 financiële uitgangspunten
nr43463	omdat dit het milieu ten goede komt. plus financieel is het b	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr43465	Ben goedkoper uit en de zon is gratis geen verspilling van d	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr43469	Natuurlijk goed vanwege het milieu. In de vorige vraag antv	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr43507	Beter voor mens en milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43547	Het kan in de winter erg koud zijn. Ik heb geen dubbelglas (C	extra comfort
nr43555	Vanwege veel stoken	3 financiële uitgangspunten
nr43576	Ik wil graag dubbele beglazing. Scheelt enorm in de portem	3 financiële uitgangspunten
nr43595	Misschien beter	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr43721	Dubbelglas	3 financiële uitgangspunten
nr43786	We moeten allemaal zuinig zijn met onze energie! Belangrij	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43841	De energie lasten stijgen sneller dan de huur het is dus ZE	3 financiële uitgangspunten
nr43881	NULL	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr43938	voor het milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr43947	Dit is kosten besparend . Werkt 2 kanten op . Beter voor de	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr43966	Omdat dat uiteindelijk voor je eigen portomonee ook goed i	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr44040	milieu en duurzaamheid	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44073	NULL	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr44152	op dit moment is het een koud en vochtig huis, met een tore	3 financiële uitgangspunten
nr44162	Vanwege de oude flats	extra comfort
nr44192	Zodat wij groener kunnen leven	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44199	Omdat we er alles aan moeten doen om bij te dragen aan e	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44204	Beter voor het milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44209	Fijn als mijn energierekening lager zou kunnen, en denk dat	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr44251	Ik vind energiebesparing belangrijk, ook als het niet gaat on	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44278	gebruikmaken van wat mogelijk is. en ten 2e financieel voor	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr44354	Ik vind dat ik teveel betaal voor wat ik verdien	3 financiële uitgangspunten
nr44361	Omdat het mijzelf weerhoud omdat het een huurhuis is. And	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr44444	Voor de toekomst van onze kinderen/de planeet. En comfor	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44455	isolatie	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr44471	Duurzamer wonen is belangrijk voor de aare	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44491	Scheelt in kosten	3 financiële uitgangspunten
nr44511	Omdat het huis nu aan alle kanten toch. Daarnaast is het h	extra comfort
nr44538	duurzaamheid van woningen in het algemeen is belangrijk	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44559	Omdat ik wil bijdragen aan een schonere aarde. En de noo	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44567	Goed voor de milieu en de portemonnee	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr44598	Zonnepanelen	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr44636	dat is goed voor het milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44870	Het is altijd goed om energie te besparen. We mogen wel m	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44875	Duurzaamheid	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44891	comfort	extra comfort
nr44897	NULL	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr44900	Omdat ik nu 9 maanden per jaar stook om het op 16 grader	3 financiële uitgangspunten
nr44947	Ik heb al eerder aangegeven dat ik bv isolatie belangrijk vin	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr44955	Kosten besparen en meer woonplezier.	3 financiële uitgangspunten
nr44961	Milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr44965	Lagere kooldioxydeuistoot.	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45016	Omdat er veel geld aan uit wordt gegeven en het milieu vrie	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr45017	Ik heb hart voor het milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45037	voor de portemonnee	3 financiële uitgangspunten
nr45062	Ik woon in de flat	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr45104	Omdat het beter is	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45125	Ja	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr45128	de energie rekening is hoog omdat het een oud huis is	3 financiële uitgangspunten
nr45163	NULL	1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr45177	besparing energie	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45178	Op de lange termijn scheelt mij dit aanzienlijk (isoleren kozi	3 financiële uitgangspunten
nr45194	dan gaan mijn energie kosten ook naar beneden.	3 financiële uitgangspunten
nr45222	duurzaamheid en kosten	4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr45267	Met zonnepaneel vind ik is veel beter om te kunnen sparen	3 financiële uitgangspunten
nr45281	milieu. en comfort	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45284	is goed voor het milieu	2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45358	Ik woon hier nu iets meer dan een jaar en heb afgelopen w C	extra comfort

nr45363	Om goedkoper uit te komen		3 financiële uitgangspunten
nr45379	Is goed voor onze toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45421	zeer belangrijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45431	oudere woningen hebben sneller last van energieverlies do		3 financiële uitgangspunten
nr45448	Milieu vriendelijker		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45570	Het mes snijdt aan drie kanten. Milieu gaat erop vooruit, Allie		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr45622	Milieubewust		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45654	zuinig zijn met energie		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45828	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr45832	Iedere beeties helpen het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45861	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45869	Goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr45872	Voor de kosten		3 financiële uitgangspunten
nr45927	persoonlijk wooncomfort en algeheel energiebesparing		3 financiële uitgangspunten
nr45930	voor het milieu, het comfort en voor mijn portemonnaieHet i		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr45974	Van iedereen wordt verwacht een steentje bij te dragen aa		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46068	Veel tocht en kieren	C	extra comfort
nr46079	Minder betalen		3 financiële uitgangspunten
nr46167	goedkopere lasten		3 financiële uitgangspunten
nr46173	Omdat dat belangrijk is voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46200	Beter voor het milieu en op termijn goedkoper		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr46212	vooruit denken naar de toekomst en het mileu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46215	Scheeld op de duur geld.		3 financiële uitgangspunten
nr46220	dubbele beglazing		3 financiële uitgangspunten
nr46327	De totale huur is erg hooq. Als ik op de huur kan besparen i		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr46329	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr46333	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46394	Goed voor de milieu en kosten besparen.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr46410	door tocht	C	extra comfort
nr46447	Scheelt weer		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr46457	Dat is goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46468	Is altijd beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46485	Goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46492	Niks mis mee. Maar ik wil niet meer betalen daardoor... miss		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46523	Wooncomfort	C	extra comfort
nr46538	omdat we zuinig moeten omspringen met wat er beschikbaar		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46579	noq meer besparen op de energie rekening		3 financiële uitgangspunten
nr46638	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46672	financieel		3 financiële uitgangspunten
nr46689	Besparing is altijd goed. Ik Ben erg voorstander van zonnee		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46715	geen mening		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr46928	Vanwege het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr46960	omdat het tegenwoordig kan d.m.v. o.a. zonnepanelen		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr47008	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr47011			1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr47034	Ja voor je eigen portemonnee en het is behagelijker in huis		3 financiële uitgangspunten
nr47045	Beter voor het milieu en mijn portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47049	omdat er een waardeloos verwarmingssysteem in dit gebou	C	extra comfort
nr47069	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr47090	Het is verouderd en energie label D ...tocht bij de ramen , q	C	extra comfort
nr47092	milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47098	Omdat wonen ook comfort betekend. Als het tocht in huis e	C	extra comfort
nr47106	omdat het tocht	C	extra comfort
nr47112	Goed voor het milieu/toekomst.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47125	beter voor het milieu en portemonee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47142	woonkosten verlagen		3 financiële uitgangspunten
nr47147	We moeten naar de toekomst kijken en daar horen deze m		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47149	Heb hiervoor reeds aangegeven dat onze woning slecht ge	C	extra comfort
nr47161	Milieu en dat het aangenaam is in huis.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47167	Beter voor milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47170	Milieu , kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47191	besparing en goed voor het milieu.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47223	Kostenbesparing		3 financiële uitgangspunten
nr47315	Omdat leven al duur is. En ik ook op vakantie wil. Verder be		3 financiële uitgangspunten
nr47324	Duurzaamheid		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47331	Gewoon mee gaan met de tijd en zeer leuk voor onze porte		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47335	beter voor milieu. Als het ook kostenbesparing kan oplevere		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47363	Elke stap richting energiebesparing is een positieve stap. Ni		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47392	Omdat woningbouwverenigingen een voorbeeldfunctie heb		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47394	--		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr47397	In het algemeen belangMaar ook voor mijn eigen belang		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47408	Dubbel glas spaart energie en demp meer geluid.Zonnepan		3 financiële uitgangspunten
nr47431	Minder verbruik. Beter voor milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47485	Duurzaamheid en besparing, daarom zijn bij mij al zonnepan		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47524	Algehele energie besparing vind ik belangrijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47527	Voor mijn portemonnee en het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47571	Ten behoeve van het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47581	geen mening wij hebben al zonnepanelen		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr47617	Het milieu en mijn woonlasten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47620	Ik heb al zonnepanelen en dubbele beglazing. Vloerisolatie		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr47630	goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47631	goed voor het milieu, Zijn de laatste jaren geen energiebes		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47647	Milieu ontlasting		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47685	Voor het milieu natuurlijk en mijn portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47702	Omdat dit de huurlasten kan verlagen en op lange termijn i		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47715	Geen mening		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr47727	wat zouden jullie zelf denken		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr47734	Voor het milieu natuurlijk maar ook voor mijn eigen welbev		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47749	Ik vind het fijn om comfortabel te wonen, maar dan moet he		3 financiële uitgangspunten
nr47779	zodat misschien de toch eens afneemt en dat er beter geisc		3 financiële uitgangspunten
nr47788	goed voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47799	Goed voor het mileu en de portomonee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47855	we krijgen opdracht om mee te helpen en mee te denken a		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47863	klimaat		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47866	Meer wooncomfort	C	extra comfort
nr47881	goed voor het leefklimaat.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47884	Goed voor milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr47888	Kostenbesparing en milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr47915	Dan worden er eindelijk goeie ramen geplaatst. Dat zal al e		3 financiële uitgangspunten
nr47998	Voor het mileu en omdat wij nu veel gas verstoken omdat h		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën

nr48019	Scheelt geld		3 financiële uitgangspunten
nr48028	Besparing en goed voor het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr48095	duurzaamheid en minder uitstoot Co2		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48121	Omdat ik graag het milieu wil helpen en mijn portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr48187	Omdat het voor de toekomst van onze medebewoners nog		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48196	het is schoner		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48204	Voor het milieu , scheelt kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr48219	Milieu en portomonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr48227	Milieu en financieel , huur stijgt steeds , man in WAO en ik v		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr48252	Belangrijk voor het voortbestaan van het leven op aarde.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48257	Milieu en duurzaamheid		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr48312	Belangrijke bijdrage aan verminderen van energieverbruik, i		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48387	voor het klimaat		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48584	Ik wil wel besparen op me energie kosten.		3 financiële uitgangspunten
nr48610	omdat het sowieso belangrijk is		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48620	Omdat dat goed is voor het milieu en de portomonee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr48652	De energievoorraden raken wellicht uitgeput. Beter voor he		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr48689	Algemeen voor het milieu maar natuurlijk ook voor mijn eige		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr48736	Als het in mijn energiekosten scheelt en verbetering millieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr48740	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr48755	Beter voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48771	Beter voor het millieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48795	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr48810	Ik ben een alleenstaande moeder. Dus alles wat goedkope		3 financiële uitgangspunten
nr48863	goed voor de aarde		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48866	voor onze gezondheid en gemak.	C	extra comfort
nr48903	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr48911	Op zich is het belangrijk. Maar wij hebben een huis met een		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48917	Voor lagere energie kosten ,dat doe ik het voor .		3 financiële uitgangspunten
nr48926	Beter voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48936	Lagere lasten met meer comfort.		3 financiële uitgangspunten
nr48968	Toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr48984	Voor hogere kosten en besparing aan energie in huis.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr49002	milieu en geld		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr49014	Dat is beter voor het milieu en voor mijn portomonee.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr49017	Omdat het in de winter zo koud is dat ik de verwarming ma	C	extra comfort
nr49023	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr49109	energie kosten om laag, en beter voor milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr49112	Scheelt in de kosten en is beter voor milieu.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr49116	Comfort en kosten besparing.		3 financiële uitgangspunten
nr49161	Om de kosten gekoppeld aan energie en water verder naar		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr49180	bijdrage aan het millieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr49248	scheelt weer betalen bij de eindrekening		3 financiële uitgangspunten
nr49253	is na renovatie die is gedaan vol doende	C	extra comfort
nr49269	Het is tijd om milieubewuster te leven. Als dit nou ook nog b		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr49327	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr49399	Milieu en volgende generaties		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr49447	weet niet		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr49487	ten gunste van het millieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr49500	opwarming van de aarde bestrijden		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr49529	Ik denk aan het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr49607	Vanwege de kosten.		3 financiële uitgangspunten
nr49611	Goed voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr49664	kosten besparend		3 financiële uitgangspunten
nr49671	Kosten besparen altijd leuk		3 financiële uitgangspunten
nr49774	Milieuvriendelijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr49851	Minder belasting voor milieu en gezondheid		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr49865	Als dit geldbesparing betekent, ben ik een voorstander en r		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr49961	voor op de langere termijn		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50073	milieutechnisch		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50118	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr50136	Minder stookkosten, dus minder energie verbruik		3 financiële uitgangspunten
nr50182	beter voor het milieu, de omgeving en vaak worden lasten o		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr50184	ik vind dat heel goed		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr50208	Voor de toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50223	Gunstig voor mijn bankrekeningnummer en voor het mileu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr50224	stookkosten verlagen geen tocht		3 financiële uitgangspunten
nr50228	We moeten toch wat zuiniger met de planeet worden.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50234	goed voor de leefomgeving en toekomst		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50245	Omdat dat scheelt in de kosten voor mij. En beter voor het i		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr50267	Vanwege het geld en het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr50272	Voor het milieu maar ook voor de portomenee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr50279	Alles voor het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50305	Verhogen van de kwaliteit.	C	extra comfort
nr50312	Als ik koper was, had ik al lang zonnepanelen gehad.		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr50354	Het milieu en mijn portemonnee		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr50367	voor energie te besparen in het algemeen.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50384	Zolang het waait in mijn huis, is dat niet energie- besparend		3 financiële uitgangspunten
nr50407	De efficiëntie hiervan. En natuurlijk de besparing van divers		3 financiële uitgangspunten
nr50425	Goed voor het Milieu.		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50441	wij hebben zonnepanelen, maar hebben daar geen profijt v		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr50474	lastenverlag ING altijd welkom		3 financiële uitgangspunten
nr50494	het is al energiebesparend maar de kosten stijgen, misschien		3 financiële uitgangspunten
nr50521	NULL		1 nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr50540	volgens mij is dat hier al, maar alles wat in het voordeel is i		3 financiële uitgangspunten
nr50543	milieubewust en lagere kosten		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr50576	Voor het milieu en voor de lagere lasten op termijn		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr50595	Kosten drukkend		3 financiële uitgangspunten
nr50610	goed voor het klimaat		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50637	Mogelijk meer besparen en ook goed voor het milieu		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr50701	Goed voor het milieu!		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50713	Ik betaal toeren hoge lasten daarom ik probeer zoveel mo		3 financiële uitgangspunten
nr50724	T.b.v. het milieu en omdat stadsverwarming relatief duur is		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50742	Scheelt voor iedereen en het milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50746	kosten		3 financiële uitgangspunten
nr50797	Dat is voor iedereen fijn, het milieu en zorgt voor comfortab		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50799	Als ik daardoor energie en geld bespaar ben ik goedkoper u		3 financiële uitgangspunten
nr50805	Belangrijk voor het milieu en voor mijn portemonnee.		4 beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr50806	Het is tijd en misschien voor veel mensen belangrijk		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50842	Beter voor milieu		2 energie / duurzaamheid uitgangspunten

nr50850	Voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50904	Meedoen aan minder vervuiling geeft een goed gevoel	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50921	een beter milieu begint bij je zelf	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr50935	Alleen maar beter voor t milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51020	Duurzaamheid is tegenwoordig wel belangrijk. Milieu etc	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51037	gezien de toekomst	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51080	milieubewust zijn	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51083	Vanwege klimaat!	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51084	Ons appartement is goed geïsoleerd	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr51098	het is belangrijk om het voor de toekomst ook nog leefbaar	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51119	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr51126	beter voor het milieu en voor de kosten (eigen portemonnee)	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr51258	Milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51273	Nou het scheelt in je portemonnee denk ik	3	financiële uitgangspunten
nr51275	Ieder is verantwoordelijk voor het beperken van energieverbruik	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51283	goed voor milieu en energie sparen	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr51306	kostenbesparend	3	financiële uitgangspunten
nr51308	economische redenen	3	financiële uitgangspunten
nr51487	Voor het milieu en de kostenbesparing.	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr51489	Scheelt verbruik, beter voor milieu, duurzamer.	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr51518	duurzaamheid	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51539	Milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51635	voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51637	Er zal dan minder fossiele brandstof gebruikt gaan worden.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51649	Financieel plaatje	3	financiële uitgangspunten
nr51655	milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51657	beter dubbel glas scheelt al een hoop maar dan zonder huur	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr51690	vanwege het milieu.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51720	Beter voor milieu en mijn portemonnee	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr51743	*	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr51774	toekomst	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51782	Voor t milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51877	geen	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr51887	save the earth	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51893	omdat in de kantine de verwarming om max staat en ik dat	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr51895	Rekening houd met milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr51931	Het is duurzaam en goedkoper. Zeker gekeken naar de toekomst	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr51999	Beter voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr52001	Lager verbruik, milieuvriendelijker.	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr52020	wat een vraag ,ik vind dat moet in elke woning en dat scheelt	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr52050	Omdat het de toekomst is en het waarschijnlijk ook wat me	3	financiële uitgangspunten
nr52115	Ik heb zelf winddelen zodat mijn energie 100% zeker groen	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr52119	Omdat ik het belangrijk vindt: dat ikzelf en ook de woningcoö	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr52160	milieu, energiebesparend en investeren in de toekomst.weet	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr52172	Voor het milieu en de kosten besparing	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr52222	Het is altijd beter om energie te besparen en als je dan nog	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr52232	Dat scheelt in mijn vaste lasten	3	financiële uitgangspunten
nr52285	Om de aarde langer mee te laten gaan moeten we minder e	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr52298	Voor het milieu en duurzaamheid.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr52310	geld besparen en aan de milieu denken	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr52344	Minder kosten	3	financiële uitgangspunten
nr52353	Als dat geld bespaart ben ik voor	3	financiële uitgangspunten
nr52355	voor de natuur en het inkomen.	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr52507	Is beter	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr52521	milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr52582	Als de maandelijkse kosten lager worden dan loont het	3	financiële uitgangspunten
nr52625	Is beter voor milieu en kosten	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr52659	Ik moet op de kleintjes letten.	3	financiële uitgangspunten
nr52668	Goed voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr52777	Is al gebeurd.	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr52794	om mijn woonlasten lager te krijgen	3	financiële uitgangspunten
nr52870	dat de kosten lager worden.	3	financiële uitgangspunten
nr52966	financieel	3	financiële uitgangspunten
nr52985	voor de toekomst.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53000	De huur prijzen mogen heel erg naar beneden !! Dat is mijn	3	financiële uitgangspunten
nr53043	Milieu en kosten	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr53047	Beter voor de milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53066	zodat t ook beter is voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53067	minder energie minder vuil schooner arde	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53098	Krijg in juni zonnepanelen	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr53167	Spaart stookkosten	3	financiële uitgangspunten
nr53177	dat deuren goed sluiten zodat je minder stookt	3	financiële uitgangspunten
nr53180	belangrijk voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53196	scheelt in de kosten ik betaal al zoveel huur voor mijn klein	3	financiële uitgangspunten
nr53245	Groningen schudt en kolen zijn uit	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53265	Energie besparing	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53317	nutteloze energieverbruik is nooit goed	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53326	Alle beetjes helpen.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53410	omdat in mijn voordeel is	3	financiële uitgangspunten
nr53428	Energiebesparende maatregelen (zoals goede isolatie van	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr53443	energie is al een hoge post in het budget en voor het milieu	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr53459	Beter voor iedereen	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53518	Waarom niet, o.a. beter voor het milieu.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53566	Mijn geld	3	financiële uitgangspunten
nr53573	Omdat het nu heel duur is en omdat het ook nog tocht over	3	financiële uitgangspunten
nr53608	Om dat de woonlasten al duur genoeg zijn vooral voor men	3	financiële uitgangspunten
nr53647	Omdat het een hele boel scheelt	3	financiële uitgangspunten
nr53697	Beter voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53702	Beter voor milieu en prettiger voor bewoner	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53726	beter voor de milieu en portemonnee	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr53797	Om mijn woonlasten naar beneden te krijgen	3	financiële uitgangspunten
nr53799	Ik heb al zonnepanelen op het dak . Ik doe toch weer iets v	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53807	Heb al zonnepanelen van de alliantie	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr53844	In mijn geval vond ik het erg belangrijk dat de Alliantie zonn	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr53863	goed voor ons allemaal en de zon schijnt toch en is een sch	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr53893	Is leuk voor mijn portemonnee	3	financiële uitgangspunten
nr54060	Milieu en lager energiekosten	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr54078	Om energiekosten te besparen	3	financiële uitgangspunten
nr54130	Zuinig met energie	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr54158	Milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten

nr54175	Om te besparen om de maandelijkse lasten	3	financiële uitgangspunten
nr54301	de stadsverwarming is lastig te regelen, omdat er geen the	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr54366	is goed voor milieu en de portemonnee	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr54411	beter voor onze portomonnee	3	financiële uitgangspunten
nr54465	heb al via jullie de zonnepanelen	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr54509	Zodat we kunnen besparen op onze energie, en voor het m	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr54570	Omdat wij als bewoner al erg veel doen aan energiebespar	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr54579	voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr54619	Milieu en besparing	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr54629	Geld en milieu	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr54653	ivm milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr54685	jullie zijn eigenaar	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr54828	Belangrijk voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr54899	Voor eigen portomonnee kan dat goedkoper zijn. En al dat	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr55004	Besparing in hoge woonlasten	3	financiële uitgangspunten
nr55066	belangrijk ivm opwarming aarde	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr55092	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr55134	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr55141	besparingen dat is belangrijk	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr55145	Slechte isolatie buitenmuren	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr55180	Milieu en woonplezier	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr55301	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr55351	Voor de eigen onkosten	3	financiële uitgangspunten
nr55438	Voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr55513	milieu en kosten verlaging.	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr55532	Goed voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr55550	voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr55581	I.s voor iedereen belangrijk	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr55617	Omdat dat mijn iets opleverd en meteen iets aan het milieu	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr55663	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr55803	Goed voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr55865	Goed voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr55887	dat ik uiteindelijke kosten bespaar op mijn energiekosten	3	financiële uitgangspunten
nr55929	Het woord zegt het al, energiebesparen moet dan goedkop	3	financiële uitgangspunten
nr55936	Goed voor het milieu. En zonnepanelen op het dak hebben	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr56001	Beter voor de natuur	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr56014	Beter voor het milieu en wooncomfort	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr56099	Beter voor het milieu en vermindering verbruik fossiele branc	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr56136	Onnodig te veel betalen	3	financiële uitgangspunten
nr56149	Om kosten terug te dringen en voor het milieu	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr56231	betere voor de komende generaties en hopelijk voor mijn po	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr56250	is voor beide prettig	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr56270	Omdat het belangrijk is om zo spaarzaam en duurzaam moe	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr56345	Omdat mijn stook kosten erg hoog zijn in de winter en de w	3	financiële uitgangspunten
nr56395	zo hoort dat gewoon	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr56433	Ik wil mijn steentje kunnen bijdragen aan het verminderen v	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr56487	Zonnepanelen reeds geïnstalleerd	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr56506	milieu en lagere lasten energie	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr56573	Wil graag lasten verlagen	3	financiële uitgangspunten
nr56598	omdat de bouw energie onvriendelijk is	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr56643	omdat dit huis tocht		extra comfort
nr56683	de kosten	3	financiële uitgangspunten
nr56697	Besparing	3	financiële uitgangspunten
nr56708	heb nu zonnepanelen vind ik toch wel belangrijk hopelijk ho	3	financiële uitgangspunten
nr56727	Echt belangrijk vind ik het niet.	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr56916	Beter voor milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr56953	Zo werken we samen aan een beter milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr56972	Omdat het voor het milieu en voor mijn portomonnee beter	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr56991	omdat dat het alleen al goed is voor het milieu.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr56996	Omdat ik zelf ook mijn best doe om zo energiebesparend m	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr57040	Het is jullie woning, dus zelf ga ik geen maatregelen treffen	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr57064	Dan worden de kosten minder	3	financiële uitgangspunten
nr57067	Milieu en geld besparen	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr57068	Zodat de maandlasten minder worden	3	financiële uitgangspunten
nr57075	Met het oog op het milieu belangrijk zoveel mogelijk te doe	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr57106	Omdat wij en jullie daar beter van worden	3	financiële uitgangspunten
nr57176	in ieder geval voor het milieu. en lagere onkosten.	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr57191	om de opwarming van de aarde te stoppen	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr57202	Bespaart kosten	3	financiële uitgangspunten
nr57240	Goed voor het milieu en hopelijk ook de portomonnee	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr57424	ik vind het belangrijk voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr57444	Tocht is vervelend en in koudere maanden moet de verwarr		extra comfort
nr57646	Omdat de huur alleen al super duur is	3	financiële uitgangspunten
nr57650	Is besparend	3	financiële uitgangspunten
nr57666	Ik denk dat dat voor iedereen een voordeel is en voor je po	3	financiële uitgangspunten
nr57678	Goedkoper en beter voor iedereen	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr57716	Misschien kan ik wat sparen	3	financiële uitgangspunten
nr57904	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr57939	Omdat vanaf de aflevering Door de alliantie daar geen f	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr57940	dat is altijd belang rijk	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr57955	Minder belastend voor het milieu.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr57958	Het leven is al duur zat zo maakt het ons wat makkelijker e	3	financiële uitgangspunten
nr57965	Om de kosten te drukken en belasting milieu	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr57978	Scheelt op Den duur veel geld en beter voor milieu	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr58013	Duurzaam en milieu bewust	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr58048	om lager uit te komen in de maand wat maandlasten betref	3	financiële uitgangspunten
nr58095	Omdat iedere jaar wordt alles duurder	3	financiële uitgangspunten
nr58103	Geld besparen. Het leven is duur genoeg.	3	financiële uitgangspunten
nr58112	Milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr58115	Een win-win situatie voor huurder en verhuurderLage ener	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr58134	Beter voor iedereen	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr58137	lagere kosten en milieu bespaart en gezonde leefomgeving	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr58154	Wij dragen als wereld een gezamenlijke verantwoordelijkhe	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr58211	Hoort bij deze tijd	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr58270	Goed voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr58302	klimaat	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr58303	dat scheelt extra kosten	3	financiële uitgangspunten
nr58307	Dat ik in de toekomst minder ga betalen en voor het milieu	3	financiële uitgangspunten
nr58315	Voor het milieu.	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr58318	Als t maar energiebesparend is	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten

nr58332	Is beter voor milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr58343	Minder energie stoken is het beste	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr58361	Ja omdat dat op langere termijn kostenbesparend is	3	financiële uitgangspunten
nr58363	Energie is duur. Alle beetjes helpen. Al denk ik dat dit huis (	3	financiële uitgangspunten
nr58374	Omdat het als het goed is geld bespaart	3	financiële uitgangspunten
nr58377	Ten eerste is het al beter voor het milieu als je zonnepanele	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr58381	Het wordt te duur allemaal	3	financiële uitgangspunten
nr59371	Omdat alles wat je aan energie kunt besparen heel belangr	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr59374	Duurzaam en kostenbesparend	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr59388	beter voor het milieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr59396	Millieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr59398	Millieu	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr59400	Voor de toekomst	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr59464	NULL	1	nee / weet niet / geen antwoord op de vraag
nr59741	Omdat ik vind dat we allemaal een stukje moeten bijdragen	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr59816	Millieu en kostenbesparend	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr59916	Met het oog op de toekomst en milieu en hopelijk ook de ko	4	beide, energie/duurzaamheid en financiën
nr59947	De wereld moeten we doorgeven aan de volgende generati	2	energie / duurzaamheid uitgangspunten
nr59955	lagere kosten	3	financiële uitgangspunten

BIJLAGE 5

VRAAG 22 versus VRAAG 20

Stata/IC 14.0

File Edit Data Graphics Statistics User Window Help

.. tabulate V22 V20, chi2 exact expected V

Key	
frequency	expected frequency

Enumerating sample-space combinations:
stage 3: enumerations = 1
stage 2: enumerations = 253
stage 1: enumerations = 0

V22	V20		Nee	Total
	Ja, ong...	Ja, pre...		
Ja, maar alleen als...	414 391.6	399 416.8	52 56.6	865 865.0
Ja, maar alleen als...	182 201.0	292 214.0	30 29.0	444 444.0
Ja, ook als mijn ni...	41 44.4	47 47.2	10 8.4	98 98.0
Total	637 637.0	678 678.0	92 92.0	1,407 1,407.0

Pearson chi2(4) = 8.0326 Pr = 0.090
Cramér's V = 0.0534
Fisher's exact = 0.086

more

Command

VRAAG 22 versus VRAAG 21

Stata/IC 14.0

File Edit Data Graphics Statistics User Window Help

.. tabulate V22 V21, chi2 exact expected V

Key	
frequency	expected frequency

Enumerating sample-space combinations:
stage 5: enumerations = 1
stage 4: enumerations = 82
stage 3: enumerations = 6308
stage 2:
exceeded memory limits using exact(); try again with larger #; see help tabulate for details

V22	V21				Total
	Af en toe	Relema...	Regelma...	Weet ni...	
Ja, maar alleen als...	114 110.0	26 30.1	266 265.0	8 10.5	451 449.4
Ja, maar alleen als...	57 56.5	20 15.5	143 136.0	7 5.4	217 230.7
Ja, ook als mijn ni...	8 12.5	3 3.4	22 30.0	2 1.2	63 50.9
Total	179 179.0	49 49.0	431 431.0	17 17.0	731 731.0

Pearson chi2(8) = 11.5203 Pr = 0.174
Cramér's V = 0.0640

more

Command

VRAAG 22 versus VRAAG 23

Stata/IC 14.0 - C:\Users\dclayton\Documents\ASRE gebiedsontwikkeling\w22 vs v21.dta

File Edit Data Graphics Statistics User Window Help

.. tabulate V22 V23, chi2 exact expected V

Key	
frequency	expected frequency

Enumerating sample-space combinations:
stage 5: enumerations = 1
stage 4: enumerations = 1633
stage 3:
exceeded memory limits using exact(); try again with larger #; see help tabulate for details

V22	V23				Total
	beide, ..	energie..	extra c..	financi..	
Ja, maar alleen als...	179 168.5	389 338.1	48 45.5	159 209.0	96 103.9
Ja, maar alleen als...	89 86.5	108 179.6	17 23.4	162 107.3	68 53.3
Ja, ook als mijn ni...	12 19.1	53 38.3	9 5.2	19 23.7	5 11.8
Total	274 274.0	550 550.0	74 74.0	340 340.0	169 169.0

Pearson chi2(8) = 94.3987 Pr = 0.000
Cramér's V = 0.1837

r(910);

more

Command

Results

VRAAG 22 versus VRAAG 24

Stata/IC 14.0

File Edit Data Graphics Statistics User Window Help

.. tabulate V22 V24, chi2 exact expected V

Key	
frequency	expected frequency

Enumerating sample-space combinations:
stage 4: enumerations = 1
stage 3: enumerations = 962
stage 2: enumerations = 444238
stage 1: enumerations = 0

V22	V24				Total
	Ja	Nee, da...	Nee, da...	Weet ik...	
Ja, maar alleen als...	356 367.6	165 157.4	158 165.4	186 174.6	865 865.0
Ja, maar alleen als...	186 188.7	77 80.8	94 84.9	87 89.6	444 444.0
Ja, ook als mijn ni...	56 41.7	14 17.8	17 18.7	11 19.8	98 98.0
Total	598 598.0	256 256.0	269 269.0	284 284.0	1,407 1,407.0

Pearson chi2(6) = 12.9064 Pr = 0.045
Cramér's V = 0.0677
Fisher's exact = 0.048

—force—

Command

BIJLAGE 6**Expertinterviews / Panel**

Uitwerking Expertinterview

Datum: 27 juli 2018

Tijd: 17.00

Locatie: Hoge Hondstraat, Deventer

Temperatuur: 34,6° C

Aanwezig;

Noortje van der Have, senior gebiedsontwikkelaar, Stichting de Alliantie. (NH)

Merijn de Nijs, senior gebiedscoördinator, Woonbedrijf Ieder1. (MN)

Dieuwke Leveling, senior gebiedsontwikkelaar & projectleider duurzaamheid, stichting de Alliantie. (DL)

David Clayton, ontwikkelmanager, de Alliantie Ontwikkeling BV (DC / gespreksleider).

Doel;

Doel van de expertmeeting is de uitkomsten uit het onderzoek te bespreken en hierop de bevindingen van experts te toetsen. Zijn de uitkomsten herkenbaar in praktijk of juist tegenstrijdig. Op voorhand hebben alle deelnemers de uitkomsten uit het onderzoek kunnen lezen en voorbereiden.

Agenda;

- 1) Voorstelronde
- 2) Introductie onderwerp en aanleiding
- 3) Bespreking uitkomst onderzoek
- 4) Bespreking thema's (bewustwording, beredenering en verantwoording)
- 5) Afsluiting en terugblik

De gespreksleider opent de bijeenkomst en heet één ieder welkom, een korte introductie volgt, waarbij elk individu aangeeft hoe betrokken te zijn met de inhoud van de materie. Allen hebben in praktijk te maken met dit relevante thema, zowel operationeel als vanuit een beleidsinvalshoek.

Bij de start van het interview geeft DL een opmerking op de inhoud voor wat betreft de term sociale huurder. De 'sociale huurder' bestaat niet! De spreiding onder sociale huurders is groot, daar moet rekening mee worden gehouden. Hierbij wordt door de groep experts bevestigd dat de groep sociale huurders, welke deel nemen aan deze enquête, als volgt omschreven kan worden; De experts vermoeden dat dit de sociale huurders zijn die zich bewust zijn van het milieu, iets meer vermogen hebben dan de huurder die 'het eind van de maand moet zien te halen', bekend zijn met de duurzaamheidsopgave en hiervoor zichzelf ook kritisch bevragen 'wat men zelf kan bijdragen'. Dus niet de groep huurders die van de bijstand moet leven, het als een taak ziet van de corporaties om duurzaamheid als basisonderdeel mee te nemen in het onderhoud. En dus de energiebesparende maatregelen op eigen kosten moet uitvoeren, want de huur is al veel te hoog!

Introductie onderwerp en aanleiding

Voor velen een passend en bekend onderwerp waar alle drie de experts in praktijk mee te maken hebben. Zich herkennen in de opgave maar ook in de benarde financiële positie van de huurders, waarbij NH aangeeft dat er onderscheid gemaakt kan worden tussen huurders van de dorpse kernen en stedelijke huurders. En dat huurders van dorpse kernen vaak beter bij kas zitten dan de huurders in een stedelijke omgeving, en hiermee de dorpse huurders bewuster met het onderwerp omgaat.

Bespreking uitkomst onderzoek

De hoofdvraag;

Welke harde factoren (kosten) en zachte factoren (duurzaamheid) dragen ertoe bij dat een sociale huurder significant bereidwillig is te betalen voor energiebesparende maatregelen?

Met als antwoord;

De harde factor 'beredenering' van energie besparende maatregelen en de zachte factor 'verantwoording' voor een groenere planeet (duurzaamheidsambitie) tonen in dit onderzoek de significante bereidwilligheid aan om te betalen voor energiebesparende maatregelen. Betalingsbereidheid in dit onderzoek laat de samenhang zien tussen de kosten enerzijds en het de duurzaamheidsambitie anderzijds van de sociale huurder om over te gaan tot het betalen voor energie besparende maatregelen.

MN geeft aan dat deze samenhang van de factoren niet blijkt uit de praktijk, maar wel de kanteling inziet die plaatsvindt; meer duurzaamheidsbesef van de doelgroep. DL vult hierop aan dat huurders, wat 5 jaar gelden nog ondenkbaar was, contact opnemen met de verhuurder met vragen over wanneer er energiebesparende maatregelen op de planning staan voor hun wooncomplex, en in hoeverre er inspraak over de planning mogelijk is. NH geeft op haar beurt aan dat het een totaal pakket moet zijn voor huurders. Bied een integraal pakket aan met zowel energiebesparende maatregelen maar ook die nieuwe keuken! Verleid, en laat het mes aan twee kanten snijden. De groep experts veronderstelt dat het onderzoek wellicht te vroeg is uitgevoerd en over 2 jaar duurzaamheid vanzelfsprekend is voor de doelgroep sociale huurders. Als afsluiting geeft MN aan dat het beeld wat in de praktijk ontstaat gecreëerd wordt door zeer kritische huurders, en dit vaak een enkeling betreft, maar wel aan 'tafel' komen. De huurders die wel eens zijn met de ingreep hoor je niet. De experts zijn onder de indruk van het aantal respondenten en de afspiegeling van het beeld dat door de doelgroep wordt afgegeven.

Bespreking thema's (bewustwording, beredenering en verantwoording)

Bewustwording is wel degelijk een onderdeel wat bij de doelgroep aanwezig is volgens DL, liever een dikke trui dan een graadje hoger! NH vult hierop aan dat desinteresse zoals de literatuur omschrijft voor haar niet herkenbaar is. De huurders zijn met andere zaken bezig, moeten het eind van de maand halen en kunnen en willen zicht niet verdiepen in individuele en-of maatschappelijke duurzaamheidsambities.

DL geeft hierbij aan dat corporaties de doelgroep nog vele malen bewuster kunnen maken, zoals een reeds gerealiseerd project waarbij regentonnen werden aangeboden en de dialoog werd aangegaan over minder tuinbestrating wat beter is voor verwekting van het oppervlaktewater.

Beredenering, de bereidheid om te betalen (WTP) voor de maatregel kan de groep experts zich vinden in de keuze die gemaakt wordt. Dat de doelgroep kiest voor energiebesparende maatregelen

als de woonlasten maar niet verder stijgen of gelijk blijven. De unanimiteit van respondenten door de onderzoeksvraag met ja te beantwoorden is volgend DL te herleiden aan het type huurder die bereid is mee te doen aan de enquête, het onderwerp belangrijk vindt, zich verantwoordelijk voelt voor een groene planeet en een persoonlijke duurzaamheidsambitie heeft. Het is niet de huurder, welke deelneemt, die geen beeld heeft bij het onderwerp laat staan betalingsbereid te zijn. De overige 2 experts stemmen hiermee in.

Verantwoording voor een groenere planeet zijn de experts van mening in hoeverre hierbij maatschappelijk verantwoorde uitkomsten de boventoon voeren. Er zijn signalen zichtbaar dat de doelgroep hier anders tegen aankijkt dan een aantal jaar geleden. De vraag is in hoeverre dit geldt voor de gehele doelgroep en op welke termijn dit zal gaan plaatsvinden.

Afsluiting en terugblik

Alle expert geven hun bevindingen aan voor wat betreft het onderzoek en hun visie.

NH: 'Wees bewust van spreiding onder de doelgroep, huurders zijn niet hetzelfde als het gaat om dit onderwerp. Ik ben er van overtuigd dat WTP groter is voor deze maatregelen als je ook hun wensen meeneemt en deze kunt aanbieden, zoals een nieuwe keuken. Maak er een integraal pakket van'.

DL: 'Als aanvulling op NH, er zit een verschil tussen mensen die het financieel kunnen dragen en niet kunnen dragen, de huurders die financieel meer aankunnen zullen bewuster hiermee omgaan en bij het onderwerp stilstaan'.

MN: 'We zitten op een kantelpunt, het besef van de doelgroep voor duurzaamheid is echter nog te mager er moet bij worden stil gestaan. Veel van de huurders zien de energiebesparende maatregelen als verantwoording van de verhuurder en willen enkel comfort. Duurzaamheidsingrepen worden door deze huurder gezien als standaard onderhoud en zij herkennen zich niet in de term energiebesparende maatregelen'.